

TIGHT BINDING BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

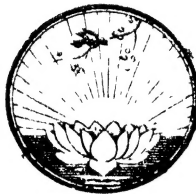
OU_198136

UNIVERSAL
LIBRARY

ಕಲ್ಪನಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ-೪

ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇಖೋ!

ಶಿರೋಮುಖ ಕೃಷ್ಣಕ

ಕಲ್ಪನಾ

ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

೧೯೪೯

ಬೆಲೆ : ೧-೮-೦

ಕಲ್ಪನಾ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

All Rights Reserved by the Author

Checked 1969

ಮುದ್ರಕರು :

ಶಿ. ಬ. ಹರಿಹರ,
ತೋಂಟಿದಾರ್ಯ ಪ್ರೆಸ್,
ಧಾರವಾಡ

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಎಸ್. ಎಫ್. ಕಟ್ಟೀಮನಿ
ನಂದನಿನಾಸ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ
(ಕಲ್ಪನಾ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆಯ ಪರನಾಗಿ)

To
A Hero Stone

(ನನ್ನ ಉರ ಶಾಲೆಯ ಸಹಪಾಠಿಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ)

ತಾಯಿ ಕೊಟ್ಟ ಹರಕೆ

ನುಕ್ಕಳ ತಾಯವ್ವ ಕಟ್ಟಿಸೆನ್ನಲು ಬೇಡ
ಪ್ರಜಾತ್ಯಾಗ ಗರುಡನು ಹುಟ್ಟಿದರ
ತಮ್ಮನ್ನ ಸೆರೆಯ ಬಡಿಯಾನ

ಹಣೆಯ ಬರಹದ ಗೆರೆಯು ಹರಿದರು ತಪ್ಪದು
ಹರಿಚಂದರಾಯ ಸುಡುಗಾಡ ಸೇರಿದರ
ಇದಿಯವನ ಬೆನ್ನ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ

ಮುನ್ನುಡಿ

‘ವಿಷ ನಿಮಿಷಗಳು’, ‘ಹಾಲಾಹಲ’ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಸುಸಂಚಿತರಾದ ಶ್ರೀ ಹಿರೇಮಲ್ಲಾರ ಈಶ್ವರನವರು ಈಗ ‘ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇವೋ’ ಎಂಬ ನೂತನ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಾಡಿನ ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಬರೆಯುವ ಕಾಗದಗಳಂತೆ ಕಲ್ಪನಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ಲರಳತೊಡಗಿವೆ. ನನ್ನ ತರುಣ ಸಾಹಿತಿ ಮಿತ್ರರ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಾನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈಶ್ವರನಾರ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸೆಲೆಗಳು ಬೆರೆತಿವೆ. ಸಮತಿ ತಂದ ನೋವಿನ ಅಳವಾದ ಅನುಭವ, ಅಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತು ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂಡವಿಸುವ ಮುಖದ ಆಕ್ರೋಶ, ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಕರಗುವ ಹೃದಯದ ಕರುಣೆ, ತೊಳಲುವ ಮನಸಿನ ಸಹಾನುಭೂತಿ, ಈ ನೋವನ್ನೂ ಕರುಣೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತಾತಿತವಾಗಿ ಕಾಣುವ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆ— ಇವೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ಅವರ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿವೆ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಉಗಮಸ್ಥಾನ ಈ ಗುಣಗಳ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿವೆ. ‘ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇವೋ’ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಭಾವನಾ ಚಿತ್ರ. ಒಂದು ನೋವುಕ ರೂಪಕವಾಗಿ ಈ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯು ಅದರಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದೆ. ‘ಕಾಬೂಲಿವಾಲಾ’ ಸಾಹ್ಯದ ಬಳಕೆ ಆ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ರಸದ ತಿರುಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಾತಿತವಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನು ನೋಡುವ ನೋಟವೇ ರಸ, ಅನಂದ. ಅವರ ‘ವಿಷ-ನಿಮಿಷಗಳ’ಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರಸವೇ ಗುಪ್ತ

ಗಂಗೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಈಶ್ವರನಾರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ನೋವು-
ಕರುಣೆಗಳೊಳಗಿಂದ ಹರಿದು ಈ ರಸವೇ ಓದುಗರನ್ನು ತಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ರಸವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕಬ್ಬಿನ ಗಣಿಗಳೇ ಅವರು ಕಂಡ
ಜೀವನದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು. ೧೯೪೨ರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಫಲವತ್ತಾದ
ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಶೇಖಕರು ಅವುಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಆಯ್ಕೆ-
ಯಿಂದ ಕಾವ್ಯ ರಂಗಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕಾಂತಿಯನ್ನೇ ನಾವು 'ಪ್ರಗತಿ'
'ಅಭ್ಯುದಯ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯೂ
ಪ್ರಗತಿಸರ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕೆಲವರು
ಈ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಂಡು ಉಂಡರು? ಇಲ್ಲಿಯ ಕುಂಬಾರ
ಮಲ್ಲಪ್ಪ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ಥಾಗತಿಸಿದ?
ಮೈಲಾರ ಮಹದೇವಪ್ಪನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಜೀತಗಾರ
ಮೂಕಾ ಹೇಗೆ ಹೊಸ ನೋಟವನ್ನು ಪಡೆದ? ಹಿರಣ್ಣನಂಥ
ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ, ಸಿಂಗಪ್ಪನವರಂಥ ಶಿಕ್ಷಕರೂ, ರಾಮಣ್ಣನಂಥ
ತಂಜೆಯಾಳುಗಳೂ, ಬೋಲಾನಂಥ ಓಲೆಕಾರರೂ, ಸತ್ಯಪ್ಪನಂಥ
ಗುಣೇಕಾರರೂ ಆಗ ಇಲ್ಲವೆ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಪರೀಕ್ಷಾ ಸಮಯ-
ಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು? ಹೀಗೆ ಒಂದು
ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಸಂತ ಜೀವನ
ದಲ್ಲಿಯ ದುಃಖವನ್ನೂ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ಈಶ್ವರನಾರು ತೋರಿ
ಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಸಂಜದಲ್ಲಿ ಗೊರೂರವರ
ಮಲ್ಲಿಗೆಹಳ್ಳಿ ವ್ಯದು ಹಾಸ್ಯದ ತವರೂರಾದರೆ ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ,
ಕರುಣೆ — ಸಹಾನುಭೂತಿಗಳ ತವರೂರಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ
ಯಿಂದ ಈಶ್ವರನಾರು ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿನ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.
ಜೀವನವು ಅನಂತ. ಅದನ್ನು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ
ಸಾಹಿತಿಯು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ವಿಷನಿಮಿಷಗಳ' ರಮ್ಯತೆ ಇಲ್ಲಿ
ಕೊಂಚ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತೋರಿದ್ದರೆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ
ಆಯ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಲಾವಧಿಯದು, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯದು,
ಸ್ವಚ್ಛಂದವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನೆನೆಯಬೇಕು.

III

ಈ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಯ ಭೌತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ಮಿಕರ ಗೋಳು, ಅವರನ್ನು ಸಂಜೀವಿಸಬಲ್ಲ ಸಮತಾನಾದನ ಸಮರ್ಥನೆ,— ಇವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕಿಂತ ಸಿದ್ಧಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ. ತತ್ತ್ವ ವಿನೇಚನೆಗಿಂತ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣವೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಅನುಭವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಈಶ್ವರನಾರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೌಕುಮಾರ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ ಮಾಧುರ್ಯವಿದೆ ಆ ಶೈಲಿಯ ಮಾರ್ದವ ಓದುಗರಿಗೆ ಈಗಾಗಲೆ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದೆ. 'ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇಖೋ'ದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಧುರ್ಯದೊಡನೆ ಓಜಸ್ಸು ಬೆರೆತಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕೃತಿಯ ಉಗಮದಲ್ಲಿಯೇ 'ಆವಾ' ಹಾಗೂ 'ತೇಜ' ಗಳ ಮಿಲನವಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಈಶ್ವರನಾರ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿ ಒೀಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯಲಿ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪಂಚ ಭೂತಗಳನ್ನು ಸಂತಯಿಸಿಕೊಂಡ ಉಜ್ವಲ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಲಿ.

ವೀಸನಗರ
(ಉತ್ತರ ಗುಜರಾಠ)
ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ೧೪-೧-೧೯೪೬

}

ವಿ ಕೃ. ಗೋಕಾಕ

ಎರಡು ಓಲೆಗಳು

[೧]

ಪ್ರಿಯ ಎ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ,

ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ನೀವೊಮ್ಮೆ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಹಿರೇಮಲ್ಲಾನಿನ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ 'ನೀವು ಏಕಾಫಲವಾಗಿದ್ದೀರಿ' ಎಂದನಂತೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ನೀವು ಮರೆತಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಅವನು ಬರೆದ 'ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇವೋ!' ಕೃತಿ ನಾಲ್ಕು ಒಲವಿನ ನುಡಿಗಳನ್ನು 'ಮುನ್ನುಡಿ' ಯಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ನೀವು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದುದು ಇನ್ನೂ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಮೃತಿ ಪಥದಿಂದ ದೂರವಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಬಹುಶಃ ನೀವು ಮರೆತಿರಬೇಕು. ಅದೇನು ನಿಮ್ಮ ನೆಪ್ಪಿನಿಂದ ದೂರವಾಗಿರಬೇಕು. ಅದು ನಾವು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪು! ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಈ ನಾಡು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಂದು ನಾಡಿಗೆ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಿಂದ ಉತ್ತರ ಗುಜರಾಥದ ವೀಸನಗರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆವು! ಎಷ್ಟು ದೂರದ ನಾಡೋ, ಹಿರೇಮಲ್ಲಾನಿನಿಂದ ವೀಸನಗರ ಎಷ್ಟು ಮೈಲಿನ ದೂರವೋ!

'ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇವೋ!' ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮುದ್ದು ಕೂಸು. ೧೯೪೨ನೆಯ ಅಗಸ್ಯ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಮುಟ್ಟು ಮುಟ್ಟು ಮುಘ್ಘಾಡುವಲ್ಲಿ ಹಿರೇಮಲ್ಲಾನಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕೂಸಿನ ಜನುಮವಾಯಿತು. ಅಗ ಇನ್ನೂ ಇದ ಕಂಬಾರ ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ರಾಮಣ್ಣ..... ಮೊದಲಾದವರು ಕೂಸನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಹೋದರು! ಮಗು ನನ್ನನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತಿದೆಯಂತೆ! ಅದಕ್ಕೆ ದೇವಿಯೆಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟೆ! ನಾವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸರಸವಂತೆ! ನುಖ ಮುಖ ಸಂಗಮವಾದ ಹೃದಯಗಳೇ ವಾನನವಂತೆ!

ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇವೋ, ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ರಾಮಣ್ಣ, ನಿಗಸು ಮಾಸ್ತರು ಒಲೆಕಾರ ಬೋಲಾ..... ಒಬ್ಬರೇ ಇಬ್ಬರೇ! ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುಡಿ ಗುಡಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಈ ದೀನ ದುಃಖ ಜನತೆ 'ಮೇಲಿನವರ' ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಹಾಕಿದ ಕಣ್ಣೀರು ನಾವು

ನೆನೆಯಬಾರದು ! ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಉಪ್ಪು ನೀರು ಪಳ ಪಳ ಉದುರುತ್ತಿರುವ ಅವರ ಮೊಗಳಗಳ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರ ಇದಿರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ನನಗೆ ಬ್ಲೇಕ್ ಕವಿ, ವಾಸಿಂಗ್ಟನ್ ಇರ್ವಿಂಗ ಅವರ ಮಾತೇ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ! ಅವರ ಒಂದೊಂದು ಕಣ್ ಪನಿಯೂ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸತ್ಯದ ಶಿಶುವು ! ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಸೂಚಕವಲ್ಲ ಅವರ ಜಲಬಿಂದುಗಳು, ಘನವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಕಿಡಿಗಳು! ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ನಾಲಗೆಗಳು ಒಂದುಗೂಡಿ ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು- ಅವು ಇನ್ನು ಮೃದುವೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾನದಿಂದಲೇ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲವು. ಅವರ ಕಣ್ಣೀರು, ದುಃಖದ ಹರಿಕಾರರು, ಮೂಕ ಪ್ರೇಮದ ಓಲೆಕಾರರು; ಸಾತ್ವಿಕ ಭಕ್ತಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಒಳ್ಳು ನನ್ನಿಗಳ ನೇಹಿಗರು !

ಕುರಿತೋದದೆಯೂ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗಪರಿಣತಮತಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡ ನಾಡವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನೆಯ ಈ ಮುದ್ದು ಕೂಸನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದ ನೀವು ಮುನ್ನುಡಿಯ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸರ್ವ ಮಂಗಳ ಕೋರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ಸಣ್ಣ ಲೇಖಕ ನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಕಾಲದ ಹಿರಿಯ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಗೌರವವನ್ನು ಇನ್ನಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಲ್ಲನೆಂಬುದೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ.

ಇತ್ತ ಕಡೆ ನೀವು ಬಂದಾಗ ನಾನು ಕಾಣಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಹೋದವರುಪದಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಇಳಿಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಅಪೆಂಡಿಕ್ಸ್ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅದ ಮೇಲೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಸರಿಯಾದೀತೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಲಿರುವ ಈ ಓಲೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಎಳ್ಳು ಬೆಲ್ಲ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ಒಲವು ಹಾಗಿರಲೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ.

ನಿಮ್ಮ

ಗಂಗಾಧರ ನಾಣಿಜ್ಯ ವಿದ್ಯಾಲಯ

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

೮-೧-೧೯೪೯

ಶಿಶುಮಲ್ಲರ ಕಾವ್ಯ

[೨]

ಸ್ತ್ರಿಯ ಈಶ್ವರನ

ನೀವು ಪ್ರೀತಿಯಿಟ್ಟು ಬರೆದ ಪತ್ರ ಇಂದೇ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತು. ಓದಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ನಿಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ನಾನು ಮರೆಯುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ! ವೀಸನಗರ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ದೂರವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹೃದಯಗಳು ಎಹಳ ಸಮೀಪವಾಗಿವೆ ರಜಸ್ವರ ಮುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಓದಿ ಮುನ್ನುಡಿ ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ

ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಅಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ದ್ವಿತೀಯ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷ. ರಾಜಸಿಕ ಮನೋವೃತ್ತಿ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ತೊಡವನಾಡುತ್ತಿದೆ, ಅದು ತಾನುಸಿಕವಾಗತೊಡಗಿದೆ. ಇದೇ ಬಗೆಯ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಗೊಂದಲವೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರ ಬರೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಮುವುಗೊಳ್ಳಲಾರದು, ಜನಕೆ ತಿಳಿಯಲಾರದು.

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ತಿಳಿದು ಬಿನ್ನಸಿದೆ. ಏಕಾಂತಿ, ನಿರಾಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅಧ್ಯಾಪಕ-ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ದೇಹ ಗಟ್ಟಿಯುತ್ಪವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ ?

ಈ ಸಲ ಬೇಸಗೆಗೆ ಅತ್ತ ಬಂದಾಗ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗೋಣ. ನನ್ನದೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ಆಗೀಗ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಫೆಟ್ಟಿ ಯಾದಾಗ ಅಂತಃಕರಣ ತೆರೆಯುವದು. ವೀಸನಗರದ ಗೋಕಾಕರು ಸಹ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಹತ್ತಿರದ ಸವಣೂರಿನ ಹುಡುಗ ! ಈ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಬೆರೆಯಬೇಕು. ಕರುಳ ಬಳ್ಳಿ ಬೆಳೆಯುವುದು ಸಹ ಇದೇ ರೀತಿಯಿಂದ.

..... ನೀವು ಕಳುಹಿಸಿದ ಸಂಕಾಂತಿಯ ಎಳ್ಳು ಬೆಳ್ಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಪುಲಕಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆವು. ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಇಷ್ಟು ತುಂಬಿತುಳುಕುವ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಸ-ನೀರಸ ಏಕೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೂ ಕೆಲವೊಂದು ಹೃದಯ ಮುದುಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ನಿರಭ್ರವಾಗಿ ತೆರೆದ ನಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣ ಹೊನಲಾಗಿ ಬೆರೆಯಲಿ. ಈ ಹೊಸವರುಷದ ಶುಭ ಸಂಚಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ. ಪ್ರೀತಿಯಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮದೆಲ್ಲ ಮಂಗಳಮಯವಾಗಿ ಸಾಗಲಿ.....

ಎಂ. ಎನ್. ಕಾಲೇಜು.
ವೀಸನಗರ
೧೩-೧-೧೯೪೯

}

ನಿಮ್ಮೊಲಿಸನ
ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ

ಕಲ್ಪನಾ ಪರಿಚಯ

ಪ್ರಿಯ ಸುಹೃದ,

ಕಲ್ಪನಾ ನಮಗೆ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿಯಾಗಬೇಕು. ಆಕೆ ಕೋಮಲೆ, ರೂಪವತಿ, ರಾಗಿಣಿ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಅವಳು ತಪಸ್ವಿನಿ. ಅವಳ ಮಾತು ಮುತ್ತು, ನಡತೆ ಗುಂಭೀರ, ಧೈರ್ಯ ಪವಿತ್ರತಮ. ವಸಂತ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತೆ ತನ್ನ ಬಾಳು ಸುಂದರವಾಗಬೇಕು, ಬಿದಿಗೆಯ ಚಂದ್ರಮನಂತೆ ತನ್ನ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ನಿರ್ಮಲವಾಗಬೇಕು, ವನಸುಮದಂತೆ ತನ್ನ ಜೀವನ ವಿಕಸಿತವಾಗಬೇಕು. ಅದರಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಣ ಬಾಳನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ, ಜನಮನವನ್ನು ರಂಜಿಸಿ, ಅವರ ಬದುಕಿನ ಹಂತನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ನಯಗೊಳಿಸಿ ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕವನ್ನೇ ಮಂದಾರ ಲೋಕವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಚಂಬಲವುಳ್ಳಾಕೆ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾ.

ಈ ನಮ್ಮ ಸ್ವರ್ಣಸ್ವಪ್ನರಂಗಿನಿ ಕಲ್ಪನಾ ನಿಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆಗಳು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಕಿರುವಕ್ಕಳು, ಮಾನುಗರು, ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತ ಮತಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಇವಳ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ತುಂಬಿ, ಹಣೆಗೆ ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು ಸರ್ವಮಂಗಲೆಯಾಗಲೆಂದು ಹರಕೆಯನ್ನೀಯಬೇಕೆಂದು ನಾವು ವಿನಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೋರುತ್ತೇವೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ಕಲ್ಪನಾ ಗೆಯ್ದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದವರು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ತುಂಬಿದಾರೆ. ಒಂದು ಮಾತು ಕಡಮೆ ನುಡಿದವರು ಲೋಕದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಆಕೆಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದಾರೆ. ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು ಯಾರು ಕಡಮೆ? ಏನೆಂದು ಹೇಳೋಣ? ಪ್ರಪಂಚದ ಧ್ವಂಸ ವಿಷಮತೆಗಳಿಂದ ದೂರವಾದ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಋಣಿ.

ನಾಡು ನುಡಿಯ ಎಳ್ಳಿಗಾಗಿ, ಜನಮನದ ವಿಕಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಒದಗಿಸಬೇಕೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾವು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹುಡುಕಿ ತಂದು ನಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ

ಇದು ಪವಿತ್ರವಾದ ದುಡಿನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸುಖವಿದೆ, ಹಿತವಿದೆ, ಪುಣ್ಯವಿದೆ. ಕಲ್ಪನಾ ನೆಲದ ಮಗಳಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬೆದಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀವು ತೋರುವುದಾದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂ ತೋಷದಿಂದ ಪೂರೈಸ ಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರಕಟನಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿಯ ಕಲಾವಿದ ಗೆಳೆಯ ರಾಘವೇಂದ್ರರು ತುಂಬ ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ತೋರುವ ಪ್ರೇಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಅವರವೇ. ಅಲಂಕಾರಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಕಲ್ಪನಾಳನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸ ದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು.

ಧಾರವಾಡದ ತೋಟದಾರ್ಯ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್.ಬಿ. ಹರಿಹರ ಅವರು ಅಚ್ಚಿನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಕೆಲಸಗಾರರೂ ತೋರಿರುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ನಮಗೆ ದೊಡ್ಡದು. ಹಿಂದಮಾತಾ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ನವಲೂರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀ. ಎಸ್. ಎಫ್. ಕಟ್ಟೀಮನಿ ಮತ್ತು ಗೆಳೆಯ ಜಿ. ಬಿ. ಎಸ್, ರಾವ್, ಎಂ. ಎ. ಅವರು ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಇತ್ತ ನೆರವನ್ನು ನಾವು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತೇಣೆ.

ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ ಈಶ್ವರನ್

ಬಿಳಿಪಿಡಿ

೧	ರಾಜಾರಾಣಿ ವೇಷೋ	೧
೨	ಪೋಷ್ಣ ಮನ್ ರಾಮಣ್ಣ	೧೨
೩	ಸಿಂಗಪ್ಪ ಮಾನ್ವರು	೨೦
೪	ಪಿಲಕಾರ ಬೋಲಾ	೪೪
೫	ಗುಣೇಕಾರ ಸತ್ಯಪ್ಪ	೨೫
೬	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪೀರಣ್ಣ	೩೮
೭	ಜೀತಗಾರ ಮೂಕಾ	೮೪
೮	ಕೂಬಾರ ಮಲ್ಲಪ್ಪ	೯೪

ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ!

ಗುರುದೇವನ ' ಕಾಬೂಲಿವಾಲಾ ' ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ.

ವಸಂತವಾಸ ಕಾಡಿನಿಂದ ನಾಡಿಗೆ, ನಾಡಿನಿಂದ ಬೀಡಿಗೆ ಸಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಸುಗ್ಗಿ ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಹಸಿವೆಯಿಂದ ನರಳುವವರ ಮೊಗದ ಮೇಲೆ ನಗೆಯ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿತ್ತು. ಗೌಡನಿಂದ ಓಲೆಯ ಕಾರನವರೆಗೆ, ಅರಸನಿಂದ ಆಳಿನವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಆ ತಿಂಗಳು ದಣಿಸಿತ್ತು. ರಾಜಕಾರಣ ದುರಂಧರು 'ಫ್ರಿಫ್ರೋ'ದ ಕಡೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿದರೆ ಕೂಲಿ-ಕುಂಬಳಿಗಳು ' ಪೀಕ ವಸೂಲಿ ' ಮಾಡುವ ಮಾಮಲೇದಾರನ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಕಡೆ ಗೋಣಿತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡವರು ಸಣ್ಣವರನ್ನು ತಿಂದು ಬದುಕು ವುದು ಜಗದ ನ್ಯಾಯವೇನೋ! ಅವರೆ ಇಂತಹ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತವರ ಪಂಗಡವೊಂದಿದೆ. ಆ ಪಂಗಡವನರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವವನು ಈಶನೊಬ್ಬನೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗನು ಮಾಡಿಯಾರು ?

' ಕಾಬೂಲಿವಾಲಾ ' ಓದು ನಡದೇ ಇದ್ದಿತು.....ಕಛಿಗಾರ ಬರೆಯ ತೊಡಗಿದ್ದ ಕಾದಂಬರಿಯ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿತ್ತು; ನಾಯಕ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಹ ಕಾಂಚನಲತೆಯನ್ನು ತೋಳ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂರನೆಯ ಮಹಡಿಯಿಂದ ಜಿಗಿದು ಹೋಗತೊಡಗಿದ್ದ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಛಿ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಕಾಬೂಲಿವಾಲಾ ರಹಮಾನನ ಕಛಿಗೆ ಮೊದಲಾಗಿತ್ತು..ಬಾಲಕಿ ಮೀನಿ ಮೊದಲು ರಹಮಾನನನ್ನು ಕಂಡು ಅಂಜಿದುದು,ಮುಂದೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಸ್ನೇಹ ಗಾಢವಾದುದು; ವಿಧಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರಹಮಾನ್ ಸೆರೆಮನೆಗೆ (' ಮಾವನ ಮನೆಗೆ '!) ಹೋದುದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ಎಳೆಯ ಮೀನಿಯನ್ನು ಕಾಣಲೆಳಸಿದುದು; ಮೀನಿಯ ತಂದೆ ಮಗಳ ಮದು ನೆಯ ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿದುದು, ಅದಕ್ಕೋಸುಗ ರಹಮಾನ್ಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ

ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದುದು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಬೂಲಿವಾಲಾ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ಮೀನಿಗೆ ಹಣ್ಣು ಕುಟ್ಟುವು, ವ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಗಳ ಹಸ್ತದ ಗುರುತನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕಾಗದ ತೋರಿಸಿದುದು; ಅದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಮೀನಿಯ ಅಪ್ಪನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಉಪ್ಪುನೀರು ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಕೋರಿದುದು..... ಇನ್ನೂ ಕಥೆಯ ಓದು ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂಗಿ ಪಾರ್ವತಿ-ಎಳುವರುಷದಾಕೆ—ಹತ್ತಿರಬಂದು ಓದಿಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಿದಳು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇದ್ದಿರಿಗದ ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಐದು ಬಡೆದು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ನಿಮಿಷ ಆಗಿದ್ದಿತು. ವಡುವೆಲೆಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಂತ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಸಲಾಕೆಗಳೊಳಗಿಂದ ರವಿಯ ಕಿರಣಗಳು ಹರಿದು ಬಂದು ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ವೇಳೆ ಗುಣಿಸಲರಿಯದ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ನನ್ನ ಕೋಣೆಯ ಕಿಡಕಿಯಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಬಂದ ಹೊಂಗಿರಣಗಳು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಕಿವಿಮಾತು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೊರಗೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಾವಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ, ಮನೆಯಿಂದ ಬಾವಿಗೆ ಬಿಂಬಿಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕೈ ಬೀಸುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದ ಹೆಂಗಳೆಯರ ನೆರಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಕಿರಣಗಳು ನನ್ನಿದಿರು ತಂದಿರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಾಲೆಯರು ನೀರು ಹೊತ್ತು ತರುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಓಣಿಯೊಳಗಿನ ಮಣ್ಣು ಕೆದರಿ ಸೂರ್ಯನ ಮುಖಕ್ಕೆ ತೂರುವ ಕಾರ್ಯ ನಡಸಿಯೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಜೆ ಇಳಿಗೆ ಇಳಿಯುವಂದು ಆ ಮಕ್ಕಳ ಆಟ ನೋಡಬೇಕು. ಕೇಕೆ ಹೊಡೆಯುವರು, ಗಂಟಲು ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಚೀರಾಡುವರು. ಆಗ ಹಿರಿಯರಾದವರು ಬಂದು ಮಣ್ಣಾಟವಾಡುವ ಬಾಲಕರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವ ಅನ್ಯಾಯದ ಕೆಲಸವೂ ಆಗಾಗ ನಡದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಗುವು ಬೆಳದೇ ಮುದುಕನಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅಪರು ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡರೆ ಮಕ್ಕಳ ಮಣ್ಣಾಟಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೇನೋ ನೋಡಬೇಕು! ಹಾಲುಗಲ್ಲದ ಹುಡುಗರು ಅಂಗಳ ಸೇರಿದ ಬಳಿಕ ವಸಂತ ಮಾಸದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ವವಡಿಸುವದುಂಟೇ?

ಪಾರ್ವತಿ ಬಂದಾಗ ' ಕಾಬೂಲಿವಾಲಾ ' ಓದು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಂತಿತು. ಮೀನಿ ಬಂದಕೊ ಇಲ್ಲವೋ? ಅವಳ ಬರವನ್ನು ಕಾಯುವ ಇಷ್ಟವೂ ನನಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪಾರ್ವತಿ ಇದ್ದಿರಿದ್ದಾಗ ನನಗೆ ಇನ್ನೇನೂ ಬೇಡ. ' ಸಾಯುವಷ್ಟು

ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಅರೆನಿಮಿಷ ನೋಟದಿಂದ ದೂರಿಸಿ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ನೋಡು' ಹೀಗೆಂದು ಈಶ್ವರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಬಂದು ಹೇಳಿದರೂ ನಾನು ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲಾರೆ. ಪಾರ್ವತಿಯ ತೊದಲು ನುಡಿಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಕಾಡು ಸುಖಿಸುವ ನನಗೆ ಈಶ್ವರನ ಹಂಗೇಕೆ ?

ನಾನು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕ ಕೆಳಗಿರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಪಾರ್ವತಿ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಗಡಿಯಾರ ಅರ್ಧ ಘಂಟೆ ಬಾರಿಸಿತು. 'ಢಾಣ್' ನಾದ ಕೋಣೆಯ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿಯುತ್ತ ಬಂದು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕರಗಿಹೋಯಿತು.

‘ಅಣ್ಣ, ಗಡಿಯಾರಕ್ಕೆ ಅವ್ವ ಉಂಟೇ ?’ ಪಾರ್ವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

‘ಛೇ, ಹುಚ್ಚಿ. ಏನು ಮಾತಿದು ?’ ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಹೀಗೆಂದೆ.

‘ಅವ್ವ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಅನ್ನ ಯಾರು ಉಣಿಸುತ್ತಾರೆ ?’

‘ಛೇ ಅದು ಉಣ್ಣುವದಿಲ್ಲ.’

‘ಏಕೆ ? ಅವ್ವ ಇಲ್ಲವೇನು ? ಅಪ್ಪ ಬಡವನೇನು ?’

ಪಾರ್ವತಿಯ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕಿ ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ನಾವು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ‘ಸೂರ್ಯತಾಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಸೇರಲು ಕೈಮಾರು ಹೊತ್ತಿದೆ’ ಎಂದಳು. ಪಾರ್ವತಿ ಅವನ ಮಾತು ಅಳಿದು ನೋಡಲು ಕೋಣೆಯ ರೆಡಿಕೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದಳು.

‘ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ !’ ಇಂತು ಪಾರ್ವತಿ ಸಾನಂದ ಸಾಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಕೂಗಿದಳು. ಕೋಣೆ ಪಡದಿಗುಟ್ಟಿತು. ರಹಮಾನ್ ತನ್ನ ಮಗಳಂತಿದ್ದ ಮೀನಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಕಾಯ್ದು ನಿಂತಿರ ಬಹುದಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಲೆ ನಾನೂ ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದೆ.

ಇಳಿವರೆಯದ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬ ಇದಿರಿನಲ್ಲೊಂದು ತಗಡಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಇರಿಸಿ ತಾಳ ಬಡೆಯುತ್ತ ‘ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ’ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಓಣಿಯ ಮನೆಗಳ ಬಾಗಿಲವನ್ನೆ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ತಾಳ ಕಟಿಯುವದೊಂದೇ ತಡ. ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಂದರಿ ಜೋಗಿಯ 'ಟಿಂಗ್' 'ಟಿಂಗ್' ನಾದಕ್ಕೆ ಕುರುಡರು ಕುಂಟರು ಓಡಿ ಬಂದಂತೆ ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯನ್ನಗಲಿ ಓಡಿ ಓಡಿ ಬಂದರು ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಆತ ತಾಳ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಊರ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕಲೆತರು ತಾಯಿ ಮೊಲೆ ಸೇದುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಂದ ಕಂದಮ್ಮಗಳು ನಾಲಿಗೆ ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತಲೆ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಏರಿ ಬಂದು ಹಣೆ ಹಣಕಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದು ಮಗು ರೊಟ್ಟಿ ಬೆಲ್ಲ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ಬೆಲ್ಲ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದದನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಮಗುವಿಗೆ ಅದರ ಅರಿವಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾಳದ ತನನನ ಸಪ್ಪಳದಲ್ಲಿಯೆ ಅದರ ಸುಖ ಅಡಗಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ಮಗು ತಲೆಗೆ ಕುಲಾಯಿಯನ್ನು ಅವಸರದಲ್ಲಿಯೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರು-ಅಣ್ಣ, ತಂಗಿ- 'ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ' ನೋಡಲು ಉದ್ವೇಗಗೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕುಪ್ಪಸ ಅವನು ತೊಟ್ಟು, ಅವನ ಕಸಿ ಅಂಗಿ ಅವಳು ತೊಟ್ಟು ಹಿಂಬಡ ಹಚ್ಚಿದೆ ಓಡುತ್ತ ಬರುವದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನನಗೆ ತುಂಬ ನಗೆ ಬಂದಿತು. ಅಂತಹ ನಗೆ ನಾನು ಎಂದೂ ನಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾವುದೋ ಮೋಡಿಯಿಂದ ಮಂತ್ರ ಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ 'ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ' 'ಹೇ ಗಮ್ಮತ್ ನೋಡು' ಎನ್ನುತ್ತ ತಾಳ ಬಡಿಯುವ ಆ ಮನುಷ್ಯನ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ, ಗುರುದೇವನ ಕಾಬೂಲಿವಾಲಾ ರಹಮಾನನ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಕಲ್ಪನೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದೆ.

ಚಿತ್ರ ಎರಡೂ ಒಂದೇ; ದೇಹ ಮಾತ್ರ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ.

ಅವನ ಹೆಸರು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಊರಿನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ 'ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ' ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. 'ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ ಬಂದ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. 'ರಾಜಾರಾಣಿ ದೋಖೋ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಾ' ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವನಾದರೂ 'ಬಂದೆ ಶಾನೂ' 'ಬಂದೆ ನೀಲೂ' ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ನನಗಾದರೂ ಅದೇ ಹೆಸರು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಚೆನ್ನ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅವನ ಹೆಸರು 'ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ' ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರಾಯಿತು. ತಲೆಯು

ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗೇಣಿನ ಕೆಂಪು ಟೊಪ್ಪಿಗೆ, ನಡುವಿಗೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪಂಜೆ, ಮೊಳೆ ಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದ ಅಂಗಿ, ಅಂಗಿಯು ತೋಳನ್ನು ಮೊಳೆಕೈವರೆಗೆ ಮಡಿಚಿದ್ದನು. ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು ಅವನ ಮುಖಮುದ್ರೆ !

‘ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇವೋ’ ಹುಡುಗರು ಬಂದಂತೆಲ್ಲ ಜೊರಿಸಿದ ತಾಳ ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. “ ಹೇ, ಗಮ್ಮತ್ ನೋಡು, ಹೇ, ಮಜಾಕ ನೋಡು ” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ತಾಳಕ್ಕೆ ದನಿಗೂಡಿಸತೊಡಗಿದನು ಹುಡುಗರು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು ಅವನು ಬಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ.

ಪಾರ್ವತಿ ನನ್ನಿಂದ ಓಡಿ ಹೋಗಲು ಆಗಲೆ ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಅವಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ಮಿಡುಕುವವೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕಿಸೆಯಿಂದ ಒಂದಾಣೆ ತೆಗೆದು ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿರಿಸಿವೆ. ಪಾರ್ವತಿ ಓಡಿಕೊಂಡಿ ಬಾಲಕರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ‘ ಏಯ್ ರಾಜ ರಾಣಿ ದೇವೋ, ಈ ಆಣೆ ತಗೋ. ತೋರಿಸು ಗಮ್ಮತ್ ’ ಎಂದಳು. ಅವನು ಆಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹುಡುಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಇಂಬಾಗಿರಿಸಿ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ತನ್ನ ‘ ಗಮ್ಮತ್ ’ ಡಬ್ಬಿಯ ಕಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಹೇಳಿದನು.

ನಾನು ಸಿಂಹದಲ್ಲಿಂದಲೇ ಅವರೆಡೆಗೆ ನೋಡಿದೆ. ‘ ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇವೋ ’ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದನು. ತಂಗಿ ಗಮ್ಮತ್ ಡಬ್ಬಿಯ ಕಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ತುದಿಗಾಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನು ತಾಳದ ಜತೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ :

“ರಾಜಾರಾಣೀನ ನೋಡು. ಅವರ ದವಲತ್ತು ನೋಡು. ರಾಜಾನ ದರ್ಬಾರ ನೋಡು ರಾಣಿ ಮಂದಿರ ನೋಡು. ದರ್ಬಾರ ಹೊಗಳೊ ಕವಿನ ನೋಡು. ಕವಿಯ ತಲಿಯ ಮೇಲಿನ ಪುಚ್ಚಾನ ನೋಡು.....ಹೇ. ಗಿರಣೀನ ನೋಡು. ಗಿರಣಾಗ ದುಡಿಯೋ ಕೂಲಿ ಮಂದೀನ ನೋಡು. ಬಸಿರು ಹೆಂಗಸರನ್ನು ನೋಡು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಪು ತಿನಿಸೋದು ನೋಡು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗೋರ್ನ ನೋಡು. ಅವರ ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೀನ ನೋಡು. ಕಾಲು ಏಟೇಟು ಅದಾವು ನೋಡು.....ಹೇ, ಏಳು ಅಂತಸ್ತಿನ ಮನೀನ ನೋಡು. ಮನ್ಯಾಗಿನ ವೈರಾಗಿಯರ ನೋಡು. ಚಾಳೀಸು ಹಾಕಿದ ಕಣ್ಣನು ನೋಡು. ಜಾಳಗಿ ಹಾಕಿದ ಕೂದ್ಲಾನ ನೋಡು. ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿದ ತುಟೀನ ನೋಡು.

ನಡೆವ ಬಿಂಕಾನ ನೋಡು.....ಹೇ, ಹಾದೀ ಮ್ಯಾಲೆ ಮಕ್ಕೊಂಡ ಮಂದೀನ ನೋಡು.ಹೇ, ಸಂಸಾರದ ಆಟಾನು ನೋಡು.ರಾಜಾರಾಣಿ ಗಮ್ಮತ್ ನೋಡು”

ನನ್ನ ತಂಗಿ ಪಾರ್ವತಿ ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಗಮ್ಮತ್ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬೆಳಕು ಬಂದು ಒಳಸೇರದ ಹಾಗೆ ಆಕೆ ಇನ್ನೂ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಮಾಷಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪಾರ್ವತಿ ಪಡಬಹುದಾದ ಸುಖ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಕ್ಕಳು ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋನನ್ನು ನೋಡಿಯೆ ಅನಂದ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರು.ಒಂದು ಚಿತ್ರ ಮುಗಿದಾದ ಮೇಲೆ ಪರದೆ ಏರಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ಚಿತ್ರ ತೋರಿಸುವಾಗ ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ ದಾರ ಎಳೆದು ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗ ಮತ್ತೊಂದು ‘ನಮೂನೆ ‘ತಮಾಷಾ’ ನಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಕೂಡಲೆ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಯಿಕ್ಕಿ ತಮ್ಮ ಆನಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ ಸಭೆ ಕರಿಗೆ ಮೌನದಿಂದಿರುವಂತೆ ತಾಳ ಬಡೆಯುವ ಕೈಯಿತ್ತಿ ನಗುಮುಖದಿಂದ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮೌನ ಅಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇಖೋನ ಗಮ್ಮತ್ ಹಾಡಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭ:

“ ಆಗ್ರಾದ ತಾಜಮಹಾಲ ನೋಡು. ಅಮೃತಸರದ ಬಂಗಾರದ ಗುಡೀನ ನೋಡು. ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ನೋಡು. ವಿಜಾ ಪುರದ ಗೋಳಗುಮಟ ನೋಡು. ಆದಿಲಶಾಹಿ ಕುತುಬ ಮಿನಾರ ನೋಡು. ಹಂಪಿ ಗಜಶಾಲೆ ನೋಡು. ರಾಯರ ಹಯಶಾಲೆ ನೋಡು. ಮಾನೋಮಿ ದಿಬ್ಬಾನ ನೋಡು. ರಾಯರ ಉಗ್ರಾಣ ಸಾಲೀನ ನೋಡು. ರಾಜ್ಯದ ಹಂಚಿಕೆ ನೋಡು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವರ ಗುಡಿಯ ನೋಡು. ಬೇಲೂರ ಚೆನ್ನ ಕೇಶವನ ನೋಡು. ದೇಗುಲದ ಶಿಲ್ಪನ ನೋಡು. ಬೆಳುಗೊಳದ ಗೊಮ್ಮಟನ ನೋಡು. ಜಗದ ಮರ್ಮ ತಳಕೊ ಅಂತಾನ ಕೇಳು. ಹೇ, ಮೈಸೂರ ಅರಸರ ದಿವಾನ್ ಖಾನಿನ ನೋಡು. ಹೈದರಾಬಾದ ನವಾಬರ ದರ್ಬಾರ ನೋಡು. ಇಂದೂರ ರಾಜನಂಪತಿಗಳನ ನೋಡು. ಏನ ಚಂದ ಕಾಣ್ತಾರ ನೋಡು. ಕಾಶೀವಾಡದ ಕುದರೀನ ನೋಡು. ಕಚ್ಚದ ಕತ್ತೀನ ನೋಡು. ಅದರ ರಿವೀನ ನೋಡು.....ಹೇ, ಆಗಾಖಾನ್ ಅರ ಮನೆಯ ನೋಡು. ಏನ್ ಡಾಲ ಕಾಣ್ಪಿತಿ ನೋಡು. ಆಗಾಖಾನ್ ಸಿರಿವಂತ

ನೋಡು. ಅವನ ಹೆಸರು ದೇಶದಾಗ ಮೆರಿತ್ಯೆತಿ ನೋಡು.....ಹೇ... ಹೇ....
ರಾಜಾರಾಣಿ ಗಮ್ಮತ್ ನೋಡು....ಏನ ಮಜಾ ತೋರೈತಿ ನೋಡು.....”

ಆಗಾಖಾನ್ ಅರಮನೆಯ ಸುದ್ದಿ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ
ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕನ್ನಂಬಾಡಿಯ ಕೋಡಿ ಹರಿದಂತೆ ದಾರಿ ಕಂಡ ಕಡೆ ಹರಿದು
ಹೋಯಿತು. ಇಷ್ಟೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ನಿಂತಿದ್ದವನು ಈಗ ಮಾತ್ರ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ.
ಕುಳಿತುದು ಅದೇ ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿ. ಇದಿರನಲ್ಲಿ ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ
ನೋಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಹಾಡಿನ ಸಪ್ಪಳ, ಅವನ
ತಮಾಷಾ ಡಬ್ಬಿ. ಆ ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೆ
ನಾನು ಕಲ್ಪನೆಯ ಗಮ್ಮತ್ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆರೆದು ನೂರೊಂದು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡ
ತೊಡಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹಣ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಣ ತೆತ್ತರೂ ಅಂತಹ
ಜೀವಂತ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯ ಅನೇಕರಿಗೆ ದೊರಕದು. ನೇರವಾಗಿ
ದೇವನಿಂದ ತಂದ ಎರವಲು ಆ ಸಂಪತ್ತು. ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಸಿಲೋನದ ವರೆಗೆ,
ಕರಾಚಿಯಿಂದ ಕಲ್ಕತ್ತೆಯವರೆಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ
'ಗಮ್ಮತ್'ನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ನೋಡತೊಡಗಿದೆ. ಅಮೃತಸರ ದುರಂತ,
ಲಾಹೋರದ ಪ್ರಕರಣ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಗೋಳೇಬಾರು; ಭಗತ್‌ಸಿಂಹ,
ಠಾಕೂರಸಿಂಹ, ಧನಶೆಟ್ಟಿ ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣ, ಭಾಯಿ ಕೊತ
ವಾಲ್, ಮೈಲಾರ ಮಹದೇವ, ಮಹೀಂದ್ರ ಚೌದರಿಯಂಥಹ ಅದರ್ಶ
ಪುತ್ರರ ಗಲ್ಲು—ಭೇ.....ಬರೀ ರಕ್ತದ ಕಾಲುನೆ ಹರಿಸಿದ ನರಮಾಂಸ ಭಕ್ಷ
ಕರ ಹೊಲಸು ಕೃತ್ಯಗಳು ರಾಜರಾಣಿಯರ ಪೈಶಾಚೀ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ, ಲಯಕ್ಕೆ,
ತಾಳಕ್ಕೆ ಶೃತಿಗೊಡುತ್ತ 'ದೇಖೋ ತಮಾಷಾ ದೇಖೋ'ಎನ್ನುತ್ತ ಒಂದರ
ಮುಂದೊಂದು ಬಂದು ಎದೆಯ ರಕ್ತ ಕುದಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಲಾಮಂದಿರಗಳನ್ನು
ಕಟ್ಟಿಸುವದರ ಬದಲು ಕಲಾಪುತ್ರರನ್ನು ಬಂಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸೆರೆಮನೆಗಳ
ಉದ್ಘಾಟನಾ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಸಾಹೇಬರ ಅಮೃತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಅನಾವರಣ
ಮಾಡಿಸುವದು; ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೆಯ್ಯನತೆತ್ತ ಅದರ್ಶ ಮಕ್ಕಳ ಜೀವನ
ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾನವ ಕುಲ ಓದುವಂತೆ—ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಓದುವಂತೆ—ಬರೆಯಿ
ಸುವ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವರ ಕೈ ಕಡಿದು, ಕಾಲು ಕತ್ತರಿಸಿ,
ಕಣ್ಣು ಕೀಳಿಸಿ ಗುಲಾಮರ ಇತಿಹಾಸ ಕಾಣದಂತೆ ಮಸಿ ಹಚ್ಚಿದವೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿ

ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವದು; ಹೋಗಲಿ--ತಲೆಯ ಮೇಲೊಂದು ಗಾಂಧಿ ಟೋಪಿ ಹಾಕಿದರೆ, ಎದೆಯ ಮೇಲೊಂದು ಮೂರು ಬಣ್ಣದ ನಿಶಾನೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡರೆ, ಕೈಲೊಂದು ಧರ್ಮದಂಡ ಹಿಡಿದರೆ ಅನ್ಯಾಯವೆಂದು ಜಡಿದು 'ಆರ್ಯೀಕರಣಕ್ಕೆ' ತೊಡಗಿದ ಕೆಂಪು ಮುಖದವರ ಭೂತ ಜೀವಿಗಳು 'ಫೈ', 'ಫೈ' ಎಂದು ಕುಣಿಯುತ್ತ ಕೂಡಿತದ ಮಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ತಲೆ ಕೆಡರಿಕೊಂಡು ಬೊಬ್ಬಿಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯಗಳು ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ಬೀಸಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಗ್ಗಿ ಎಳೆದಾಡ ತೊಡಗಿದವು. ಬಂಗಾಲದ ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಸಹೋದರರ ಸಾವಿನ ಚಿತ್ರ, ಮನೆಯನಗಲಿ ಬೀದಿಯ ಭಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ತಿರುಗಿದ ವಿಜಯಪುರ ಬಾಂಧವರ ನೋಟ, ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಗೊಳೋ ಎಂದು ಮರುಗುತ್ತಿರುವ ಕೇರಳದ ಒಡ ಹುಟ್ಟಿದವರ ದೃಶ್ಯ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ; ಇನ್ನೊಂದು ಸಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸಾಹೇಬರ ಬಾಲ ಹಿಡಿದು, ಬೂಟು ತಿಕ್ಕಿ, ಅರಿವೆ ಒಗೆದು ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಎಂಜಲ ಉಂಡು, ಕಂಠ ತುಂಬ ಕೂಡಿದು ಬೀಗಿ ಬೀಗಿ ನಡೆಯುವವರ ಚಿತ್ರ; ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಡವರ, ದಲಿತರ, ಪತಿತರ, ಶ್ರಮ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲ ತೊಟ್ಟು ಹರಿದ ಚಿಂದಿ ಚಿಂದಿಯಾದ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಹರಿದು ಅವರ ಹರಕು ಕೆಸೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸುಗಳನ್ನೂ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಲಂಚಗುಳಿಗಳ ನೋಟ; ಕಳ್ಳ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಜೋಳ, ರಾಗಿ, ಸೆಜ್ಜೆ, ಉಪ್ಪು, ಖಾರ, ಅರಿಸಿಣ, — ಬಡವನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ಅವಶ್ಯವೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳ್ಳ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ದುಡ್ಡು ಇನ್ನವರಿಂದ ದುಡ್ಡು ಸೆಳೆದು, ದುಡ್ಡಿಲ್ಲವವರನ್ನು ಗೋರಿಯಾಳದಲ್ಲಿ ನೂಕಿ, ಅವರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆನ್ನುವಂತೆ ಹೋಳಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಹೊಡೆದು ಎರಡೂ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ತಂಬುಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗಂಟಲದಗುಂಟ ತಂಬುಲ ರಸ ಹರಿಯಬಿಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರ ನೋಟ ಮಗದೊಂದೆ- ಇಂತಿವೆಲ್ಲ ನೋಟ ಕಡಲ ತೆರೆಯಂತೆ ಭೋರ್ಗರೆದು ಬಂದು ಎದುರು ನಮುಕುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾಲ್ಕತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಗಸು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖು--ನಾಡಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಗೋಳೀಬಾರು, ಗುಂಡಿನೇಟು, ಅಶ್ರುವಾಯು, ಟ್ಯಾಂಕ ಪ್ರಯೋಗ, ಬಾಂಬು ಪ್ರಯೋಗ--ಮಹದೇವ ಭಾಯಿಗಳ ಮರಣ, ಕಸ್ತೂರಿ ದೇವಿಯರ ಸಾವು, ಈಸೂರ್ ಪ್ರಕರಣ, ಅಷ್ಟಿ-ಚಿಮೂರು ದುರಂತ..... ಹಾ, ಹಾ, ಗಮ್ಮತ್ ದೇಖೋ!.....ರಾಜಾರಾಣ ದೇಖೋ!.....!

ನನ್ನ 'ಗಮ್ಮತ್ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ'ಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದರ ಪೇಲೊಂದು ವಾಯುವೇಗವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತ ಸಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಪಾರ್ವತಿ ಬಂದು 'ಹೇ, ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ' ಎಂದು ನನ್ನ ಮೈದಡವಿದಳು. ಕಲ್ಪನೆಯ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗಮ್ಮತ್ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಪರದೆಯನ್ನು ಇಳಿಬಿಟ್ಟು ಪೋಲಿಯ ಕಿಂಡಿ ಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದೆ. ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ ಹುಡುಗರ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಅವರನ್ನು ನಗಿಸಿ ತಾನೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದ. ದುಡ್ಡು ತಂದ ಹುಡುಗರು ತಮಾಷೆ ನೋಡುವದಾದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಎರಡೆರಡು ನಿಮಿಷ ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ. ಆಗ ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗಾದ ಹಿಗ್ಗನ್ನು ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುವದಾದಮೇಲೆ ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದು 'ಹೇ, ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ, ಹೋಗಿ ಬರ್ತೀನಿ ನೋಡು. ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಬರ್ತೀನಿ ನೋಡು. ಹೊಸ ತಮಾಷಾ ತರ್ತೀನಿ ದೇಖೋ' ಎಂದು ತನ್ನ ಎಳೆಯ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಹುಡುಗರು ಅವನನ್ನು ತುಸು ದೂರ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ನಂತರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರು. ನಾನು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಟಕ್ಕೆ ಮರೆಯಾಗುವನಕೂ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದೆ; ಬಿಡುಗಡ್ಡಿನಿಂದ ನೋಡಿದೆ. ಪಾರ್ವತಿಯೂ ನೋಡಿದಳು.

ಕೆಂಪೇರಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸಾಗಿ ಬರುವ ಮುನ್ನ ದಾರಿಯ ಸಾಲು ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಮರೆಯಾದಾಗ ಅವನ ಬಗೆಗೆ ಮನದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮೂಡಿಬಂದವು. ಅದಿನಿತೊ ವರುಷಗಳಿಂದ 'ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ'ನ ಪಂಗಡವನರು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನಿಳಿದು, ಕೆರೆ ಕಾವಲಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಹಳ್ಳಿ-ಪಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ತಮ್ಮ ಉದ್ಯಮಿಯಿಂದ ಜನ ಮನವನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಸಂಗತಿ; ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದುಕಡೆ ಮನೆ-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾವು ಕಂಡ ಜನವೇ ಮನವೆಂದು, ತಾವು ಕಂಡ ಮನೆಯೇ ಓಲಗವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಒಂದು

ಮಾತು ಬರದಂತೆ ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿ; ಕಾಸು ತಂದಿರಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಬಗೆದು ಅವರನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು ತಮಾಷಾ ತೋರಿಸಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಹಸನುಗೊಳಿಸುವ ಅವರ ಜೀವನ ರೀತಿ ನನ್ನ ಚಿತ್ತ ಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಸುಳಿಯತೊಡಗಿದವು.

ಎರಡು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸುಗ್ಗಿ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಬಂದ ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇಖೋನನ್ನು ನಮ್ಮೂರ ಹುಡುಗರು ' ಸುಗ್ಗಿ ತಡಮಾಡಿ ಬಂತೇ ? ನೀನು ತಡಮಾಡಿ ಬಂದೆಯೇ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ' ಊರಲ್ಲಿ ಬರ ಗಾಲ. ಹೆಂಡತಿ ಸತ್ತಳು. ಮಗಳು ಏಳು ವರುಷದವಳನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮಡಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ಊರೂರು ತಿರುಗುತ್ತ ಬರುವಾಗ ತಡವಾಯಿತು ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಅಳುನುಂಗಿ ನಕ್ಕು ನುಡಿದುದೂ ನೆನಹಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಆ ಮೇಲೆ ಒಂದು ವರುಷದ ನಂತರ ಬಂದಾಗ ಅವನ ಮನೆತನದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇದ್ದೊಬ್ಬ ಮಗಳನ್ನು ಕಾಲದವಡೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದುದನ್ನು ' ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ ' ಹನಿಗಣ್ಣು ಹಾಕುತ್ತ ತಿಳಿಸಿದುದೂ ನೆನಪಾಯಿತು.

ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೀನಿಯ ತಂದೆಯನ್ನು, ಮೀನಿಯನ್ನೂ ಕೊನೆಯ ಬಾರಿಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ' ನಮಸ್ಕಾರ. ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಫಗಾನಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಮಗಳನ್ನು ಕಾಣಲೆಂದು ಹೊರಟ ಕಾಬೂಲಿ ವಾಲಾ ರಹಮಾನನ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಆಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ : ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋನನ್ನು ರಹಮಾನನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲೇ ? ' ಎಂದುಕೊಂಡೆ.

ಹೋಲಿಕೆ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ; ಆದರೂ ಆತ್ಮ ಒಂದೇ ! ಮುಳುಗುವ ರವಿಯ ಹೊಂಗಿರಣ ನಮ್ಮೂರ ಕೆಂಪೇರಿಯ ಮೇಲೆ ಹರಹಿದ್ದವು. ಸಾಲು ಗಿಡಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ ಮಡಿಯನ್ನು ಹಿಂದೆಬಿಟ್ಟು ಕೆಂಪೇರಿಯ ಮೇಲೆ ' ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ ' ಏರಿಬಂದು ಮುಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅದೊಂದು ರೇಖಾಚಿತ್ರ. ತಲೆಯ ಮೇಲೊಂದು ಗಮ್ಮತ್ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಲಗೈ ಬೀಸುತ್ತ ಬೀಸಾಗಿ ಕಾಲು

ಹಾಕುತ್ತ ಹೊರಟೆ ಅವನ ರೇಖಾಚಿತ್ರ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಇಂದೂ ನಿಂತಿದೆ.

ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಅಂದು ಕಂಡ ನೋಟ ಅಂದಿಗೆ ಕೊನೆಯದಾಯಿತು. ಅವಳು ಮೇಲಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರಬಹುದಾದ ತನಾಷಾ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ ಇರಬಹುದೇನು ?

ಓದುಗ, ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋನನ್ನು ನಾನು ಮತ್ತೆ ತಿರುಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ (ಅದರ ಹೆಸರು ಮರೆತುಹೋಗಿದೆ !) ಹುಟ್ಟಿದೂರೆಂದು ಅವನು ನನಗೆ ಹೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ನಿಲವು ಎತ್ತರ. ಸುಕ್ಕುಬಿದ್ದ ಗಲ್ಲ. ಮುಖದಮೇಲೆ ಒಡೆದು ಕಾಣುವ ಮೀಸೆ. ಕಣ್ಣು ಅಚ್ಚ ಕಪ್ಪು. ಸಣ್ಣ ಹಣೆ. ಅದರಮೇಲೆ ದಪ್ಪಾಗಿ ಎದ್ದು ತೋರುವ ಮೂರುಗೆರೆ—ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಅರ್ಧ ಮೂಡಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಗೆರೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗುವಿಲ್ಲ. ನೋಟದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಒಲವಿನ ಹೊನಲುಂಟು. ರುಮ್ಮಾಲು ತಲೆತುಂಬ ಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಕೂದಲು ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಲುಂಗಿ ಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂಗಿಯ ತೋಳು ಏರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಬರಿ ಗಾಲಿನಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಂಬಿ ಇಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಗಮ್ಮತ್ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೇರಿಕೊಂಡು ನಿಡಿದಾದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಹಾಕುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ.

ನೀನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುರುತಿನ ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋನನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಾನು ಅವನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳು. ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋನ ಆಣೆ; ಮರೆಯದೆ ಹೇಳುವು !

—

ಪೋಸ್ಟ್‌ಮನ್ ರಾಮಣ್ಣ !

‘ ಮಾಸ್ತರೇ ! ’

‘ ಯಾರವರು ? ’

‘ ನಾನು ಮಾಸ್ತರೇ ! ’

ನಾವೆಲ್ಲ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆವು. ಅಪ್ಪನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ‘ ನಾನು ಮಾಸ್ತರೇ ! ’ ಎಂದು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ದನಿಯು ನಮಗೆ ತೀರ ಪರಿಚಯದ್ದಾಗಿ ತೋರಿತು. ತಾಯಿ ಎಡೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದವರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದರು. ಬಂದವನು ಪೋಸ್ಟ್‌ಮನ್ ರಾಮಣ್ಣ ಎನ್ನುವುದು ಒಡನೆಯೇ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ‘ಬಾ ರಾಮಣ್ಣ, ಎಲ್ಲರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ ಊಟನಾಡೇಳಪ್ಪ, ಎಂದು ತಾಯಿ ಕರೆದರು. ರಾಮಣ್ಣ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದ ಎಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ತಾಯಿ ಎಷ್ಟು ಕರೆದರೂ ಆತ ಒಪ್ಪದೆ ಕೊನೆಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ಕೊಟ್ಟ. ನೀರು ಕುಡಿದು ಬಳಲಿಕೆಯ ನೀರಿನ ಹಾಯಾಗಿ ಆತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆವು.

ರಾಮಣ್ಣನ ಮುಖ ಸಣ್ಣದಾಗಿತ್ತು; ತೀರ ಸಣ್ಣದಾಗಿತ್ತು. ಎಂದಿ ನಂತೆ ಅವನ ಮೊಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತೋರುವ ನಗೆಯ ಕಿರಣ ಅಡಗಿಹೋಗಿ ದ್ದವು. ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಟವ್ವಾಲು ತಂದಾಗೊಮ್ಮೆ ತಾನು ಈ ಮೊದಲು ಅನು ಭವಿಸಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಉಸಿರು ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಣ್ಣನ ಸ್ವಭಾವ ಅಂದು ಮಾತ್ರ ತುಸು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿಯೇ ತೋರಿತು. ಅಂತೂ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಆ ಮಾತು, ಈ ಮಾತು ಆಡಿ ತನ್ನ ಚೀಲದಿಂದ ಒಂದು ಲಕ್ಕೋಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟವನೆ ಹೊರಡಲು ಮೇಲೆ ಕೈದ್ದ. ಅದಂತೂ ರಾಮಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿನ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ವ್ಯಕ್ತ

ಪಡಿಸಿತು. ನನ್ನ ಬಲವತ್ತರದ ಆಶಯದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಮಣ್ಣ ಬಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚೀಲವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಇಳಿಸಿ ಉಸಿರೆಳೆದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡ.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಕೋಟಿಯನ್ನು ಓದಿ ಮಾಸ್ತರರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಊರಿ ಬಂದಿತು ಆರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಅವರು ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟು ದು ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾರೆ. ಹಸುವಿನ ಹೃದಯವನ್ನು ಇರಿಯುವ ಕಟುಗನಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾಪನ್ಯಾಯಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಾವು ?

ಕಟುಕ ವೇದವನೋದಿದರೇನು ? ಚಂಡಾಲ ವಿಪ್ರನಾದರೇನು ? ಬಸ ವಣ್ಣನವರು ಅಂದಂತೆ ಶೀಲದಿಂದ ಯೋಗ್ಯತೆಯಲ್ಲದೆ ಜಾತಿಯಿಂದಲ್ಲ. ಇದೇನು ತತ್ವ ಅನ್ನುತ್ತೀರಾ ? ತತ್ವ ಅಲ್ಲವಪ್ಪ ! ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನೊಂದ ಹೃದಯದ ಬಿಸಿಯುಸಿರು ಅದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರರೆಂದೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಹಿರಿಯರೇ ಎಸಗುವ ಪಾತಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡರೆ ದೇಹವ ನೆತ್ತರೆಲ್ಲ ಚಳಮಳ ಕುದಿಯುತ್ತದೆ ಕಾರಣ ಕೇಳುತ್ತೀರಾ ? ಇಗೋ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ ನಪ್ಪ !

ನನ್ನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಎರಡನೆಯ ತಮ್ಮ ಶಿವನೆಂಬಾತನನ್ನು ನಮ್ಮೊಂದಿನಿಂದ ಹತ್ತು ಮೈಲಿಗಳಾಚೆಗಿರುವ ಕಳಸಕ್ಕೆ ಶಾಲೆಗೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿ ದೆವು. ಸುತ್ತಣ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಏಳನೆಯ ತರಗತಿ ಇಲ್ಲ. ಶಿಗ್ಗಾವಿ ತಾಲೂಕಿನ ಸ್ಥಳವಾದರೂ ಅದೊಂದು ಕುಗ್ರಾಮ. ಕಳಸಕ್ಕೆ ಕಲಿಯಲೆಂದು ಹೋದ ಶಿವನು ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ಓದು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಬಂದ ವನೆ ಮಸಣಗಟ್ಟಿ ಸೇರಿದ ಕಳಸದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ವನವಾಸ ಉಪ ವಾಸ ಕಳೆದು ಓದು ಮುಗಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮನೆ ಯಿಂದ ಮಸಣಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಅವನ ಕಥೆಯನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡರೆ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆ ಬಾರದು. ಹಸಿದು ಅನ್ನದ ಬಳಿ ಕುಳಿತರೆ ಹಾಲಾಹಲ ನುಂಗಿದಂತಾಗುವುದು. ಅದೇ ಊರಿಗೆ ಶಿವನ ಅಪ್ಪನನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಿದರು !

ಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡರಿಲ್ಲ. ಮನದ ನೋವು ತೋಡಿ ಕೊಂಡರಿಲ್ಲ ಪ್ರಸಂಚದ ಪರಿತಾಪಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದರೂ ತುಸು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಮರುಗಿ ದುಃಖ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವವರಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾರ್ಥ, ವಂಚನೆ,

ಮೋಸ, ಕಾಸಟ್ಟಿ, ಲಂಚಗುಳಿತನ, ಅನಾಚಾರ-ಇವೇ ಹಿರಿಯರೆಂದೆನ್ನುವವರಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಏನು ಅಡವಿ ಸೇರಿ ಶಿಲಾಯುಗದ ಕಾಡು ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಬದುಕಬೇಕೆ ? ತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ನೆಲೆಗೊಂಡು ನಿಲ್ಲಲು ಅಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲವೇನು ?

‘ ಬೆವರು ಸುರಿಸಿ, ರಕ್ತ ಸುಟ್ಟು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚುವವರಲ್ಲ ಮಾಸ್ತರೇ ? ’ ರಾಮಣ್ಣ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟ

‘ ನಾನು, ನೀನು ಅಂದರೆ ಮೇಲಿನವರ (ಅಧಿಕಾರಿಗಳ !) ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಹೊಸೆಯುವ ಹುಳನೋಡು, ರಾಮಣ್ಣ ! ’

‘ ಇಲ್ಲ. ನಮಗೂ ಒಂದು ಕಾಲ ಬಂದೀತು. ಹಸಿವೆಯಿಂದ ನೊಂದು ನರಲುವವರೆ ನಾಳೆ ಲೋಕದ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿ ನಂದಾದೀವಿಗೆ ಇಟ್ಟುರು, ಮಾಸ್ತರೇ ’

‘ ರಾಮಣ್ಣ, ಆ ಆಶಾವಾದ ನಮಗೆ ಖಂಡಿತ ಬೇಕು. ನಾವು ಹೋರಾಡುತ್ತ ಮಾಡಿದ ಮಸಣಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಧಕಟ್ಟಿ ನಲಿಯಲಿಂಬ ಆಸೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ತಾಳ್ಮೆ. ’

‘ ಹೋರಾಡೋಣ. ಸತ್ತದರೂ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು. ’

ಪೋಸ್ಟಮನ್ ರಾಮಣ್ಣ, ಮಾಸ್ತರು ಇಬ್ಬರೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಮೈ ಕಿವಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ. — ಮಾಡದ ಸ್ಕೂಲಬೋರ್ಡ್ ಆಫೀಸಿನವರೂ, ಪೋಸ್ಟಲ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಕೆಳಗಿನ ನೌಕರರ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯ, ಮೋಸ, ವಂಚನೆ, ದುರ್ನಡತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಬಾಯಿಂದ ಈ ಮೊವಲು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ. ನೌಕರರೆಂದು ಬಂದ ಪಿಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ, ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಬಂದ ಶಿಕ್ಷಕನಿಂದ ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲೋ, ಪದಾರ್ಥಗಳ ರೂಪದಲ್ಲೋ ಲಂಚ ಕೊಳ್ಳುವ ಎ. ಓ, ಪಗಾರ ಕಿರುಕುಳ ರಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲೆಂದು ಬಂದ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಬೈಗುಳ

ಹುಟ್ಟನ್ನೋ, ಅಸಮಾನದ ಉಡುಗರೆಯನ್ನೋ ಅರ್ಪಿಸುವ ಕಾರಕೂನರು— ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡೊಂದು ಕತೆ ಕೇಳಿದೆ. ಸುಂದರ ಕೈದೋಟಗಳಿಂದ ಸಿಂಗಾರವಾಗಿರುವ ಬಂಗ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯ ದೃದ್ರ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಂದಿ ಚಿಂದಿಯಾದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಮೈ ಬೆವರು, ದೇಹದ ನೆತ್ತರನ್ನು ತುತ್ತು ಕೂಳಿಗಾಗಿ, ಹಿಡಿ ಸಂಬಳಕ್ಕಾಗಿ ಹರಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಡಸುತ್ತಿರುವ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಈ ಕ್ಷಣ ನಿಜವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡೆ.

ಪೋಸ್ಟಮನ್ ರಾಮಣ್ಣ—ಅಲ್ಲ—ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ರಾಮಣ್ಣ, ಮಾಸ್ತರು ಇಬ್ಬರೂ ಕಂಠಸ್ತಂಭಿತವಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಇದಿರೊಬ್ಬರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡುದನ್ನು ನಾನು ದಿಜ್ಞಾಪವಾಗಿ ನೋಡಿದೆ !

ಲಕ್ಕೋಟಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸಲ ಓದಿದರು. ಎರಡು ಸಲ ಓದಿದರು. ಮೂರನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಪನಿಸಿನಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದು ಲಕ್ಕೋಟಿಯನ್ನು ನೆನೆಯಿಸಿದುವು. ರಾಮಣ್ಣ ತನ್ನ ರುಮಾಲಿನ ಚುಂಗಿ ನಿಂದ ಕಣ್ಣನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಂಡು 'ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ' ಎನ್ನುವಷ್ಟು ವಿನಯ ವನ್ನೂ ತೋರದೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ಎದ್ದು ಹೋದ. ಹೊಸ್ತಿಲ ದಾಟಿ ಹೋಗಿ ರಾಮಣ್ಣನನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದೆ.

ಪೋಸ್ಟಮನ್ ರಾಮಣ್ಣ ಹೆಗಲಿಗೆ ಪೋಸ್ಟಿನ ಚೀಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಲೆಯ ರುಮಾಲನ್ನು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ತತ್ತರವೆತ್ತರ ಕಾಲು ಹಾಕುತ್ತ, ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಕೈಬೀಸುತ್ತ ಕುಂಬಾರ ಆವಿಗೆ ದಾಟಿ, ಗೌಡರ ತೋಟ ದಾಟಿ ಕೆಂಪೇರಿಯನ್ನೇರಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನನಗೆ ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋನ ನೆನಹು ಆ ಕ್ಷಣ ರಭಸದಿಂದ ಮೂಡಿ ಬಂದಿತು.

ಕವಿ, ಪ್ರೇಮಿ, ಹುಚ್ಚು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಮಾಸ್ತರು, ಪೋಸ್ಟಮನ್, ರಾಜಾ ರಾಣಿದೇಖೋ ! ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ನೋಡುವವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹಿರಿದು ಕಿರಿದಾಗುವುದು. ಸತ್ಯ, ಸೇವೆ. ತ್ಯಾಗ, ಧರ್ಮಗಳ ಬಿನ್ನು ಹತ್ತಿದ ಕುಲಜರನೇಕರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಜನರಿಂದ ಅನ್ಯಾಯ, ಅಸಮಾನ,

ಹಿಂಸೆಗಳಿಗೀಡಾಗಲಿಲ್ಲವೇನು ? ನಿಜ, ಆದರು. ಆಷಾಢಭೂತಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕಿರಿದಾಗಿಯೇ ತೋರಿತು. ಆವರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗಿಲ್ಲುವುದು, ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಯಾವುದು ? ' ಋತುನೋವೆ ಗಿಲ್ಲುವುದು, ಅನ್ಯತವಲ್ಲ ; ಅಮೃತಮೆನೆ ವಿದ್ಯೆಯಿ ; ಅವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಭಾರತಿ ಶರಣು ; ಕಿರುತೀರ್ಥವಲ್ಲ ' ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಎಂತು ತೋದಲಾದೀತು ? ವಿಶ್ವಭಾರತಿಯ ಸತ್ವಾಪುತ್ರರು, ಅಮೃತಮಾತೆಯ ಆ ಅಮೃತ ಮಕ್ಕಳು ಮಾಸ್ತರು, ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ, ಪೋಸ್ಪಮನ್—ಅವರಂತಹ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಅವರೆಲ್ಲರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಎಂತು ಕಿರಿದಾದೀತು !

ಕೆಂಪು ಅಂಚಿನ ರುಮಾಲು ಸುತ್ತಿ, ಕಾಕಿಯ ಅಂಗಿ ತೊಟ್ಟು, ಅರ್ಧ ಚಣ್ಣ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರಿಗಾಲಿನಿಂದ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಪೋಸ್ಪಮನ್ನ ನನ್ನು ನೋಟ ಮರೆಯಾಗುವವರೆಗೂ ನೋಡಿದೆ. ರಾಮಣ್ಣ ವಿಶಾಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಕರ್ವನ ನಂಬುಗೆಯ ಅಣುರೇಣುವಿನಂತೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕಣಗಳಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋದ ರಾಮಣ್ಣನಂತಹರು ಈ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಇರುವವರಿಂದ ಏನೋ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು ತಮ್ಮ ಗತಿ ಬದಲಾಯಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ !

*

*

*

*

ಮಾಸ್ತರಿಗೆ ವರ್ಗವಾದ ಆರುತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಂಪು ಹೂಡಿದರು ಸಂಪು ಹೂಡಿದ ಮರುದಿನವೆ ಅವರು ಕಳಸದಿಂದ ಹೊರಟು ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ಬಂದರು. ಸಂಪು ಹೂಡಿದನೆಂಬ ಹುರುಪು ಅವರ ಇಳಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಎದ್ದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ಬಂದ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೊಸದೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನೇ ಹೂಡಿದರು. ಊರಿಗೆ ದಿನ ಪತ್ರಿಕೆ ಬರತೊಡಗಿತು. ವಾಚನಾಲಯ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ರೈತ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಪ್ತಾಹ ನಡೆಸಿದರು. ಮನೆ ಮನೆಗಳ ಜಂತಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟ ರಾಟೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿರಿಸಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೂಲಲು ಹೇಳಿದರು. ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ದೀಕ್ಷೆ ಮುಪ್ಪಿನವರೆಲ್ಲೂ ತಾರುಣ್ಯದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಉಂಟುಪಡೆಯೆಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನನಗೆ ಈಗ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಹೌದು. ನಮ್ಮ ಬಾಳು ಅನುಭವದ

ಕುಲಮೆಯಲ್ಲಿ ಹದಗೊಂಡಾಗಲೆ ನುಡಿ ಮಂತ್ರವಾದೀತು, ನಡೆ ಪಾವನವಾದೀತು !

ಸಂಪಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರು ದಿನವೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಶಿಗ್ಗಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೋಸ್ಟಮನ್ ರಾಮಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಂಜಪ್ಪನ ಗುಡ್ಡದ ಓವರಿಯಲ್ಲಿ ಸಡುವಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತು ನೇಸರು ಭೂಮಿ ದೇವಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗುವನಕೂ ಇಬ್ಬರೂ ಜೀವನದ ಉಜ್ವಲ ಭವಿತವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನೂರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಶದ ಕಾರ್ಮಿಕ ರೆಲ್ಲ ಒಂದಾಗಿ ಶೋಷಕ ವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲ ನುಂಗಿ ನೀರು ಕುಡಿಯಬೇಕು ಒಬ್ಬ ಬಿರ್ಲಾ, ಟಾಟಾ ಇಡೀ ನಾಡಿನ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೈಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧೋತ್ತರ ಪುನರ್ರಚನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇಡಲು ಯಾರು? ಅವರು ಯಾವ ಗಿಡದ ಟೊಂಗಿ? ಈ ದೇಶದ ರಾಜ ಕೀಯ ಜೀವನದ ಪ್ರಗತಿ, ಸಾಂಗ್ರಾಮಿಕ ಸಂಘಟನಾ ರೀತಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಪ್ರಸಂಚದ ಮುನ್ನಡೆ ಇವುಗಳನ್ನು ನೆಲದ ಮಕ್ಕಳೆ ಯೋಚಿಸ ಬೇಕು ತನುಗೊಂತಹ ರಾಜ್ಯಾಂಗ ರಚನೆ ಬೇಕು ಅನರೇ ಹೇಳಲಿ. ಮೇಲು ವರ್ಗ ಕೀಳು ವರ್ಗ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿ ಒಂದೇ ಜಾತಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಭರತ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ. ಒಬ್ಬತ್ತ ಭೋಗಿ, ಸಹಸ್ರಗಟ್ಟಲೆ ರೋಗಿಗಳು ಅದ್ಯಾಕೆ? ಸಾವಿರ ವರುಷದಿಂದ ಬಂದ ಕೊಳೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೀ ಒಂದು ಸಮತಾವಾದದ ಕೊಡ್ಲಿಯಿಂದ ಕಡಿದುಹಾಕಿ ರಷ್ಯ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಲೆ ಯೆತ್ತಿ ಮೆರೆಯುವಂತಾಯಿತಲ್ಲಾ-ಹೂಂ-ನಾವೂ ಹಾಗೇಕಾಗಬಾರದು? ಭಾರತ ದೇಶ ಈ ಭಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಕರಾಳ ಕರಗಸದ ದವಡೆಯಿಂದ ಮೊದಲು ಪಾರಾಗಿ ನಂತರ ತನ್ನದೆ ಆದ ರಾಜಕೀಯವಾದವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು, ಬಡತನ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯೆಂಬ ಭೇತುಳ ಭೂತಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಮಪಾಲು, ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಮಬಾಳು ಕೊಟ್ಟು ಇಹ ವನ್ನೆ ನಂದನವನವನ್ನಾಗಿ ಏಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಈ ದರಿವ್ರ ದೇಶದ ಕೂಲಿ ಗಳು ದೇವತೆಗಳಾಗಬೇಕು. ಅವರ ಗುಡಿಸಲುಗಳು, ಅವರ ವಾಲಿನ ಕೊಳಚೆ ಭೂಮಿ ಅನುರಾವತಿಯಾಗಬೇಕು. ರೈತರು, ಕೂಲಿಕಾರರು, ಸಿಪಾಯಿ ಗಳು, ನೌಕರರು, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಪೋಸ್ಟಮನ್ನರು—ಶೋಷಣೆಗೀಡಾದವರ

ಕುಲನೆಲ್ಲ ಮುಷ್ಕರು ಹೂಡಿ ರಕ್ತಪಾತವಾಗದಂತಹ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ನಡೆಸಿದರೆ ನಾಳೆಯ ಭಾರತ ಬಂಧ ಮುಕ್ತ, ನಾಳೆಯ ಬಡವರು ಸಿರಿವಂತರು, ನಾಳೆಯ ಲಕ್ಷಪತಿಗಳು ಭಿಕ್ಷುಪತಿಗಳು.....

‘ ಅಗೋ ಮಾಸ್ತರೇ, ರಾಮಣ್ಣ ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗುತ್ತಿದೆ. ನೀವು ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ಹೊರಡಿರಿ. ನೀವು ಶಿಗ್ಗಾವಿಗೆ ತೆರಳಿರಿ ’ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹುಂಜಪ್ಪನ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿನ ಅಲದಮರದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮರ ಕುಟಿಗ ಎಂದಿನಂತೆ ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ‘ಕೊಟರ್’ ‘ಕೊಟರ್’ ‘ಕೊಟರ್’ ಎಂದು ಮೂರುಬಾರಿ ಒದರಿದಾಗಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಈ ತೆರನಾದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೇಳಿ ಬಂದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಮಾಸ್ತರು ಮತ್ತು ರಾಮಣ್ಣ ಭಾವನಾ ರಾಜ್ಯದಿಂದ-ಅಲ್ಲ ನೈಜವಾಗಿರುವ ಲೋಕದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾದಮೇಲೆ ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಯಜಮಾನಿ ಕಾಯಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ತರಿಸಿ ಕಾಲಿಗೆ ಹೊಯ್ದು ಕೊಂಡು ದೈನಂದಿನ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವರು !

ಸಂಪು ಹೂಡಿದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರು ಉತ್ಸಾಹದ ತಹ ತಹದಿಂದ ಕುಣಿದರು ಅವರು ತಳೆದ ಉತ್ಸಾಹ ನಮಗೆಲ್ಲ ತುಂಬ ಸುಖ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮಲ್ಲೂರಿಗೇನೆ ವರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಾಯಿ ಈ ಮೊದಲು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟ ಮರೆತು ಸುಖಿಸಿದರು. ಗಾಂಧೀಜಿಗೆ ನೂರೈವತ್ತು ವರುಷವನ್ನು ಅಂದು ನನ್ನ ತಾಯಿ ಮನೆಯ ಗದ್ದುಗೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಯೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು !

ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಪೋಸ್ಟಮನ್ ರಾಮಣ್ಣ ಶಿಗ್ಗಾವಿಯಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ವರುಷದ ತನ್ನ ಮಗುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚೀಟಿಯೊಂದನ್ನು ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ.

‘ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಸ್ತರರೇ, ಇಂದಿನ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಪು ನಿಂತು ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕಿಳಿದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಟನೆ ಬಂದಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಾರುವ ಸುದ್ದಿ ಇದು. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ. ನೀವೇನು ಮಾಡಿರಿ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ನೀವು ನಾವೇ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು.

ಹೋರಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಾ ಮಡಿಯಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು ಆ ಮಹಾ ಮಂತ್ರ ? ಈ ಬಕಧ್ಯಾನ ನನಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗದು. ಬಂಗಾರದ ಬಳಿಯ ಆಸೆಗೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಗತಿ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆ ಪಾಠ ಕಲಿಸಿದ್ದರೂ ಕಲಿಸಿರಬಹುದಲ್ಲ ! ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಸಿಂಹ—ಆ ಅಂಗ ದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ ಮರಿಗಳು ಮುಂದಿಟ್ಟ 'ಇಂಟೀರಿಯಮ್'ದ ಆಸೆಗಾಗಿ ಈ ನಾಡಿನ ಆಸೆಗೆಟ್ಟ ರಾಜಕೀಯ ಧುರೀಣರು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಪಿಗೆ ತಣ್ಣೀರು ಹೊಯ್ದರು. ಧಗಧಗಿಸುತ್ತಿರುವ ತಪಸ್ಸಿನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ತೂರಿದರು. ಇನ್ನಾವ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಅವರು ಸದೆಬಡೆದಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಾಸ್ತರರೇ, ಗೋವಿನಂತಹ ಮಾಸ್ತರರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಚೂರಿ ಇಟ್ಟು ಬಸಿವ ನೆತ್ತರಿಂದ ಓಕಳಿಯಾಡಿದರಲ್ಲ ? ಇವರು ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಲು ಹಿಂಜರಿದಾರು ? ಕಲ್ಲು ಮೂರುತಿ ಕಡೆದು ನಾಡಿನ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಕೈಯನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಈ ರಾಜಕೀಯ ಕುಲಹೀನರು ಇನ್ನೇತಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡದೆ ಇದ್ದಾರು ? ರಷಿಯಾ ದೇಶವನ್ನು ಯಾರು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು ಗೊತ್ತೇ ? ಚೀನ ದೇಶವನ್ನು ಕೆಸರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕತ್ತಿದವರು ಯಾರು ಗೊತ್ತೆ ? ಅಂದು ಹುಂಜಪ್ಪನ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಾವು ಕಟ್ಟಿದ ಕನಸು, ನಾವು ಹೂಡಿದ ಯೋಚನೆ, ನಾವು ಮಾಡಿದ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಸ್ತರರೇ, ಇವೊತ್ತು.....!

‘ಛಾ, ಒಪ್ಪಂದ ನಮ್ಮ ಕಸಬಲ್ಲ. ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಭಾರತೀಯರ ದಂತೂ ಅಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲ. ಕೆತ್ತೂರು ಚನ್ನಮ್ಮರಾಣಿ ಹೆಂಗುಸಾದರೇನು, ಹೋರಾಡಿಯೇ ಮಡಿದಳಲ್ಲ ! ಬೆಳವಡಿಯ ರಾಣಿ, ಝಾಂಸಿಯ ರಾಣಿ, ಗುಜರಾತಿನ ಕಸ್ತೂರ ಬಾ, ಮದರಾಸಿನ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿ—ಮಾಸ್ತರರೇ, ಬರೀ ಹೆಂಗಸರ ಹೆಸರನ್ನು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕೊಡಲಿ ? ವೀಣಾದಾಸ ಬಂಗಾಲದ ಗವ್ದನರನನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲಲು ಹೋದ ಕತೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಬಡವನ ಹಸಿವೆಯ ಗರ್ಜನೆಯ ಮುಂದೆ ದೇವರೂ ಕೂಡ ಪೇರೇ ಕಿತ್ತಾರೆಂದು ಕನ್ನಡದ ಕವಿ ಹಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಮ್ಮ ತಾಯ ಕುಲವೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಯದೆಂದ ಮೇಲೆ

ಆ ಕುಲದ ಬಳ್ಳಿ ನಾವು ಹೇಗಿರಬೇಕು, ಹೇಗಿರಬೇಡ! ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮ, ನಿಮ್ಮ ದುರ್ದೈವ ಸಂಪು ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕಿಳಿಯಿತು.

ಇನ್ನೇನು? ನೀವು ಎಂದಿನಂತೆ ನಾಳೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಜರಾಗಿರಿ. ಮಕ್ಕಳ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದಾದ ದುಃಖ ಮರೆತು ಸುತ್ತಣ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಸುಖಿಸಿರಿ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿ ನಿಲ್ಲಲು ಬಂದವರಲ್ಲ. ಇಂದೋ ನಾಳೆಯೋ ದಾಸನೂ ಈಶನೂ ಹೋಗಬೇಕು. ಎಂಥ ಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಕಿರಿಟುವನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಮೂರು ಗೇಣು.....ಬರೀ ಮೂರು ಗೇಣಿನ ಮಣಿ ನಲ್ಲಿ ಮಲಗಬೇಕು. ನೀವು ಕಳಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಾಜರಾದ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿರಿ. ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸುಖವೇ ಸುಖ. ಆನಂದವೇ ಆನಂದ.

‘ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು. ಕಳೆದ ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಏರಿದ ಜ್ವರ ಇಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಹೊತ್ತು ತುಸು ಗುಣಮುಖ. ವೈದ್ಯರು ಜ್ವರದ ಲಕ್ಷಣ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮುಖ ಕಿವಿಚೇ ಹೇಳಿದರು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಸಾಲದು. ಸಾಲದೆಂದು ಕುಳಿತರೆ ಮನೆಯ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಬೇಕಲ್ಲ. ಕುಳ್ಳುಕಟ್ಟಿಗೆ ತರಲು ಹೋಗಬೇಕು. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿರಿ. ಅದೇನೂ ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ. ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಗುಣವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ನಿಮಗೆ ಬರೆದು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ.

‘ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ನೀವೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿರಿ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಂತಹ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಜನುಸಿಗಲಿ ಎನ್ನಿರಿ. ನಿಮ್ಮವ—ರಾಮಣ್ಣ ! ’

ರಾಮಣ್ಣನ ಮಗ ಕಂದ ಕಾಗದವನ್ನು ಮಾಸ್ತರರು ಓದಿ ತುಂಬಿ ತುಳು ಕಾಡಿದರು. ತಾಯಿ ರಾಮಣ್ಣನ ಮಗನಿಗೆ ಊಟವನ್ನಾಡಿಸಿ ಅವನ ತಂದೆಯ ಕ್ಷೇಮ ಕೋರಿ ಶಿಗ್ಗಾವಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಮಗುವಿನ ಮಾಸ್ತರರು ಕಳಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅವರು ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನಾದಿನ ಮಾಡಿ ಹಳ್ಳ ತುಂಬಿಬಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ಆಡ್ಡಗಟ್ಟಿದಳು. ಎಂದಿನಂತೆ ತಾಯಿ ಮಾದಿಯೊಂದಿಗೆ ಉಸಿರುಗರೆಯದಿರಲಿಲ್ಲ !

*

*

*

*

ವಾರಗಳು ಉರುಳಿದವು. ತಿಂಗಳುಗಳು ದಾಟಿದವು. ಹೊತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ನಿಂತೀತು ?

ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕಿಳಿದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಪಿನ ಪರಿಣಾಮ ಎನೂ ತೋರಲಿ ಇಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಮಾಸ್ತರರು, ರಾಮಣ್ಣ ಪತ್ರದ ಮೂಲಕ ಚರ್ಚೆಯೇ ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಮಾಸ್ತರರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪೋಸ್ಟಮನ್ ರಾಮಣ್ಣನ ಸೂಚನೆಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ.

೪೬. ಜುಲೈ ೧೧ ! ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಪೋಸ್ಟಮನ್‌ರ ಸಂಪು ! ನಮ್ಮ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನೆತ್ತರಿನಿಂದ ಬರೆದಿಡುವಂತಹ ಸಂಗತಿ !

ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ರಾಮಣ್ಣ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಆಳು ಕಳುಹಿಸಿ ಸಂಪಿನ ಸುದ್ದಿ ತಿಳುಹಿಸಿದ ಅವನ ಆನಂದಕ್ಕೆ, ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿಗೆ ತೀರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ! ಮಾಸ್ತರರು ಸಂಪು ಹೊಡಿದವರಿಗಾಗಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸಲೆಂದು ಒಂದು ದಿನ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿರೇ ಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಶಿಗ್ಗಾವಿಗೆ ರಾಮಣ್ಣನನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲು ಹೋದರು.

ರಾಮಣ್ಣನ ಮನೆಯ ತಲೆನಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಕಂಡು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳಂತೆ !

ಮಾಸ್ತರರು ರಾಮಣ್ಣನ ಹಾಸುಗೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಮುಖದ ತುಂಬ ಕೂದಲು, ಕುಳಿ ಸೇರಿದ ಕಣ್ಣು, ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಒಡೆದು ತೋರುವ ಎಲುವಿನ ಗೂಡು, ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆ ಬರಡಾಗಿ ಹೋದುದರ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಎಲುವಿನ ಹೆಂಡರ--ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಮಾಸ್ತರು ನಡುಗಿಹೋದರು. ' ರಾಮಣ್ಣಾ ' ಎಂದಾಗ ಆತ ಬರಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿದನಂತೆ. ' ಈ ಪೋಸ್ಟಮನ್‌ರ ಸಂಪು, ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ಸಂಪು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬೇಕು. ಶೋಷಕ ವರ್ಗ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಮಗೆ ಹಣ ಬೇಡ. ಆದರೆ ನ್ಯಾಯ ಮಾತ್ರ ಬೇಕು. ನಮಗೆ ಪಕ್ಷಪಂಗಡ ಬೇಡ. ಆದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಯ, ನೀತಿ ಬೇಕು.....ಈ ಸಂಪು ಜಯಭೇರಿ ಹೊಡೆಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಕಾರ್ಮಿಕರೆಲ್ಲ ಹಸಿವೆಯ ಮಾರಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಲಿ. ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವದಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊಳೆ-ಹಳ್ಳ, ಕೆರೆ-ಬಾವಿಗಳ ಪಾಲಾಗಲಿ. ಇಲ್ಲಾ ಅವರು ಸೋಲಬೇಕು--ಇಲ್ಲಾ ನಾವು ಸಾಯ

ಬೇಕು.....! ಇಂತಹದೇ ಒಂದು ಆಶಯವನ್ನು ರಾಮಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲೆಂದು ಚಟಪಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದಾಗದೆ ಹೋದುವರಿಂದ ಕಣ್ಣಿನ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಓಡಾಡಿಸುತ್ತ ಆತ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸೂಚಿಸಿದನಂತೆ !

ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬಂದ ಜ್ವರ ರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಈಗ ಮರುಕಳಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದವು. ವೈದ್ಯರು ಆಗಲೇ ಜ್ವರದ ಲಕ್ಷಣ ಕೆಟ್ಟೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರಲ್ಲ! ರಾಮಣ್ಣ ಒಣಗಿದ ಮರವನ್ನು ಸೀಳಿ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದವನೆ ಮಲಗಿದ. ಅಮಂತ್ರಣ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದಂತಾಗಿತ್ತು ಬೇನೆಗೆ! ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಹೆಡಮುರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿತು. ಕೈಗೆ ಬಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ವಿವಾ ಇಳಿಸುವದಕ್ಕೆ, ಐದು ಮಕ್ಕಳ ಔಷಧಿಗಾಗಿ, ಐದು ಬಾಡಿಗೆ ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ—ಇನ್ನುಳಿದ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು, ತಾವಿಬ್ಬರು ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ತಿಂಗಳುದ್ದಕ್ಕೂ ಜೀವಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಬಂದು ಹೋದ ಬೇನೆಯ ಬಿಲ್ಲು ನೀಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ರಾಮಣ್ಣ ವರುಷದ ಉಳಿತಾಯವನ್ನೆ ತೆರಬೇಕಾಗಿತ್ತು! ಈಗ ಬಂದ ಸಂಕಟ ಉಳಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಬರಬೇಕು.....? ರಾಮಣ್ಣನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದಿನವಹಿ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾಮಣ್ಣ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಜಳ ತಾಳಲಾರದೆ ಕಸಿವಿಸಿ ಒದ್ದಾಡಿದ. ಮಾಸ್ತರು ತಲೆಗಿಂಬಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೆ ಕಣ್ಣು ಒರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕಷ್ಟ ದಿಂದ ಸಾರಾಗುವ ದಾರಿ ತೋರಲೇ ಇಲ್ಲ! ದುಃಖಿಗಳು, ದಗಿದ್ದರು ಕಷ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಡುವ ಅನುಭವವೇ ಅಂತಹದು !

ಸಂಜೆಯುರಗೂ ರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಿ ಇಳಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸರ್ಪ ಅಡ್ಡ ಗಟ್ಟಿತಂತೆ !

ರಾತ್ರಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ರಾಮಣ್ಣನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಸ್ತರು ಇಳಿದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು. ಅವರು ಹೇಳುವಂದು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಹಲ್ಲಿ ಲೊಚ್ ಲೊಚ್ ಲೊಚ್ಚ ಎಂದು ಮೂರು ಬಾರಿ ನುಡಿಯಿತು. ತಾಯಿ 'ಶಿವ-ಶಿವ' ಎಂದರು.

ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ್ತಿಲಕ್ಕೆ ನೀರು ಹಾಕಿ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಲೆಂದು ತಾಯಿ ಬಾಗಿಲತೆರೆದು ಹೊರಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಿಗ್ಗಾವಿಯಿಂದ ಆಳುಮಗ ನೊಬ್ಬ ರಾಮಣ್ಣ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದನು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಶಿಗ್ಗಾವಿಗೆ ಓಡಿ ಓಡಿ ಹೋದರು ! ಸರ್ಪ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಬಂದ ಕಾರಣ ಇದುವೇ ಏನು ?

ರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಅಂಚೆ ಖಾತೆ ನೋಟೀಸು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಆತ ಹಾಜರು ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ರಾಮಣ್ಣನನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆಯುವುದಾಗಿ ಕೊನೆಯದೊಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕಳಿಸಿತು !

ನಿಜ ಸಂಗತಿ ದಯಾಳು ಸರಕಾರದ ಅರಿಮೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಏಳು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಪೋಷ್ಯ ವಾಸ್ತವರು ರಾಮಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಮೆಯ ಹಣವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕೆಂದು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ' ಚಕ್ಕು ' ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದರು.

ರಾಮಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಬೀಗ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕದ ತಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರು. ಕೂಗಿದರು. ಚಲಕ ಬಡಿದರು. ಆದರೂ ಒಳಗಿನಿಂದ ಉತ್ತರವೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಿಟಕಿಯ ಮರಡನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಒಳಗೆ ಮೊಗವಿಟ್ಟು ನೋಡಿದಾಗ ದೃಶ್ಯವೊಂದನ್ನು ಕಂಡರು !

ರಾತ್ರಿ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು ಹಸಿವೆಯಿಂದ ಚಟಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಾಮಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಲು ಅವು ಕೊಟ್ಟು ಹಾಯಾಗಿ ಹೊಚ್ಚಿ ಮಲಗಿಸಿ ತಾನೂ ಕೊರಲ ಹಾರ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾವಲುಗೆಯ್ಯುತ್ತ ಮತ್ತೆ ನ್ನವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಖವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು !

ಮುಂದೆ ಪೋಷ್ಯ ಖಾತೆಯವರು ರಾಮಣ್ಣನನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿದರು. ರಾಮಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಮಾ ಹಣವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅದು ಬೇಕೇ ಬೇಕಲ್ಲ !

ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು !

ಕುನ್ನೂರಿನಿಂದ ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿಗೆ---

ಸುವಾರು ಮೂರುವರೆ ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ದವನದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಬೆಳುದಿಂಗಳು ನಮ್ಮೂರಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತಂಗಿತ್ತು. ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅತ್ತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಎಳೆವರೆಯದ ಹೆಂಗಳು ನಮ್ಮ ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕೋಲು ಹುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರು. ಹನು ಮನ ಗುಡಿಯ ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಕುಂಬಾರ ಆವಿಗೆಯ ಬೂದಿ ಯನ್ನು ಜಪ್ಪಿಸಿ ತಂದು ಗೆರೆ ಹೊಡೆದು ತಿಳ್ಳಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಇನ್ನೂ ನಿದ್ರೆ ಹಚ್ಚದ ಕೂಸುಗಳು ' ಕಳ್ಳೇ ಮಳ್ಳೇ ಕಪ್ಪಟೆ ಮಳ್ಳೇ ' ' ಚಿಬ್ಬಲ ಚಿಬ್ಬಲ ಮರತಂಗಿವ್ವ ' ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳ ಕಂಗಳಿಂದ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಕಸಿದು ಕೊಂಡು ತೀವ್ರಗತಿಯಿಂದ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮನು ಸಾಗಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಡೆದ ವರು ' ಏನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿವ್ವೆ ಬಾರವೇ ' ಎಂದು ಒಟಗುಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಬಿರುನುಡಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಆಟವನ್ನು ಬೋಕದ ಆನಂದ ಗಡಲನ್ನು ಇನ್ನೂ ಉಕ್ಕಿಸುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹುಡುಗರು ಮಗ್ನರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೂ ಹೇಳಬಾರದ ಸಂಭ್ರಮ !

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೊಡೆದ ಹಂಚಿಯಂತಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲಲಿ? ಯಾವ ಆಟದಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯಲಿ? ಯಾರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಈ ಸುಖದ ಒಸಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಲಿ? ನಾನು ಇನ್ನೂ ಮಗುವಾಗಿ ಏಕೆ ಇರ ಬಾರದಿತ್ತು ? ಈ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಹೊಯ್ಯುವ ಕೋಲು, ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಯಾಕಾಗ ಬಾರದಿತ್ತು ? ಹೆಣ್ಣು ಹೊಯ್ಯುವ ಕೋಲು, ಮಕ್ಕಳ ಎಳೆನೆಗೆ, ಚಂದ್ರನ ಕೋಮಲ ಕಿರಣ--ಹೋ ! ಜಗದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಇಂತಾಗಿ ಜನುಮ ತಾಳಿ ಬಂದರೆ ಬಾಳಿನ ಆಸೆ ಅಲ್ಲಿಗೇ ತೀರಿತು ! ಮನಸ್ಸು ಹಾಕಬಾರದ ಎಣಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತ ರಿಂಗಣ ಗುಣಿತ ನಡಸಿತ್ತು !

‘ಕೋಲು ಕೋಲೆನ್ನ ಕೋಲಣ....’ ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿ ಬಳಿಗಳ ಗಲಕಿ ನೊಂದಿಗೆ, ಹೆಜ್ಜೆ ಕುಣಿತದೊಂದಿಗೆ, ಕಂಠದ ಮಾಧುರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಮಿಲನ ವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು ಮುದುಕಮ್ಮಗಳು ಕುಲಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿವಿಮಾಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಜಾವ ! ಮುಪ್ಪು ಬಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಆ ಕ್ಷಣ ಪೂರಿಯಾಗಿ ಮರೆತು ಪ್ರಾಯದ ಮಿಂಚನ್ನು ಮೊಗದಮೇಲೆ ಮೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮಂದಹಾಸ ಬೀರುವ ಮುದುಕಿಯರನ್ನು ನೀವೊಮ್ಮೆ ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಅವರು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನುಭವಿಸುವ ಆನಂದದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಅರಿಯ ಬಹುದಿತ್ತು ! ಅಂತ ಜಾವದಲ್ಲಿ ನಡುವೆ ಯಾರೋ ಬಂದು ಆತಂಕ ಮಾಡಿದರು. ಇದೇನು, ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಬೆರೆಸಿದರೇನಮ್ಮ, ತಾಯೀ ?

ಯಾರೋ ಅಪರಿಚಿತರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಕಡೆಗೇ ಬಂದರು. ಬಂದವರನ್ನು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರು. ಅಪರಿಚಿತರು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದರು. ಏನೇನೋ ಸಣ್ಣ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು. ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯ ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದರು. ಕೋಲು ಹೊಯ್ಯುವವರು ಆಕ್ಷಣ ಮೌನ ತಳೆದು ಅಪರಿಚಿತರ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಆಲಿಸಿದರು.

‘ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದೆ ತಾಯೀ ? ’

‘ ಮಾಸ್ತರು ಊರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಇಲ್ಲರಿ. ಅದೇ ಮನಿ. ನಿಲ್ಲಿರಿ, ಬರತೇನಿ ’ ಇಂತು ಸಾಲೆಯ ಹುಡುಗಿಯೊಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತಿತು. ಅವಳ ಹೃದಯದಿಂದ ಮಾತು ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಂತಿತ್ತು. ಅಪರಿಚಿತರು ನಿಮಿಷವೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಳಗೇ ಕುಸಿದು ಹೋದರು.

‘ ಇಲ್ಲ. ಅಪ್ಪ ನಾಳೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬರಿ, ಅದಾನು ’ ಇನ್ನೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಯೊಂದು ಮುದುಕೆಯರ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದಿತು. ಲಂಗೆ ಉಟ್ಟ ದೊರೆಸಾಸಿಯಂತಿದ್ದ ಬನಶಂಕರಿ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಡೆದಳು. ಕೋಲಾಟವಾಡುವವರು ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು.

‘ ನಿಮಗೆ ಅಪ್ಪ ಬೇಕೇನರಿ ’

‘ ಮಾಸ್ತರು ಬೇಕು ಮಗೂ ’

‘ ಊರಲ್ಲಿ ಆದಾನ್ರಿ. ಇವತ್ತೆ ಕಳಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಾವಿದ್ದ. ಹೋಗಿಲ್ಲ. ’

‘ ಸಾಲಿ ಕಲಿಸಲಿಕ್ಕೇನಮ್ಮ ’

‘ ಹೌದ್ರಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕಲೀಸೂದು ಬ್ಯಾಡ ಅಂದಾರಂತ್ರಿ ’

‘ ಅದೇಕಮ್ಮ ? ’

‘ ಗೌಡರ ನ್ಯಾಯದಾಗ ನಾ ಬರಾಕ ಒಲ್ಲೆ ಅಂದನಂತ್ರಿ. ಅದಕ ಅವರು ಮ್ಯಾಲಿನವರಿಗೆ ಮಾಸ್ತರು ಬ್ಯಾಡಾ ಅಂತ ತಿಳಿಸಿದರಂತ್ರಿ. ಅಪ್ಪ ಹೋಗತಾನರಿ. ’

‘ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಯಾರಾರಮ್ಮ ’

‘ ಅವ್ವ, ಅಪ್ಪ, ಸಣ್ಣ ಅಣ್ಣ, ದೊಡ್ಡ ಅಣ್ಣ, ನಾನು. ’

‘ ನೀನು ಏನು ಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗತೀಯಾ ’

‘ ಹೂನ್ರಿ. ಮೂರನೆ ಎತ್ತಾ ಮಾಡತೀನಿ. ’

‘ ನಿನಗೆ ನಾನೇ ಅಮ್ಮ ಇನ್ನು ಸಾಲಿ ಕಲಿಸಾವಾ ’

‘ ಹೌದರೆ. ಬರ್ರಿ ಮಾಸ್ತರ ’

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ, ಹೊಸ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ನಡುವೆ ಮಾತು ಕತೆ ಓಣಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನಡೆದಿತ್ತು. ಆ ಮನೆ ದಾಟಿ, ಈ ಓಣಿ ಹಾಯ್ದು ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯ ಸಮೀಪ ಬಂದರು. ‘ ಇದ್ದರಿ ನಮ್ಮ ಮನಿ ’ ಎಂದು ಹುಡುಗಿ ತೋರಿಸಿತು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಲು ಬಂದವರು ನೋಡಿದರು. ‘ ಇಂತ ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲ ಅಂದರೇನು, ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಧ್ವಜ ಹಾರು ತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ ! ಷಾಹಬಾಸ್ ! ’ ಎಂದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಜಾಗೃತೆಯಿಂದ ಅವರು ಎಂಬಿ ತುಳುಕಾಡಿದರು. ‘ ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಹೆಚ್ಚಾನರಿ. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಓದತಾನು ’ ಎಂದು ಹುಡುಗಿ ತುಂಬ ಕುಲದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ‘ ಹೂಂ, ಭೇಷ್ ಮಗೂ ’ ಎಂದು ಶಿಕ್ಷಕರು ನುಡಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊಸ್ತಿಲ ಒಳಗೇ ಬಂದರು.

‘ ಬರ್ರಿ ಮಾಸ್ತರೇ, ಒಳಗೆ ಬರ್ರಿ. ಅಪ್ಪಾ, ಹೊಸ ಮಾಸ್ತರು ’

‘ಯಾರು....?’

‘ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಾಸ್ತರು ನಿನ್ನ ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಬಂದಾರು’

‘ಚ್ರೀ. ಒಳಗೆ ಬರ್ತೀ’ ಎಂದು ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಬರಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು ಬನಶಂಕರಿಯ ಅಪ್ಪ.

‘ನೀವೇ ಏನು ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು! ಇವತ್ತೇ ನೀವು ‘ಚಾರ್ಜು’ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು! ಕಡ ಆಯಿತಷ್ಟೇ. ಏನಿಲ್ಲ ಗಡಿಬಿಡಿ. ಬರ್ತೀ’ ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು.

ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೇ ಬಾಯಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೇ ಇದ್ದರು. ಮಾಸ್ತರರ ಇಷ್ಟದ ಮೇರೆಗೆ ಕೋಟನ್ನು ರುನ್ಮಾಲನ್ನು ತೆಗೆದಿರಿಸಿ ಕಾಲಿಗೆ ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

ಬನಶಂಕರಿ ಹೊರಗೆ ಕಂದಿಲನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ತಂದಳು. ಅವಳ ಅಪ್ಪ, ಅವಳ ಹೊಸ ಮಾಸ್ತರರು ಹೊರಗೆ ಕಟ್ಟಿಯಮೇಲೆ ಬಂದು ಕುಳಿತರು. ಇಬ್ಬರೂ ಶಿಕ್ಷಕರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತರು. ಆದರೂ ಅವರು ಹಿಡಿದ ಕಾಯಕ ಒಂದೇ ಸ್ನೇಹ ತಂತುವಿನಿಂದ ಬಂಧಿಸಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೊದಲಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯೇ ಕಾರಣ. ಬನಶಂಕರಿ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತ ನೋಡಿದಳು,

‘ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರೇ?’

‘ಕು....ನ್ನೂ....ರಿ....ನಿ....ದ....’ ಎಂದು ಒಂದೊಂದೆ ಅಕ್ಷರು ನುಂಗುತ್ತ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು.

‘ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಕುನ್ನೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದಿರಿ?’

‘ಆರು ತಿಂಗಳು ಇನ್ನೂ ತುಂಬಿಲ್ಲ.’

‘ಕಡಿಮೆ ಅಂದರೆ ಎರಡು ವರುಷಗಳಾದರೂ ತುಂಬಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ವರ್ಗವಾಗದೆಂಬ ಕಟ್ಟು ಇದೆಯಲ್ಲ!’

‘ಮಾಸ್ತರ, ಕಾಯಿದೆ ಗಿಯದೆ ಅವೆಲ್ಲ ಯಾರಿಗೆ? ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಲ್ಲ ಅವು; ನಮ್ಮನ್ನಾಳುವದಕ್ಕೆ. ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ಭದ್ರತೆಗಾಗಿ

ಬೇಕು ಬೇಕಾದಂತಹ ಕಾಯಿದೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ನೌಕರ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ನೌಕರ ವರ್ಗ ತನ್ನ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದಲಿತರ ಮೇಲೆ ಕಾಯಿದೆ ಕಾನೂನು ಬಜಾಯಿಸಿ ಲೋಲವಾಡುತ್ತಿದೆ.....' ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಹೊರಾಗಿ ಅವೇಶ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಅವೇಶದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಈಸು ದಿನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬೆಂದು ಹೋದ ಮಾಸ್ತರರು ಏಟೊ ಕಳೆಗುಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಸೋಜಿಗ !

‘ಯಾಕೆ ನಿಮಗೂ ಅನ್ಯಾಯವೇ ?’

‘ಅನ್ಯಾಯವಲ್ಲರೇ. ಈ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಇದು ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ವರ್ಗ. ಮಕ್ಕಳೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ, ಮನೆಯೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ. ಮೇಲೆ ಬರಗಾಲದ ಬವಣೆ. ಕಾಣಬಾರದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆಯೇ ದೇವರು ಹಾಕಿ ಕಳಿಸಿದನೇ ?’

‘ಅದ್ಯಾಕೆ ?’

ಒಂದೇ ಆತ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳವರಿಬ್ಬರು ಇದಿರು ಬದಿರು ನಿಂತು ಪಡಿದನಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದೇ ನಿಲುಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಎರಡು ಮುಖಗಳು !

‘ವರ್ಗವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಏನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಹನ್ನೆರಡು ತಾಸು ಮಕ್ಕಳ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವವರಿಗೆ ಇಂತ ಮೊತ್ತು ಬರಬಾರದು.....’

‘ಇದೇನು....? ಹೊತ್ತು....!’

‘ಏನಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ ! ನೌಕರಿ ವರ್ಗದವರ ಮನೆ ಈ ಜಗತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಅದರ ಉಳಿಗದವರು. ಕಲಫಟಿಗೆ ತಾಲೂಕಿನ ಎ. ಡಿ. ಈ. ಆಯ್. ಸಾಹೇಬರು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ ? ಅವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ ?’

‘ಹೂಂ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ನಾವೆಲ್ಲ ಅವರ ಕೈಲಿ ಬಿಸಿಲುಹಣ್ಣು ತಿಂದಿದ್ದೇವೆ.’

‘ಹಾ, ಅವರೇ. ನಮಗೆ ಯಾರೇನು ? ಮುಸಲ್ಮಾನರಾಗಲಿ. ಹಿಂದುಗಳಿರಲಿ. ಜಾತಿ ಮಹತ್ವವಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕಾಯಕ ಮಹತ್ವ. ಶಿಕ್ಷಣ

ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ, ಮಕ್ಕಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಂದು ಬಂದದ್ದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರೇನು ? ಅವರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಎಂದು ನಾನು ಏಕೆ ಕೇಳಿದೆನಂದರೆ....'

‘ ಹೂಂ....’

‘ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಸಾಲೆಯ ತವಾಸಣಿಗಾಗಿ ಬಂದರು ಒಂದು ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮನೆಯವಳು ಹೆರಿಗೆಯ ಬೇನೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಊರಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಊರಿಗೆ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಗರ್ಭಿಣಿಯ ಹೆರಿಗೆಯ ಕಾಲ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಡು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಏನು ದಾದಿಯರೆ ? ನೈದ್ಯರೇ ? ಕಂಡವರ ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಉಸಚರಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಸು ತಡವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದರೂ ಮನೆಯ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು, ಬಾಣಂತಿಯನ್ನು ಅವಳ ಪಾಡಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಸಾಲೆಗೆ ಓಡಿ ಓಡಿ ಹೋದೆ. ಸಾಹೇಬರು ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದೊತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ....’

‘ ಇಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡವರು, ಸಾಹೇಬರು, ಶ್ರೀಮಂತರು ಬಡವರ ನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರ ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕುಂದು. ಇಲ್ಲಾ ಗೋಣು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆ ಕುಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ‘ ನಮಸ್ಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ ’ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹೆಮ್ಮೆ ಅದು. ಬಡವರ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಗಳೇ ಬೇರೆ; ಶ್ರೀಮಂತರ ನಡೆವಳಿಕೆಯೇ ಬೇರೆ. ’

‘ ನಮಸ್ಕಾರ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕಿತ್ತರೇ ? ‘ ಏನು ವಾಸ್ತವ....? ನಿನ್ನ ತಲೆ ತಿರುಗಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸ್ತದೆ ! ಹುಡುಗರ ಸಾಲಿ ಏನು ? ಸಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಬರೇ ಗಾಂಧಿ ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತೀಯಂತಲ್ಲ ? ಈ ಗಾಂಧಿ ಫೋಟೋ ಏನು ? ಈ ನೆಹರು ಏನು ?....’

‘ ಹೂಂ. ಜಿನ್ನಾ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು....’

‘ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಒಂದು ನೆವದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ನೆವ. ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಬರೆ ಕೊಟ್ಟು, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಬಿಲ್ಲು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುವವರದೇ

ಒಂದು ಕಸಬು. ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ದುಡಿದು ಯಾರದೋ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಇಂಚು ಇಂಚಿನಂತೆ ಹತ್ತಿ ಮಾಡುವದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಸಬು....'

‘ ಅದೇನು ಮುಂದೆ.....? ’

‘ ಸಾಲೆಯ ತಪಾಸಣೆಯೊಂದು ನೆವ. ಸಾಲೆಯ ಮಾಸ್ತರರೆಲ್ಲ ಗುಲಾಮಗಿರಿ ಹಿಂದೂ ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಕತ್ತಿಗಳು. ಈ ನೌಕರ ವರ್ಗದವರೆಲ್ಲ ಕತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪಯಣ ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಸವಾರರು.....’

‘ ಹೂಂ....’

‘ ಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿದರು. ಒಂದು ಕೈಚೀಲ ಕೋಳಿಯ ಮೊಟ್ಟೆ ತರಿಸು ಎಂದರು. ತರಿಸಿದೆ. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಕೂಲಿ ನಾಲ್ವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಹೇಬರ ಸರಬರಾಯಿಗೆ ಕಾಲು ಭಾಗ ವೆಚ್ಚ....’

‘ ಅದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ....’

‘ ಖರ್ಚು ಆಗಲಿ. ಆದರೆ ಅಪಮಾನವೆಂದರೆ ...! ತತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಾ ಎಂದರೆ....! ಮಾಸ್ತರೆ ಬಂಗಾಲ, ಪಂಜಾಬದ ಕಡೆ ಹಿಂದೆ ಗವ್ವರ್ನರರನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕಿದರಂತಲ್ಲ!....ಯಾತಕ್ಕಾಗಿ ? ’

ಶಿಕ್ಷಕನ ಪಟ್ಟ ಏರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಬಿಟ್ಟೇ ಬರಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ....’

‘ ಒಂದು ಕಡೆ ಜಾತಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಬದುಕು! ಅಖಂಡ ಹಿಂದೂ ದೇಶ ಇಂದು ಇವತ್ತು ಇದೇ ದ್ವಂದ್ವ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಕರಿಮುರಿವೋಗು ತ್ತಿದೆ. ಆಕಳನ್ನು ಕೊಂದು ಕೊರಾನವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು ಒಂದು ಕಡೆ! ಆಕಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಬಾಳನ್ನೇ ವೇದವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡವರು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ! ಹಿಂದೂ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಖಂಡತ್ವ ಬಹಳ ಕಾಲ ಉಳಿಯಲಾರದು....’

‘ ಇದೆ, ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದೀರಿ....? ’

‘ ಇಲ್ಲ. ಜೀವನದ ನಿಷ್ಠೆಯ ಹಾಗೆ. ನಿಷ್ಠೆಗಿಂತ ಪೂಜ್ಯವಾದದ್ದು ಇನ್ನೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಹಸಿವೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದರೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಹರಿದು ತಿಂದಾರು. ನಿಷ್ಠೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಹರಿದು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಾರು....’

‘ ಹೌದೂ ಅಂದೆ....’

‘ ದಯೆಯೇ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವೆಂದರಿತವನಿಗೆ ಈ ನೌಕರಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅತ್ಯಲ್ಪ, ಕ್ಷಣಿಕ. ‘ ಸಾಹೇಬರೇ, ಬಂದ ಹಾನಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲ ವಾದರೆ...’ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮುಂದೆ ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಾಗಿ ವರ್ಗ ! ’

ಇಷ್ಟು ಹೇಳುತ್ತಲೆ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀರು ತಂದರು. ಅವರ ನಾಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಬನಶಂಕರಿ ಭಟ್ಟನೇ ಎದ್ದವಳೆ ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯಕಡೆಗೆ ಓಡಿದಳು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು ದುಃಖವನ್ನು ಬಹುಬೇಗ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ತೊಟ್ಟಿಲ ಕೂಸು ದುಃಖವದನೆ ಯಾದ ತಾಯಿಯ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ !

‘ ಅವ್ವಾ, ಮಾಸ್ತರು ಒಳ್ಳೆಯವರು. ಏನೋ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕಣ್ಣು ಒರಸಿಕೊಂಡರು, ನೋಡು ! ಬಾಳುತ್ತಾಯಿತು. ಅಪ್ಪನು ಅವರು ಮಾತಾಡುತ್ತಲೆ ಕುಂತಾರು... ? ’

ನಾಳೆ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಬನಶಂಕರಿಯ ತಂದೆಯೂ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ ರಂತೆಯೆ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರೆನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಪಾಪ, ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ? ಅವಳ ತಾಯಿಗೆ ಗುರುತು. ಮಗ ಓದಿಬಂದು ಮಣ್ಣುಪಾಲಾದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದೇ ಊರಿಗೆ ಅವರು ಹೋಗಿ ಕಲಿಸಬೇಕಿತ್ತು ! ಅಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ, ಆತ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯಮುಂದಿನ ಕಲ್ಲಮೇಲೆ ಚೀಪಿನಿಂದ ‘ ಶಿವು ’ ಎಂದು ಕೊರೆದ ಹೆಸರು ನೋಡಿ ದುಃಖಾಗ್ನಿ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಅನ್ನ ಉಂಡ, ಕಾಲ ನೂಕಬೇಕು. ಬನ ಶಂಕರಿಯ ತಾಯಿ ಮಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಮೊಗದಿರುಹಿ ಹೇಳಿದಳು ‘ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯವ್ವ ! ’

ಅದೇ ಪ್ಲಣ ಅವಳು ಹೊರಗೆ ಓಡಿ ಬಂದಳು. ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಹೋದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬನಶಂಕರಿ ‘ ಊಟಕ್ಕೆ....’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ಈಗ ನಾಲ್ಕುವರೆ ಇಲ್ಲಾ ಐದು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾಗಿರ ಬೇಕು.

ರೈತರ ಓಣಿಯ ಬಯಲಾಟದ ರಂಗ ತಾಲೀಮು ಜೋರಿನಿಂದ ನಡೆದಿತ್ತು. ಮದ್ದಳಿಯವನ ಕೈ ಒಂದೇಸವನೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕೌರವನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಊಳಿಗದವನೊಬ್ಬನು ' ನಮ್ಮ ರಾಜನ ತಾರೀಪ್ ನೋಡು ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕುಣಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿಂಗಪ್ಪ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೊರಗಿ ತಲೆಗಿಂಬಿಗೆ ಒಂದಿನಿತು ಓರೆಯಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಇದಿರಿರುವ ಕಿಟಕಿಯ ಸಲಾಕೆಗಳೊಳಗಿಂದ ನೋಟ ಬೀಸಿ ಆಗಸದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೆಣಿಸುತ್ತ ' ಕುನ್ನೂರಿನಿಂದ ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿಗೆ—' ಎನ್ನುತ್ತ ನಿದ್ರೆ ಹೋದರು !

* * * *

ಕುಂಕೂರಿನಿಂದ ಕುನ್ನೂರಿಗೆ—

' ಕೂ ಕೂ ಕೂ ' ಎಂದು ಕೋಳಿ ಕೂಗುತ್ತಲೆ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದರು. ನಿದ್ರೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಮೂಡಿದ್ದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ನೇಸರಿನ ಉದಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಈಗಿಲ್ಲವಾಗಿದ್ದವು. ' ಹೊಸ ಊರು; ಹೊಸ ಬಾಳು. ಶಿವಶಿವಾ ' ಎನ್ನುತ್ತಲೆ ಭಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತರು. ಕುಂಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ವರುಷ, ಕುನ್ನೂರಿನಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ತಾವು ಕಲಿಸಿದ ದಿನಮಾನಗಳು ಮಾಸ್ತರರ ಕಣ್ ಮುಂದೆ ಶ್ರಾವಣದ ಪಾತಂಗಿತಿಯಂತೆ ಚಲಿಸ ತೊಡಗಿದವು. ' ಆಗಿ ಹೋದುದನ್ನು ನೆನೆ ನೆನೆದು ಏನು ಮಾಡುವುದು ? ' ಎನ್ನುತ್ತ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಲುಮಾಡಿ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಎದ್ದು ತುಸು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ನಿಂತರು. ಒಮ್ಮೆಲೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ? ಮನೆಯವರು ಬಂದು ಕರೆದರೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ಜಾಣಿ ಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರು. ಬನಶಂಕರಿ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ' ಮುಖ ತೊಳೆದು ಕೊಳ್ಳ ಬರಿ ' ಎಂದು ಕರೆದು ಒಳಗೆ ಒಯ್ದಳು.

ತಾಸು ಹೊತ್ತೇರಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಿವಿಧ ಕಂಠಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಗೂಡಿಸಿ ಜೋರಿನಿಂದ ' ಉದಯವಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ಚೆಲುವ ಕನ್ನಡನಾಡು ' ಎಂದು ಹಾಡುವ ನಾಡ ಗೀತವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಗೀತ ಮುಗಿಯುತ್ತಲೆ

ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಸಾಲೆಯ ಒಳಗೆ ಕಾಲಿಕ್ಕಿ ' ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿರಿ ' ಎಂಬ ಆದೇಶವನ್ನಿತ್ತರು. ಸಾಲೆಯ ವಿಹಂಗಮ ನೋಟವೊಂದನ್ನು ಆ ಕೂಡಲೆ ಪಡೆದರು. ಪಡುವಣದ ಗೊಂಡೆ ಕುಸಿದುಹೋಗಿವೆ. ಕವಾಟುಗಳಿಗೆ ಗೆದ್ದಿಲ್ಲ ಹತ್ತಿವೆ. ನೆಲವೆಲ್ಲ ತಗ್ಗು ತಂಬವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಈಗೂ ಈ ಕ್ಷಣವೂ ಸಾಲೆಯ ಗೋಡೆಗಳು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೀಳುವಂತಿವೆ.

‘ ಮಾಸ್ತರು ಮೇಲಿನವರಿಗೆ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಮಾಡಿಲ್ಲವೇನೋ ! ’

‘ ಇಲ್ಲ. ತಿಂಗಳಿಗೊಂದು ರಿಪೋರ್ಟ್ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸ್ಕೂಲ ಬೋರ್ಡು ಅಫೀಸರರಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾಖಾತೆಯ ಮೇಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ, ತಲೆಯಿಲ್ಲ. ಸಾಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಊರ ಗುಡಿಗಳಿಲ್ಲವೇನು? ಗುಡಿಗಳು ಹಾಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಗುಡಿಸಲುಗಳಿಲ್ಲವೇನು? ಗುಡಿಸಲುಗಳು ಮಣ್ಣು ಗೂಡಿದ್ದರೆ ಹತ್ತಿರದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೂ, ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲೂ ಸಾಲೆಗಳಿಲ್ಲವೇನು? ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಓದ ಬೇಕು.....’ ಮಾಸ್ತರು ರಿಪೋರ್ಟ್ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಇಂತದೊಂದು ಸೊಲ್ಲು ಅವರಿಗೆ ಆ ದಪ್ಪರಿನ ಪಾನಿನಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಬರುವಂತೆ ಕೇಳಿಬಂದಿತು.

ದಿಬ್ಬಾಳರಾದ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿದರು. ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರೇ, ಅದೋ ಸುಡುಗಾಡು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ತಾದದಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲು ಇದ್ದ ಮಾಸ್ತರರ ಆರು ಮಕ್ಕಳು ಮಲಗಿವೆ. ಇಗೋ, ಇಲ್ಲಿ ಮಾದಿ ಹಳ್ಳ! ವರುಷ ವರುಷವೂ ಮಾದಿ ತುಂಬಿ ಬಂದು ಸತ್ತುಹೋದ ಸಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳ ದುಃಖ ಸೂಚನೆಗೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಲೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲೊಳಗೇ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಇದೇ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ತಿದ್ದಿ ತೀಡಿ ಊರಿಗೊಂದು ಬಂಗಾರವಾಗಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಅದೋ ಕೇಳಿ, ಹಕ್ಕಿಗಳ ದುಃಖಗೀತೆ!

ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರಿಗೆ ಕುತ್ತಿಗೆ ಬಿಗಿಯಿತು. ಅವರ ಇದಿರಿಗಿದ್ದ ಗಡಿಯಾರವು ‘ ಟಕ್ ಟಕ್ ’ ‘ ಟಕ್ ಟಕ್ ’ ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು!

.....ಕುಂಕೂರಿನ ಸಾಲೆಯ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲ ಈ ಸಾಲೆ! ಅದೇ ವಾತಾವರಣ! ಅದೇ ಹಾಳು ಗೋಡೆ, ಹಾಳು ನೆಲ! ಅದೇ ಸುಡುಗಾಡು!

ಅಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸಾಲೆಯ ಇದಿರಿನ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೊಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ಬಂದೆ. ಮಗನ ಸಾವಿನ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಮೇಲೆ ನವರು ಸಮಯ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ !

ಏನು ಮಾಡಿದೆ? ಏನೆಂತ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆ? ಅಗೋ, ಪೋಲೀಸ್ !

‘ ಮಾಸ್ತರರೇ, ಘೌಜದಾರ ಸಾಹೇಬರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ’

‘ ಯಾಕಪ್ಪ..... ? ’

‘ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಈಗಲೆ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕು. ’

‘ ಏನು ತಪ್ಪು ಹೇಳಪ್ಪ ? ’

‘ ತಪ್ಪುಗಿತ್ತು ಕೇಳಬಾರದು. ಮಾಸ್ತರರೇ ಈ ಸೊಕ್ಕು ಬೇಡ. ಚಳಿ ವಳಿಗೆ ನೀವೇ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವವರು. ನೊದಲನೆಯ ಅಪರಾಧಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರು. ’

‘ ನಡಿ. ಗುಲಾಮಗಿರಿ ಹಿಂದೂದೇಶದ ಶಿಕ್ಷಕರು ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳು. ಆಗಲಿ ನಡಿ. ಎಲ್ಲಿ ಚಾವಡಿಗೆ ಬರಬೇಕೇ ? ’

‘ ಹೂಂ ’

ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಘೌಜದಾರ ! ಹುರಿ ಮೀಸೆ, ಕೆಂಗಣ್ಣು, ಕಪ್ಪು ಮುಖ, ಒರಟು ದೇಹ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಿಗರೇಟು—ವೇಷ ಭರ್ಜರಿ ಯಾಗಿತ್ತು ಘೌಜದಾರ್ ಸಾಹೇಬರದು !

‘ ಏಯ್ ಮಾಸ್ತರ್..... ’

‘ ಯಾಕರೀ..... ’

‘ ನಿನ್ನೆ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾರನ್ನು ಕದ್ದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೀ ? ’

‘ ಯಾರಿಲ್ಲ ಸಾಹೇಬರೇ. ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಸಹಪಾಠಿಗಳು. ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರು. ಊಟದ ಹೊತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಕೂಡಿ ಊಟ ಮಾಡಿದೆವು. ಸಂಜೆಗೆ ಅವರು ಹೋದರು..... ’

‘ ಮುಚ್ಚು ಬಾಯಿ. ಬರೆ ಊಟಕ್ಕಷ್ಟೇ ಹಾಕಿದೆಯೋ ? ಬಂದವರಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದಕ್ಕೂ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಸಿ

ಕೊಟ್ಟೆಯೋ ?.....' ಘೌಜದಾರರು ಮಾತಿನ ಕೀಲವನ್ನೇ ಉಚ್ಚುತಿದ್ದರು. ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಕ್ತದಿಕ್ಕಲನಂತಿದ್ದ ಘೌಜದಾರರು ಒಂದೊಂದು ಮಾತನ್ನೇ ಗುರಾಣಿಯ ಹಾಗೆ ಬೀಸಿ ಮಾಸ್ತರಿಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ ಬೈಯೆಬೇಡಿರಿ. ಬಿರುನುಡಿಗಳನ್ನಾಡಬೇಡಿರಿ. ಅಯ್ಯೋ, ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪಾಲು ! ’

ಘೌಜದಾರ ಬಂದು ಹೋದ ವಾರದಲ್ಲೇ ವರ್ಗ ! ರೋಣ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿ ಕುಂಕೂರಿನಿಂದ ಒಂದು ಮೈಲಿನಾಚೆಗಿರುವ ಧರ್ಮ ಸಾಲಿಗೆ ಕೊಳ್ಳೆ ! ಚಳವಳಿಯವರೇ ಸುಟ್ಟರು. ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರನೇ ಪುಂಡರಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕಿ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟವನು. ರಾಜದ್ರೋಹಿ, ನಿನಗೆ ವರ್ಗ !

ನಿನ್ನ ಮಗ ಸತ್ತನಲ್ಲ, ಅದೇ ನಿನಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ! ಕಲಘಟಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕುನ್ನೂರಿಗೆ ನಿನಗೆ ವರ್ಗ ! ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಊರು ಊರು ಪಿರಿ ಪಿರಿ ತಿರುಗಿಸಿದರೆ ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಳ್ಳಿಯ ದರಿದ್ರ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಏನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯೇ !

ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರಾ, ಏ ನಿಂಗಪ್ಪಾ, ಕುಂಕೂರಿನ ಸಾಲೆಯ ಇದಿರಿಗೆ ರುವ ಸುಡುಗಾಡದಲ್ಲಿ ಮಗನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ಕುನ್ನೂರಿಗೆ ನಾಳೆಯೇ ಹೋಗಿ ಹಾಜರಾಗು ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೌಕರಿಗೆ ಖತಮ್ !

ನೌಕರಿಗೆ ಖತಮ್ !

ಗಡಿಯಾಳ ‘ ಖಟ್ ಖಟ್ ’ ‘ ಖಟ್ ಖಟ್ ’ ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಹುಡುಗರು ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಮಾಸ್ತರರ ಮೊಗವನ್ನು ನಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಸವನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾಸ್ತರರ ಮನಸ್ಸು ಹಿರೇ ಮಲ್ಲೂರಿನ ಸಾಲೆಯ ಖುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರಲಿಲ್ಲ !

ಕಲಘಟಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಯ ಮುರುಕು ಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೆರಿಗೆಯ ಬೇನೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ ಹೆಂಡತಿಯ ಹಾಸುಗೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹತ್ತಿರವೇ ಅವರ ಜೀವದ ಕನಸು ಆರು ವರುಷದ ಶಾಂತಿ-ಒಂದೇ ಒಂದು ಹೆಂಗೂಸು ಒಮ್ಮೆ ಅಪ್ಪನ ಮೊಗವನ್ನು, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅವ್ವನ ಮೊಗವನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು.

‘ ಮಗೂ..... ’ ಎಂದು ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ಕನಸಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರು.

‘ ಮಾಸ್ತರೇ, ಅಪ್ಪ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ’

‘ ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೇನಮ್ಮ ? ’

‘ ಹೂಂರಿ..... ’

ಬನಶಂಕರಿಯ ಕಣ್ಣು ತೇವವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವಳ ಅಪ್ಪ ದೂರ ಕಲಿಸಲು ಹೋಗುತ್ತಾನಂತೆ. ಇನ್ನು ಈ ಸಾಲೆಯ ಮುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪ ಕೂಡಲಾರ; ತನಗೆ ಕಲಿಸಲಾರ. ಬನಶಂಕರಿಯ ಕಣ್ಣಿನ ಮಂಜು ಹರಿದು ಬಿರೈ ಬಿರೈ ಅಳುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು !

ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಮುರ್ಚಿಯನ್ನು ಸರಿಸಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬನಶಂಕರಿಯ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ‘ ಹೋಗಿ ಬರ್ತೆ ’ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು.

ಇದಿರು ಬದಿರಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಶಿಕ್ಷಕರು. ಕೋಟಿನ ತೋಳು ಹರಿದಿವೆ. ರುಮ್ಮಾಲು ಹೊಲಸಾಗಿವೆ. ಬರಿಗಾಲು. ಮುಖ ಸುಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಕಣ್ಣಿನ ಕಾಂತಿ ಕಳೆಗುಂದಿದೆ. ತಲೆಯ ಕೂದಲು ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿವೆ.

‘ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೀನೆ, ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರೇ ’

‘ ಹೋಗಿ ಬರ್ತೆ ’

ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ನೋಡಿದರು. ದೂರ ದೂರದವರಿಗೆ ನೋಡಿದರು. ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಬೀಸಾಗ ಭತ್ತಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಭತ್ತಿಗೆ ರೊಟ್ಟಿಯ ಗಂಟು ತೂಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆ, ಹೊದೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಾಲನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಚೀಲ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆಕಾಶವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಹೋಗುವ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ನಿಂಗಪ್ಪನವರು ನೋಡುತ್ತ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದರು !

‘ ಹಾ, ಹಾ, ಗಮ್ಮತ್ ನೋಡು ! ಲೋಕದ ಅಟಾಣನ ನೋಡು ! ’

ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಕೈಲೊಂದು ಅರಿವೆಯ ಗಂಟು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೋಟು ತೊಟ್ಟು ಹೊರಟುದನ್ನು ಬನಶಂಕರಿಯು ನೋಡಿದಳು. ಅವಳ ತಾಯಿಯೂ ಹತ್ತಿರವೇ ಇದ್ದಳು.

‘ಮಾಸ್ತರೇ.....’ ಎಂದಿತು ಹುಡುಗಿ

‘ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೀನಮ್ಮ. ನಿನ್ನ ಸ್ವೇನಮ್ಮ ಶಾಂತಿ. ಆಡಲು ನಿನಗೆ ಗೆಳತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ.....’

‘ಹೂಂರಿ. ಶಾಂತಾನ ಬೇಗ ಕರಕೊಂಡು ಬರ್ತೆ’

‘ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ ತಾಯೀ’ ಎಂದು ಮಾಸ್ತರು ಬನಶಂಕರಿಯ ತಾಯಿಗೂ ಹೇಳಿದರು.

‘ಮನೆಯವರನ್ನು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಕರೆದು ತರ್ತೆ.’ ಎಂದು ಬನಶಂಕರಿಯ ತಾಯಿಯೂ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದರು. ಬಾಣಂತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ತರಲು ಹೊರಟ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಅವರು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು. ಬರಿ ಕೊಡಗಳು ಇದಿರಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ‘ಬಾಣಂತಿಯನ್ನು ಅದಷ್ಟು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಕರೆದು ತರ್ತೆ’ ಎಂದು ಆ ತಾಯಿಯು ಕರುಳು ತನ್ನ ಸ್ವಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನುಡಿಯದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮಾಸ್ತರು ಹೋದರು. ಶಿಗ್ಗಾವಿಯ ಮೋಟರು ಹತ್ತಿ ಕುನ್ನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿವಿಟ್ಟು ಏನನೋ ಊಹಿಸುತ್ತ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಹೋದರು. ಅವರ ಮೋಟರು ನಡುದಾರಿಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು.

ಹಿರೇಮಲ್ಲಾರಿನಲ್ಲೂ, ಸುತ್ತಣ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನವರು ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದ್ದರು. ಮಲ್ಲಾರಿನ ಹಾಳು ಶಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನವರು ಕಣ್ಣು ಇಟ್ಟಿರುವರೆಂದೂ, ಗೌಡರ ದಪ್ಪರುಗಳನ್ನು ಹಾಡೇ ಹಗಲೇ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರೆಂದೂ ದಟ್ಟ ವಾತ್ತಿಯೊಂದು ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಪೋಲೀಸರು ಈಗ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರುವವರಿದ್ದರು.

ಕರಪತ್ರಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದವು. ಮಾಸ್ತರೇ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ, ಹಿಂದೂ ದೇಶದ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ನೆ

ದಿರುವ ಈ ಹೋರಾಟದ ಯಶಸ್ಸು ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ದೇಶ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನಾರಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ— ಬರೀ ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹೋರಾಟದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದೆ. ಜರ್ಮನಿ ತನ್ನ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿನಿಂದ. ಇವತ್ತಿನ ಚೀನಾ ದೇಶ ಎಂಥ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರಗತಿಯುಳ್ಳ ಜಪಾನ್ ದೇಶದ ಬೆನ್ನೆಲುವನ್ನೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಘಟನಾ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮುರಿದು ಹಾಕಿದೆ. ಚೀನಾ ದೇಶದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ವೈರಯನ್ನೆದುರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ‘ ಗರಿಲಾ ಪಡೆ ’ಯ ಮೂಲಕ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಜಪಾನ್ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಏಳು ಕೆರೆಯ ನೀರು ಕುಡಿಸಿ ತತ್ತಯ್ಯನ್ನಾಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಿಂದೂ ದೇಶದ ಹರಿಕಾರರೇ, ಈಗ ನೀವು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರಿ. ನಾಳೆಗೆ ಅಲ್ಲ, ಈ ರಾತ್ರಿಯೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಸರ್ಕಾರ ಚಲೇ ಜಾವ್ ಚಳವಳಿ ಮನ್ನಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಟಪಾಲು, ರೈಲು, ತಂತಿ, ಸರಕಾರಿ ಕಾಗದಪತ್ರ, ಈ ಅಂಗ ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ಭದ್ರತೆಗಾಗಿ ಏನೆಲ್ಲ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದೆಯೋ ಅದೆಲ್ಲ ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾಗಲಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿರಿ ಇಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಯಿರಿ !

ಕರಪತ್ರಗಳು ಜನರ ಕೈಗೆ ಸಿಗುವುದಷ್ಟೇ ತಡ. ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗರು ದಂಟೆಗೆ ಮೂರು ಬಣ್ಣದ ಅರಿವೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಊರ ತುಂಬ ಸುತ್ತಿದ್ದೆ ಸುತ್ತಿದ್ದು, ಸಾಲಿಗೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿದ್ದೇ ಹಾಕಿದ್ದು !

ಹೇಗೂ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಸಾಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ರಜಾ ಬರದೇ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಹುಡುಗರಿಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು !

ಕರಪತ್ರಗಳು ಊರ ತುಂಬ ಹಾರಾಡುವುದಷ್ಟೇ ತಡ. ಅಂಗ ಸರಕಾರದ ‘ ಗರಿಲಾ ’ ತಂಡದವರು— ಸಿ ಆರ್. ಡಿ. ಪೋಲೀಸ್, ಫೌಜದಾರ್ ಊರೂರಿಗೆ ಒರಿ ಹೊಡೆದರು.

ಆ ದಿನ ಸಂಜೆ ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ಅವರ ಮುಕ್ಕಾಂ. ಪೋಲೀಸರು ಮಾಸ್ತರರು ರಜೆಯ ಮೇಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಶಂಕೆಗೆ ತರಬಾರದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಇದು ಮಾಸ್ತರರದೇ ಗಮ್ಮತ್ !

ಘಾಜುದಾರರು ಕುಳಿತಲೆ 'ವಾರಂಟು' ತೆಗೆದರು. 'ಗೌಡರೇ, ಮಾಸ್ತರು ಊರಿಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲೆ ನಮ್ಮ ಕಛೇರಿಯ ಖೋಲಿಯ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು!' ಘಾಜುದಾರರ 'ಹುಕುಂ'ಗೆ 'ಜೀ' ಎಂದು ಗೌಡರು ಉಸಿರನ್ನೆಳೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಕುನ್ನೂರಿನ ಕತ್ತರಿಗೆ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಮೋಟರಿನಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಒಬ್ಬಬ್ಬರು ಗುರುತಿಸಿ ಬರೀ ಮೊಗವನ್ನೇ ನೋಡಿದರೇ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಮಾತನಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ.

ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರು. ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಮೌನ. ಹೊಸ ಮಗುವಿನ ಉದಯದಿಂದ ಮನೆಯ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಕಲಕಲಾಟವಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಮಗಳ ತೊಟ್ಟಲ ಹಾಡು ಕೇಳಿ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಏಕಿಲ್ಲ?

ತಲೆವಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಮಾಸ್ತರು 'ಮಗೂ' ಎಂದರು. ಮಗಳ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಲೇರಿಯದ ನೆನಪು ಹಾಕಿ ವಿಷಮಜ್ಜರ ಆರು ವರುಷದ ಎಳೆಗೂಸಿನ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಹೆಂಡತಿ, ಬಾಣಂತಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೂ ಉಪಚಾರ ಮಾಡದೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಹೊರಗೆ ಇನ್ನೂ ಬೆಳಕಿದೆ. ಸೂರ್ಯ ಇನ್ನೂ ಮುಳುಗಿಲ್ಲ. ಆಗಲೆ ಒಳಗೆ ಮನೆಯ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಮಿನಿ ಮಿನಿ ದೀಪ ಮಿನುಗುತ್ತಿದೆ. ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡುಮೌನ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದೆ ಬಂಗಾಲದ ಯಾವುದೋ ಒಬ್ಬ ಚಿತ್ರಕಾರ ತೆಗೆದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದ ನೆನಪು ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರಿಗೆ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದಿತು!

ಒಂದು ದಿನವಾಯಿತು. ಎರಡು ದಿನ ಉರುಳಿದವು. ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗಿದ್ದ ರಜೆಯನ್ನು ಏಳು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಮುಂದೂಡಿದರು!

ಎಂಟನೆಯ ದಿನ ಕುನ್ನೂರಿನ ಮಸಣದಲ್ಲಿ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರ ಮಗಳನ್ನು ಮಣಿಗೊಂದು ತಂದಿದ್ದರು!

* * * *

ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿನಿಂದ..... ?

ಧಾರವಾಡದ ಸಾರಸ್ವತಪುರದ ಕಡೆಗೆ ನಸುಗತ್ತಲಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ದನಿ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಬೆಣ್ಣೆಯ ದಬರಿ ಇದ್ದಿತು. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಯ ಎಲಿ, ಲಿಂಬಿಯ ಹಣ್ಣು ಇದ್ದವು.

‘ ಸ್ಕೂಲಬೋರ್ಡು ಆಫೀಸರರ ಮನೆ ಎಲ್ಲಿ ಐತರೀ ? ’

‘ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವು ’

‘ ಎ ಟಾಂಗಾ ಸಾಹೇಬ್ ’

‘ ಕ್ಯಾ, ಸಾಬ್ ’

‘ ಸ್ಕೂಲಬೋರ್ಡು ಸಾಹೇಬರ ಮನೆ ಎಲ್ಲಿ ಐತರೀ ? ’

‘ ಊಹಾಂ..... ’

‘ ಏಯ್ ಪೋಸ್ಟಮನ್ ’

‘ ಓರಿ ’

‘ ಸ್ಕೂಲಬೋರ್ಡು ಆಫೀಸರರ ಮನೆ ಎಲ್ಲಿದೆ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ ಯೇನವು ! ? ’

‘ ಇಗೋ, ಇದೇ ಬಂಗ್ಲೆ. ಹೊರಗೆ ಕೈದೋಟವಿದೆಯಲ್ಲ, ಅದೇ ನೋಡಿರಿ. ಸಾಹೇಬರು ಈಗ ಹೊರಗೆ ಆರಾಮು ಖರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿ ದ್ದಾರೆ. ’

ಅವರದ ಬಾಗಿಲು ಓರೆ ಮಾಡಿ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋದವರ ಮುಖ ವಿದ್ಯುತ್‌ದೀಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿತು. ಅವರೇ ಮಾಸ್ತರ ನಿಂಗಪ್ಪನವರು !

ಬಾಣಂತಿಯನ್ನು ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ಕರೆದು ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ವೈದ್ಯರ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಆರೈಕೆ ಬೇಕಂತೆ! ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ತವರು ಮನೆಗೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

ಕುಂಕೂರಿನ ಹತ್ತಿರವೆ ಹೆಂಡತಿಯ ತವರು ಮನೆ. ತಮಗೂ ಕುಂಕೂರಿಗೂ, ಇಲ್ಲವೆ ಹತ್ತಿರದ ಯಾವುದೇ ಹಳ್ಳಿಗಾದರೂ ವರ್ಗವಾದರೆ ಕ್ಷೇಮ. ವರ್ಗದ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕ-ಭಿಕ್ಷಾರಿ ಆಫೀಸರರನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದಿದ್ದರು.

ಅವರು ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರೇನು? ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿದ ಗಡ್ಡ, ಕೈಗೆ ಚೂದಂತೆ ಸುತ್ತಿದ ರುಮಾಲು - ಅವರೇ ಏನು ನಿಂಗಪ್ಪನವರು ?

‘ ಕೈ ಮುಗಿಯುತ್ತೇನೆ ಸಾಹೇಬರೇ ’

‘ ಹೌದು. ನನಗೇನು ಮಾಡಬೇಕಂತೀದಿ ? ’

‘ಕುಂಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಗನನ್ನು, ಕುನ್ನೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಗಳನ್ನು ಮಣ್ಣಿಗೆಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ನನಗೆ ಇನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಆಸೆ ಒಂದಿದೆ.....’.

‘ಆಸೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇರಬಾರದು ಮಾಸ್ತರ.....’ ಸಾಹೇಬರು ಹೀಗೆನ್ನುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಸ್ತರು ತಂದ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಡಬರಿಯಿಂದ ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಯನ್ನು ಅವರ ಮಗಳು ಲಿಂಬೆಯ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಅವರ ಮಗ ಬಿಡಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರ ಶವದ ‘ಹಾಗೆ’ ವನ್ನು ಬಡವರು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಂತಿತ್ತು ಆ ನೋಟ!

‘ಬಾಣಂತಿಗೆ ಆರೈಕೆ ಬೇಕಂತೆ, ಸಾಹೇಬರೆ’

‘ಮಾಸ್ತರರೇ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ಕಂಟ್ರೋಲು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಹಡೆಯಬೇಕು?’ ಅಫೀಸರರು ಇಂತ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಬಾಯಿಯವರು ಬಂದು ಬಾಗಿಲವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರು ಹಿಂದಿರುಗಿದರು.

ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿಗೊಂದು ಧಾರವಾಡದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಹೊರಟ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಒಚಾರಣೆಗೊಂದು ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪೊಲೀಸಿನವರು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವರೇನು ವಾರ್ತೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಾಗ ಬಾಣಂತಿ ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಚಟಪಟೆ ಒದ್ದಾಡಿದಳು. ತೊಟ್ಟಿಲ ಕೂಸು ಅರ್ಧವಾಗದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅತ್ತಿತು.

‘ಮಾಸ್ತರೇ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು?’

‘ಸಿಂಗಪ್ಪ.....’

‘ಸಿಂಗಪ್ಪನಂತೆ ಸಿಂಗಪ್ಪ ! ಭರಮಪ್ಪ ಅಲ್ಲೇನು? ಹ್ಲ ಹ್ಲ ಹ್ಲ ’ ಎಂದು ಘೌಡದಾರರು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತ ಪೊಲೀಸರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಬಡ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದವು!

‘ನೀನು ಸಾಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತೀಯೋ? ಏನು ಕರವತ್ರ ಹುಚ್ಚುತ್ವ ಸಾಲಿಗೆ ಬೇಕಿ ಹಚ್ಚುತ್ತ ಉರೂರು ಅಲೆಯುತ್ತೀಯೋ!’

‘ವರ್ಗದ ಸಲುವಾಗಿ ಅಫೀಸರರನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಸಾಹೇಬರೇ’

‘ವರ್ಗವಂತೆ ವರ್ಗ ! ಒಂದೇ ನೆಲ ಹಿಡಿದು ಬೀಳಲಿಕ್ಕಾಗದೇನು? ಎಷ್ಟು ಊರು ತಿರುಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀ’

‘ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಬಾಣಂತಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಊಟ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ ಸಾಹೇಬರೇ’

‘ಹೆಂಡತಿ ಬಾಣಂತಿಯಂತೆ! ಯಾರು ಅವಳಿಗೆ ಬಾಣಂತಿಯ ಪಟ್ಟವರಲು ಹೇಳಿದರು? ಸಾಲಿಗೆ ಕೊಳ್ಳೆಯಿಟ್ಟವರನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಸು ನಿಗಪ್ಪ !’

ಘೌಜದಾರರು ನಿಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ತಾಲೂಕು ಕಚೇರಿಯ ಕತ್ತಲೆಯ ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಸಿನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದರು.

‘ಬೇಡಿರಿ, ನಮ್ಮಪ್ಪ! ಕೈ ಮುಗಿದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ಅವರಿಗೆ ವರ್ಗ ಮಾಡಿರಿ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೀವ ಕಾಯ್ದ ಪುಣ್ಯ ನಿಮ್ಮ ಪಾಲಿನದು!’ ಮಾಸ್ತರರ ಹೆಂಡತಿ ಹೊರಸಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಕನವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

‘ನಿಂಗಾ! ಯಾರು ಬೊಕಿ ಇಟ್ಟವರು? ಕರಪತ್ರ ಹಂಚಲು ನೀನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಸುಳ್ಳೇ?’

‘ಹೊಡೆಯಬೇಡಿರಿ! ಕಾಲಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅವರು ನಿರ್ಜೀವರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಡೆಯಬೇಡಿರಿ....’ ಬಾಣಂತಿಯ ಬಿನ್ನಹ ಮುಟ್ಟಿತೊ ಏನೊ! ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಜೀವದಾನ ದೊರಕಿತು !

ಮನೆಗೆ ಬಂದರು ನಿಗಪ್ಪನವರು! ಮೌನ ಧರಿಸಿದ ಮಾಸ್ತರರು ಒಂದು ತಾಸೊತ್ತಾದರೂ ಮಾತನಾಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ ಅವರ ಮೊಗದ ಮೇಲಿನ ಗುರುತು ನೋಡಿ ದನಿ ಮಾಡಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಮಾಸ್ತರರು ಸುಮ್ಮನೇ ಇದ್ದರು.

ಬಾಣಂತಿ ಅಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಕೂಸು ಅಳತೊಡಗಿತು.

ಮಾಸ್ತರರು ಎದ್ದು ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿ ಹೋದರು. ಸಾಧ್ವಿಯ ಕಣ್ಣು ಗೊಂಬೆಗಳು ಆಗಲೆ ಒಳನೇರಿದ್ದವು. ಅವಳು ಕೈ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಗಂಡನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಟ್ಟಳು.

‘ಏನು ಜನುಮದಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಕ್ಷಕನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಬೇಡಲೇ’ ಎಂದು ನಿಂಗಪ್ಪನವರು ಗೋಗರೆದು ಹೊರಸಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಅಳ ತೊಡಗಿದರು.

ಏನಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಉತ್ತರವೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿನ ಮಸಣವೂ ನಿಂಗಪ್ಪನವರಿಂದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತ. ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲದ ಕೂಸೂ ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು !

ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಈಗ ಏನೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಅದರೂ ಅವರು ಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಚಳವಳಿ ನಡದೆ ಇತ್ತು. ಹುಡುಗರು ಸಂಪು ಹೂಡಿಯೆ ಇದ್ದರು ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕೆ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು ಕಾಣದಾದರು !

ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರು? ಕೆಲವರು ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ವರ್ಗಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಅವರನ್ನು ಕುನ್ನೂರಿನ ಸುಡುಗಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಅವರನ್ನು ಕುಂಕೂರಿನ ಮಸಣ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರಂತೆ ! ಇನ್ನು ಹಲವರು ಅವರನ್ನು ಧಾರವಾಡದ ಎಂತದೋ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರಂತೆ !

ಯಾರಿಗೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಸುದ್ದಿಯೇ ಗುರುತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬನಶಂಕರಿಯ ತಂದೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತರಲು ನಿಶ್ಚೇಷಿಸಿ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆಂತೆ ! ಊರಿಗೆ ಊರೇ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಹಾರೈಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದೆ. ಏನು ವಾರ್ತೆ ತರುತ್ತಾರೋ ಶಿವನೇ ಬಲ್ಲ !

ಓಲೆಕಾರ ಬೋಲಾ!

ಬನಶಂಕರಿಯ ತಂದೆಗೆ ಕಳಸಕ್ಕೆ ವರ್ಗವಾದ ಸುದ್ದಿ ಬಂದೊಡನೆ ಯ ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿನಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವರು ಹಿರಿಯರು ತಂತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳಸದ ಸಾಲಿಗೆ ವರ್ಗಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಚನ್ನಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ವಿದ್ದಿತು. ಮಾಸ್ತರರ ವಾಲಿಗೆ ಓದು ಕಲಿಸುವುದು ಬರೀ ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಕಾಯಕವೆಂದು ಅವರು ನಂಬಿದ್ದರು. 'ಶಿಲ್ಪಿ ಉಳಿಯೆ. ತ್ತಿ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಜೀವವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಾನೆ. ಕವಿ ಲೇಖನಿಯ ಮೂಲಕ ಇಳಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ ಸುಖವನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ ಶಿಕ್ಷಕನು ಅಕ್ಷರಭ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಮಾನವನನ್ನು ಬುದ್ಧಿ ಜೀವಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ' ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಮಾಸ್ತರರದು ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಒಶ್ವಾಸದಿಂದ ತಮ್ಮ ವಾಳಿನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡೋಣವೆಂದು ನಂಬಿ ಬಾಳನ್ನು ಹೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಊರಮೆಗೊಂದು ಪ್ರೇಮದ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗಿದ್ದ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ವರ್ಗವಾದ ಸುದ್ದಿ ಊರವರಿಗೆ ಕರ್ಣಕಶೋರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಜನರೆಲ್ಲ ಮರುಗಿದರು ಮುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಊರೂರು ತಿರುಗುವಂತಾಯಿತೇ ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದರು. ಮಾಸ್ತರರ ಸಾತ್ವಿಕ ಬದುಕಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡಲು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಊರಿನ ಕೆಲವರು ಅವರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಓದಿಸಲು ಮುಂದಾದರು.

ಅವರಲ್ಲಿ ಓಲೆಕಾರ ಬೋಲಾ ಒಬ್ಬ. ತ. ಮಾಸ್ತರರು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಬೋಲಾ 'ಸಲಾಂ' ಮಾಡುತ್ತ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಲಿರಿಸಿ ಮಾಸ್ತರರ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತು ವರ್ಗವಾದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತ ತನ್ನದೊಂದು ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ದೀನ ಸ್ವರದಿಂದ ಮುಂದಿರಿಸಿದನು.

ಮಾಸ್ತರರು ನಕ್ಕರು. 'ಬೋಲಾ, ನಿನ್ನ ಅಭಿಮಾನವಷ್ಟೇ ನನಗೆ ಸಾಕು ಅದೇ ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಸಿದ್ಧ

ನನ್ನ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಯಾರು ಮಾಡು ಅವ ನಿನ್ನಂತೆ ಓಲೆಕಾರನಾಗುವುದು ಬೇಡ. ಈ ಓಲೆಕಾರಿಕೆ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೇ ಮುಗಿಯಲಿ. ನಿನ್ನ ಮಗ ಮಾಸ್ತರನಾಗಲಿ. ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಅವನಿಗಿಂತ ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡವರಾಗಲಿ. ಕಾಳಜಿ ಬೇಡ, ಹೋಗು. ಈಗಲೇ ಸಿದ್ಧನನ್ನು ಕಳಿಸು' ಎಂದು ಬೋಲಾನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ಬೋಲಾ ಉಬ್ಬಿ ಹೋದ. ಮುಪ್ಪು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಇಳಿಯುತ್ತ ಬಂದುವನ್ನು ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅವನು ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟನು. ಓಲೆಕಾರಿಕೆಯ ದಂಡ ಹಿಡಿದು ಒರಟಾಗಿ ಹೋದ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಸಂವತ್ತಿನ ರೇಬೆಗಳು ಪುಟ ಪುಟನೆ ಮೂಡಿ ಬಂದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. 'ನಿನ್ನ ಮಗ ನಿನ್ನಂತೆ ಓಲೆಕಾರನಾಗುವುದು ಬೇಡ ಈ ಓಲೆಕಾರಿಕೆ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೇ ಮುಗಿಯಲಿ..... ಹವಬ್ಬಾನ್, ಮಾಸ್ತರರೇ ! ನನ್ನ ಮುಸ್ಸಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅವೃತ ಮಂತ್ರ ತುಂಬಿದಿರಿ ಕೂಡಲೇ ಮಗನನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈಗಲೇ..... !' ಬೋಲಾ ಮಾಸ್ತರರ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಮೌನದಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದರೂ ಅವರೊಡನೆ ಹೀಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನಿಗನ್ನಿಸಿತು

'ಸಲಾಂ, ನಮ್ಮಪ್ಪ. ಸಿದ್ಧ ನಿಮ್ಮ ಮಗ. ಅವನ ಮಕದುಕ ಸಿಮ್ಮದು.....'

'ಕಾಳಜಿ ಬೇಡ, ಹೋಗು. ಕರೆದು ತಾ ಸಿದ್ಧನನ್ನು' ಬೋಲಾ ಮನೆಗೆ ಕೂಡಲೇ ಹಿಂತಿರುಗಿದ. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮಗನನ್ನು ಮಾಸ್ತರರೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸುವವರೆಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲು ನೆಲಕ್ಕೆ ಪೂರಿಯಾಗಿ ಹಚ್ಚಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನಿಗಿರಡು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಅರಿವೆ ಅಂಚಡಿ, ಅವನಿಗೊಂದಿರಡು ಪುಸ್ತಕ, ಅವನ ದಾರಿಯ ಬುತ್ತಿಯ ಊಟ— ಹನ್ನೆರಡು ಮೈಲಿಗಳಾಚಿಗಿರುವ ಕಳಸಕ್ಕೆ ಬೀಳ್ಕೊಡುವ ಮಗನಿಗಾಗಿ ಬೋಲಾ ನಡಸಿರುವ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ನಗರದ ಧನಿಕರು ನೋಡಿದರೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗಬೇಕು.

‘ಹೋಂ. ಪರವೂರು ಪರಾಣ ಸಂಕಟ ನಿಮಗೇನು’ ಎಂದು ಬೋಲಾ ಯಾರಿಗೋ ನುಡಿಯುತ್ತ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಸಿದ್ಧನನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಸ್ತರರು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡುವ ವರೆಗೂ ಮಗನ ದಾರಿಯ ಸಿದ್ಧತೆ ಮುಂದುವರಿಸಿಯೇ ಮುಂದುವರಿಸಿದನು. ಮಗನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡುವ ಜಾವ ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಒಂದು ಶಾಲೆಯ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಲೆಗೆ ತುಂಬಿಸುವ ದಿನ! ಹಿರೇಮಲ್ಲಾರಿನ ಮಾದಿ ಹಳ್ಳದ ಮೇಲೆ ಜನ ನಿಂತುಕೊಂಡು ನೋಡುವ ನೋಟ ಅದು !

ಮಾಸ್ತರರು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೊಡೆಯರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಎರಡು ಚೀಲಗಳನ್ನು ತೂಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹಳ್ಳದಾಟುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ರ ! ಧೋತರವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಏರಿಸಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಿಂದ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆಚೆಗೆ ಈಚೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಇದ್ದಿರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು ಕೊಂಪೆಯೊಂದು ತೇಲಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಹುಡುಗರು ಸಿದ್ಧ, ತಿಪ್ಪ, ಶಿವು, ಗಂಗು, ಈರು..... ಅವರ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಮುಳ್ಳು ಕೊಂಪೆ ಹುಡುಗರನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರದು ! ಮಾಸ್ತರರು ಹತ್ತಿರವೇ ಇದ್ದಾರೆ !

ಬೋಲಾ, ಬನಶಂಕರಿ..... ಇನ್ನು ಯಾರಾರೋ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ! ಮಾಸ್ತರರು ಹಳ್ಳ ದಾಟಿದರು.

‘ಶಂಕರಮ್ಮ.....’ ಬೋಲಾ ಕೂಗಿದ. ಹುಡುಗಿ ನೋಡಿತು.

‘ಬೋಲಾ’ ಹುಡುಗಿ ಅಂದಿತು. ಬೋಲಾ ನೋಡಿದ.

‘ಅಪ್ಪ ಹೋದನಪ್ಪ’ ಬೋಲಾ ನುಡಿದ.

‘ಸಿದ್ಧಪ್ಪ ಹೋದನಪ್ಪ’ ಆಕೆ ನುಡಿದಳು.

ಓಲೆಕಾರ--- ಅಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧನ ಅಪ್ಪ ಬೋಲಾ ಲಂಗವುಟ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದ ಮಾಸ್ತರರ ಸಣ್ಣ ಮಗಳ ಮುದ್ದು ಗಲ್ಲವನ್ನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟಿದನು. ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಕೈತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದು ಉಪ್ಪು ನೀರಿನ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು ! ಅಷ್ಟು ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ! ಮಗು ತಂದೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಹಳ್ಳ ದಾಟಿದ ಮಾಸ್ತರರು ಅಗಸೆಯ ಒಡ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತವರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಕೈ ಬೀಸಿದರು. ಬೋಲಾನಿಗೆ ಕೈಬೀಸಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅವರೆಲ್ಲ ಎರಡು ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಹೋದರು.

*

*

*

ಹೋಳಿ ಹುಣ್ಣಿನೆಯು ಸಮೀಪ ಸಮೀಪ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮೊದಲೇ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನವರ ಕರಪತ್ರಗಳು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಸಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದು ಬರೀ ಕಾಮದಹನವಲ್ಲ; ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ದಹನ, ಚರ್ಚಿಲ್ ಮಂತ್ರಿಯ ಆಶಾ ದಹನ. ಅವನದೇ ಮೂರ್ತಿ ಮಾಡಿಸಿ ಅಗಸನ ವಾಹನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಸುಡಿರಿ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಜನತೆಯನ್ನು ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ನೂಕಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆದು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಕಾಮನನ್ನು ಊರ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಸುಡಿರಿ- ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕರಪತ್ರಗಳು ಶಾಲೆಯ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಗುಡಿಯ ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೆ ಇಲ್ಲೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹರಹಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದವು.

ಹೋಳಿ ಹುಣ್ಣಿನೆಯ ಹಬ್ಬದೊಂದಿಗೆ ಸರಕಾರದ ಹುಕುಮೂ ಬಂದಿತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹುಕುಮನ್ನು ಡಂಗುರದ ಮೂಲಕ ಸಾರಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನವರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಆಯಿತು. ಗೌಡರು ಓಲೆಕಾರನಿಗೆ ಆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು.

‘ಬೋಲಾ’ ಎಂದು ಮಲ್ಲೂರಿನ ಗೌಡರು ಕೂಗಿದರು. ‘ಸಲಾಂ’ ಹೊಡೆದು ಬೋಲಾ ಗೌಡರಿದಿರು ಬಂದು ನಿಂತನು. ಅವರು ಹುಕುಮು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವರಿತ್ತ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಡಂಗುರವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಂಗಳಕ್ಕಿಳಿದನು. ನಾಡಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆ ತೆರನಾದ ಡಂಗುರದ ವಾರ್ತೆ ಹಬ್ಬಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಕೇಳಿರಿ, ಕೇಳಿರಿ. ಹೋಳಿಯ ಹಬ್ಬ ಯಾರೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಸಜಾ ಕೇಳಿರಿ?

ಕಳಸದ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧ ಓಣಿಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಡಂಗುರದ ಸಪ್ಪಳದ ಜತೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತ ಬಂದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿವಿಮಾಡಿ ಕೇಳಿದನು. ಮಾಸ್ತರರ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದನು. ಅವರು ಕೆಳಗಿನ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪಾಠ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದನು.

ಕಳಸದ ಓಲೆಕಾರನು ಡಂಗುರ ಹೊಯ್ಯುತ್ತ ಸರಕಾರದ ಹುಕುಮನ್ನು ಉಚ್ಚ ಕಂಠದಿಂದ ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸಿದ್ಧನು ಜೋರನೆ ಬೆವೆತನು. ಕೈ ಕಾಲುಗಳು ನಡ ನಡನೆ ನಡುಗ ತೊಡಗಿದವು. ಅಪರಾಧಿಯು ತಳೆಯ ಬಹುದಾದ ಮರುಕದ ನೋಟ ಅವನ ಮೊಗದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತದಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಸಿದ್ಧನು ಅದೇ ಆಗ ೧೮೫೭ ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಬಂಡಾಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಓದಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು.

‘ಹಿರೇಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅವನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಡಂಗುರ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇದೇ ಪಾಪದ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಬಡತನವು ಅವನಿಂದ ಮಾಡ ಹಚ್ಚಿರಬೇಕು’ ಹದಿನಾರು ವರುಷದ ಸಿದ್ಧನ ಮನಸ್ಸು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ತಾರುಣ್ಯದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಉಕ್ಕತೊಡಗಿತು.

‘ಅವ್ವಾ.....’

‘ಮಗೂ.....’

‘ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಇಂತ ಮಹಾ ಅಪರಾಧ ನಿನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸಲು ನಾನು ಮಗುವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದೆನೇ.....’ ಮುಲಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಆಗಸದ ಕಡೆಗೆ ಗದ್ದದಿತ ಕಂಠದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತ ಉಗುಳು ನುಂಗುತ್ತಿದ್ದನು.

‘ಇಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧಾ. ನಿನ್ನ ಮಾಸ್ತರರು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಓಲೆಕಾರಿಕೆ ನನ್ನೊಂದಿಗೇ ಮುಗಿಯಲೆಂದು ಅವರು ಹರಕೆಯಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನೀನು ಮಾಸ್ತರನಾಗುವಿ. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ನಿನಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವರಾಗುವರು.

‘ಮಹಾಪಾಪ.....’

‘ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ.....’

ಡಂಗುರದ ‘ಘಣ್ಣ’ ಎಂಬ ಸಪ್ಪಳ ಸಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲದ ಬಳಿಗೇ ಬಂದಿತು. ಸಿದ್ಧ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋದನು. ಮಾಸ್ತರರು ಓಡಿ ಬಂದರು. ವೈದ್ಯರು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಪಿತ್ತ ಜಾಸ್ತಿ ಆಗಿತ್ತಂತೆ !

*

*

*

ಕಳಸದ ಸಾಲೆಯ ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋದ ಸಿದ್ಧ ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದೃಶ್ಯವೊಂದನ್ನು ಕಂಡನು.

ಬೋಲಾ ಡಂಗುರ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದನು. ಎಂದಿನಂತೆ ಡಂಗುರ ಹೊಡೆಯುವವರು ಉರಿನ ಬಾಲಕರೆಲ್ಲ ಸಕ್ಕರಿಗೆ ಇರುವೆ ಮುಕ್ಕರಿಯುವಂತೆ ಬೋಲಾನನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ಡಂಗುರ ಹುಯ್ಯುವದು, ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳುವದು ಅದೇ ಹುಡುಗರಿಗೊಂದು ಸಂತಸದ ದೃಶ್ಯ ! ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತ ನೋಡುವರು; ಮನೆಯ ಮುದಿಕೆಯರನ್ನು ಪಿಡಿಸಿ ಬೋಲಾನಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದೆಯೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಡಂಗುರ ಸಾರ ಹೇಳುವರು. ತೊಂದರೆ ಯಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಬೋಲಾ ಒಲೆನ್ನಲಾರ. ತನ್ನಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾದರೇ ಸಾಕೆಂಬ ಹಿಗ್ಗು ಅವನಿಗೆ.

ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆ ಬಂದಿತು. ಬನಶಂಕರಿ ಓಡಿ ಬಂದಳು. ‘ಡಂಗುರ ! ಬೋಲಾ ! ಆವ್ವಾ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದೊಮ್ಮೆ ಹೊಡೆಯ ಹೇಳು, ಕೂಗ ಹೇಳು’ ಎಂದು ಒಂದೇ ಸವನೆ ತಕವಕನೆ ಕುಣಿಯುತ್ತ ತಾಯಿಯನ್ನು ಪಿಡಿಸಿ ಬೋಲಾನಿಗೆ ಡಂಗುರ ಹೊಡೆಯಲು ಹೇಳಿಸಿದಳು.

ಬೋಲಾನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಸವಾಯಿತು. ಮಾಸ್ತರರು ತನ್ನ ಮಗ ನನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗನಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಓದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಓಲೆಕಾರಿಕೆ ನನ್ನೊಂದಿಗೇ ಮುಗಿಯುವುದು ಮಗ ಮಾಸ್ತರನಾಗುವ. ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾಗುವರು. ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮೂರ್ದಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಾನೇನನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆ ! ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಡಂಗುರ ಹೊಡೆದು ಅವರ ಮಗು ಬನಶಂಕರಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಬಲ್ಲೆ ನಾದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು !

ಅವನ ಕಣ್ಣಂಚಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಳುಕಿ ಬಂದವು. ಬೋಲಾ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಡಂಗುರ ಹೊಡೆದನು. ಬನರಂಕರಿ ಚವ್ವಳಿಯಿಕ್ಕಿ ನಕ್ಕಳು ಓಲೆಕಾರ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಹುಡುಗರು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುವು. ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಸಂಚನೇ ಒಂದು ನಿರ್ಮಲ ಜಗತ್ತು !

ಮುದುಕತು ಡಂಗುರದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಿಳಿ ಪಿಳಿ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟರು. ತಮ್ಮ ಬಾಳಿನ ಪರೈತ ಇಂತ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಅವರೆಂದಿಗೂ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ ಮುಂಬರುವ ವಿಷಮ ಕಾಲವನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಅವರು ಮೌನದಿಂದ ಬೋಲಾನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು ಪಾಪ, ಬೋಲಾ ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲವ ! ಓಲೆಕಾರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದನು !

ನೆತ್ತರು ಯಾರ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತರದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಲಿತ್ತೋ ಅವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರದಾದರು. ಮೌನದಿಂದ ನೆನೆಯದಾದರು; ಸರಕಾರದ ಹುಕುಮಿಗೆ ಅವರು 'ಚೌಕತಿ' ಮಾಡಿದರು.

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಚಳವಳಿ ಹೂಡಿದುದು ತಪ್ಪೇನು ? ತಮ್ಮ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಿದುದು ಅನ್ಯಾಯವೇನು ? ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಚಳವಳಿಗೂ ಕಾಮದಹನಕ್ಕೂ ಯಾತರ ಸಂಬಂಧ ? ಅವರು ಕೇಳಲಿ ಇಲ್ಲ. ಕಠೋರ ವಾಗಿಯೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದರು.

‘ಓಲೆಕಾರ ಬೋಲಾ ಅವನು ಹೇಗೇ ಇರಲಿ.....’

‘ಹೌದಾದು, ನಾವು ಕೇಳಲಾರೆವು....’

‘ಅವನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಉಳಿಗದಾಳು....’

‘ಅವನು ನೌಕರಶಾಹಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ....’

‘ಈಗವನು ಓಲೆಕಾರಿಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು ಇಲ್ಲವಾದರೆ....’

ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹುಡುಗರು ಕಾಪೇರಿದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸಿದ್ಧನ ಓರಗೆಯವರಿ. ಆದರೆ ತಾರುಣ್ಯದ ಉತ್ಸಾಹದ ಮುಂದೆ ನ್ಯಾಯ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೀತು ! ಬೋಲಾನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಆಗಲೇಬೇಕೆಂದು ಅವರು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು !

ಡಂಗುರದ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಬೋಲಾ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಗೌಡರ ಓಣಿಯಾಚೆಗಿಂದ ಗವ್ಯತ್ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಡೆಯುವ ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋನ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಬಂದಿತು

ಹಾ ಹಾ! ಗವ್ಯತ್ ದೇಖೋ! ರಾಜಾ ರಾಣಿ ದೇಖೋ!

•ನನಗೆ ಸಿದ್ಧನನ್ನು ಕಾಣುವ ಆಸೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಯಾಕೋ ಅವನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆನ್ನು ಸುತ್ತಿದೆ' ಬೋಲಾ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಅಂದನು. ಆಕೆ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಳು. ಅವನು ಇದ್ದಿರನ್ನಲ್ಲಿ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಬೇಯುವ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡುತ್ತ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಶೂನ್ಯ ಹೃದಯನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೌಡರಿಂದ ಕರೆಬಂದಿತು. ಗುಪ್ತ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳಿವೆ. ಕಛೇರಿಗೊಯ್ದು ತುಂಬಬೇಕಾದ ಹಣವಿದೆ. ಬೋಲಾ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಒಯ್ದು ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಬರಬೇಕು!

•ಬೋಲಾ, ಜೋಕೆಯಿಂದ ಕಛೇರಿಗೆ ಒಯ್ದು ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಬರಬೇಕು. ಇದರ ಹೊಣೆಯೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಗೌಡರು ಓಲೆಕಾರನ ಕೈಗೆ ಸಣ್ಣ ಗಂಟೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಬೋಲಾ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ರುಮ್ಮಾಲಿನ ಚುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತಲೆಯ ಸುಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಓಲೆಕಾರಿಕೆಯ ದಂಡ ಹತಾರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟಿಯಿಂದ ಇಳಿದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದನು.

ಮುದ್ದಪ್ಪನವರ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಕಾಮನ ದಬ್ಬದ ಹುಡುಗರ ತಂಡವೊಂದು ಬೊಬ್ಬೆಯಿಡುತ್ತಲೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಿತು. ಕಾಮದಹನದ ಕುಳ್ಳಿಗೊಂದು ಹುಡುಗರು ಕಾಯ್ದ ನಿಂತ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಬೋಲಾ ನಗುತ್ತ ಇದ್ದಿರುಗೊಂಡನು. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವರು ಬಾಯಿಗೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಿ ಹೊಯ್ಯೊಂಡರು. ಆ ದಂಡು ದಾಟಿ ಬೋಲಾ ಮುಂದೆ ನಡೆದನು.

ಹೋಳಿ ಹುಣ್ಣಿವೆಯ ಬಿಸಿಲು ರಣಗುಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಲದ ಕಡಲೆಯ ಬೆಳೆಯು ತಲೆಯೊಡೆದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿತ್ತು. ಜೀರಂಗಿಗಳು ಜಿರ್ರ

ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದವು. ಎರಳೆಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಾಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದ ಬೋಲಾನ ಮನಸ್ಸು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕಳಸದಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಮಗನ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿತು.

‘ಮಗೂ, ನೀನು ಮಾಸ್ತರನಾಗಬೇಕು’ ಎಂದಿತು ಬೋಲಾನ ಮನಸ್ಸು.

ಕಳಸದ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನು ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ಕರಪತ್ರವೊಂದನ್ನು ಪಾಟೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಓದುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಾಸ್ತರರು ಗಣಿತದ ಪಾಠ ಕೊಟ್ಟು ಇನ್ನೂ ವುದೊ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧನು ಕರಪತ್ರ ಓದುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನನಾಗಿದ್ದನು: ಗೌಡರು ದಪ್ಪರು ಸುಡಲಿ. ಓಲೆಕಾರನು ಹತ್ತಾರ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕಂದಾಯದ ಹಣವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಿ. ನೌಕರರು ಸಂಪು ಹೊಡಲಿ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸರಕಾರ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಸೆಳ್ಳಿಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಾರಿನೆ. ಗೌಡರೆ ಓಲೆಯಕಾರರೆ, ನೀವೇ ಹಿಂದೂದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹರಿಕಾರರು. ನೀವೀಗ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನೀವೀಗ ಮಾಡಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ಮಡಿಯಬೇಕು.

‘ಅಪ್ಪಾ, ನೀನೀಗ ಓಲೆಕಾರಿಕೆಗೆ ತಿಲಾಂಜಲಿ ಕೊಡಬೇಕಲ್ಲ....’

‘ಮಗೂ, ನೀನು ಮಾಸ್ತರನಾಗ ಬಾ’

ಅದೇ ಒಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಓಲೆಕಾರ ಬೋಲಾ ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು ಸಂತೆಯ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದನು. ಗಾಳಿ ಸುಯ್ಯೆಂದು ಬೀಸಿತು. ಕೋಗಿಲವೊಂದು ಕುಕಿಲಿತು. ಬೋಲಾ ದಣದ ಮನಸ್ಸಿನ ಉಸಿರು ಹಾಕಿ ಗಿಡದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದನು. ಹೊತ್ತು ಬಹಳ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅವನ ದಣದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ. ಜೊಂಪು ಜಾರಿ ಬಂದಿತು.

ಅದೇ ದಾರಿಯಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಅಂಚೆಯ ಜನಾನನೊಬ್ಬನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ತಂಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೋಲಾನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಎದ್ದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ! ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳಿಲ್ಲ, ಓಲೆಕಾರಿಕೆಯ ದಂಡವಿಲ್ಲ! ಬದಲಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ಕರಪತ್ರಗಳಿವೆ. ಬೋಲಾನ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿಲು ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು !

‘ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು ?’ ಅಂಚೆಯವನು ಕೇಳಿದನು.

‘ಬೋಲಾ’

‘ಹಿರೇಮಲ್ಲಾರಿನವನೇನು’

‘ಹೌದು’

‘ನಿನಗೊಂದು ಕಾಗದವಿದೆ’

ಓದು ಬರದ ಬೋಲಾ ಅಂಚೆಯವನಿತ್ತ ಕಾಗದವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಕಛೇರಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ಕಾಗದವು ಕಳಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಿತು. ದೇಶದ ಹಿತಚಿಂತನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಓಲೆಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂಬಾಶಯವನ್ನು ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡಿದ್ದ ಮಗನು ಅಹರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದನು. ಬೋಲಾನಿಗೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಳವಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ನಂತರ ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಓದಿಸಿದರೆ ಅದೀತೆಂದು ಅವನು ಶಿಗ್ಗಾವಿಯ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದನು.

ಹುಚ್ಚು ಬೋಲಾ! ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಲು ಹೋಗಿ ಸಿಕ್ಕು ಬಿದ್ದನು. ಮಗನ ಕಾಗದವೂ ಬೋಲಾನ ಮೂರ್ಖತನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುತ್ತ ಲಿದ್ದಿತು. ಸರಕಾರದವರ ಚೌಕಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಬೋಲಾ ಪಟ್ಟಿಪಟ್ಟಿಯಾತನೆಯನ್ನು ನಾವು ಹೇಳಬಾರದು. ನೋವ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಮಾತಿಗೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೀತು ? ದೈವವೊಡ್ಡಿದ ದೋಷವನ್ನು ದೈವವೇ ತಿದ್ದಬಲ್ಲುದು !

* * *

ಶಿಗ್ಗಾವಿಯ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಗಪ್ತ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ದಂಡಿಸಿದ ಘೌಜದಾರ ಸಾಹೇಬರ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಬೋಲಾನ ನ್ಯಾಯ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆದಿದ್ದಿತು. ಬೋಲಾ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ತೋಸಿಕೊಂಡು ತಪ್ಪಗಾದ ಗುಬ್ಬಿಯ ಮರಿಯಂತೆ ಘೌಜದಾರರ ಇದಿರು ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನ ಎಡಬಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಲೀಸರು ಹುಜೂರಿನ ಆಜ್ಞೆ ಗಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

‘ಬೋಲಾ....’ ಘೌಜದಾರರು ಓಲೆಕಾರನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಗದರಿಸಿದರು.

‘ದೇವರೂ....’ ಓಲೆಕಾರನು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ನುಡಿದನು.

‘ದೇವರಂತೆ ಮಗ ದೇವರು. ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಹಣವನ್ನೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನವರಿಗೆ ನೀನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಸುಳ್ಳೋ’

‘ಸಾದ ಮುಟ್ಟಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ನಮ್ಮವ್ವ....’

‘ಸಾದ ಗಿದ ಅದಿಲ್ಲ ಇರಲಿ’ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೊ ಸುಳ್ಳೊ ಅಲ್ಲೊ ಎರಡೆ ಹೇಳು....’

‘ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ತಂದೆ...’

‘ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲಾ?....’

ಹೀಗಂದೆನ್ನುತ್ತ ಘೌಜದಾರರು ಹತ್ತಿರದ ಪೋಲೀಸರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಪೋಲೀಸನೊಬ್ಬನು ಓಲೆಕಾರನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಅವನನ್ನು ಬಾಗಿಸಿದನು. ಘೌಜದಾರರು ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಮೊಳಕೈಯಿಂದ ಮೂರುಬಾರಿ ಗುದ್ದಿದರು. ಬೋಲಾ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು.

ಸರಕಾರದ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಡಂಗುರದ ಮೂಲಕ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದುದೇ ಓಲೆಕಾರನಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಯಿತು. ಹಿರೇಮಲ್ಲಾರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೆತ್ತರದ ಕೆಲವು ಹುಡುಗರು ಹೂಡಿದ ಸಂಚು ಓಲೆಕಾರ ಬೋಲಾನ ಮುಗ್ಧ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಬರಿ ಕೊಡಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಬೋಲಾನ ಹತ್ತಿರ ನೇರವಾಗಿ ಬಂದು ಓಲೆಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ನೀನೀಗ ದೇಶದ ಹಿತಚಿಂತನೆಯ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಖಂಡಿತ ಅವನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಓಲೆಕಾರನು ಒಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹಣವನ್ನು ಈಗ ಅವರು ದೋಚಿಕೊಂಡು ಹೋದುದರಿಂದ ಓಲೆಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಜೀವವನ್ನೂ ಅವನು....

ಅಗೋ, ಬೋಲಾ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ‘ಎಪ್ಪಾ, ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಓಲೆಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಜೀವಂತ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ....’

‘ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡುತ್ತೀ?....’ ಘೌಜದಾರರು ಮುಂಗಾರಿಯ ಮೊಳಗಿನಂತೆ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತ ಬೋಲಾನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆ ಜಡಿದರು. ಮಗನು ಬರೆದ ಪತ್ರ ಸುಳ್ಳೇ? ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬೇಕಂತೆ! ಪೋಲೀಸ್, ಏನು ನೋಡುತ್ತೀರಿ? ಪೈದಿಗಳ ಖೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಾರಿನ ಓಲೆಕಾರನನ್ನು ದೂಡಿರಿ.

ಹುಜೂರಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಪೋಲೀಸರು ಬೋಲಾನನ್ನು ಖೈದಿಗಳ ಪೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಯ್ದಿರಿಸಿ ಬಂದು ಸಾಹೇಬರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏನನೋ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳಿದರು ಏನಂತೆ? ಬೋಲಾನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವಿದೆ! ಸಂಜೆಯ ಒಳಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು !

ತಾಲೂಕಿನ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಲಾ ನರಳುತ್ತಲಿದ್ದನು ಸಿದ್ಧ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕಲ್ಲೋ....! ಮಗನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲೆಳಸಿದ ತಂದೆಯ ಜೀವವಿತ್ತು ಕನವರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಿತು.

ಅದೇನೋ ಕರಳಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲ! ಕಳಸದಲ್ಲಿ ನಾಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಪೋಲಿ ಮಲ್ಲೂರಿನ ಐದಾರು ಹುಡುಗರು ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧನಿಗೆ ನಡುವೆ ಬಕ್ಕು ಬಂದಿತು. ಬಿಕ್ಕಿನೊಂದಿಗೆ ಎಡದ ಕಣ್ಣು ಕುಣಿಯಿತು. ಸಿದ್ಧನು 'ಯಾರಿಗೋ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲ; ನನ್ನನ್ನು ಯಾರು ನೆನಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ತನ್ನ ಓರಿಗೆಯವರಿಗೆ ಕೇಳಿದನು. 'ನಿಮ್ಮ ಪು ನೆನಸುತ್ತಿರಬೇಕೋ ಸಿದ್ಧ! ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾ' ಎಂದು ಅವನ ಗೆಳೆಯರು ಚೇಷ್ಟೆಯಾಡಿದರು. ಸಿದ್ಧನಿಗೆ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿಂದುದೇ ಗುರುತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಂತದೋ ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಸಂಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಸುಳಿದು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕಲಕು ಮಲಕು ಮಾಡಿತು. ಅವನಿಗೆ ಊರ ಕಡೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ತಂದೆಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಂಡುಬರಬೇಕೆಂದೆನ್ನಿಸಿತು. ತಾನು ಬರೆದ ಪತ್ರವನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಏನೊಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡನೋ! ಈ ಮುಸ್ಲಿಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನು ತನಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತೋ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ನೆನೆದು ಮರುಗಿದನು.

ಸಿದ್ಧನ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಪಾಟೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಿ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಾಸ್ತರರ ಕಡೆಗೆ ಸಿದ್ಧ ಹೊರಟನು ಮಾಸ್ತರರು ವರಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತಲಿದ್ದರು ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದ ಕತೆಯನ್ನು ಓದುವದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಗ್ನರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧನು ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಸಣ್ಣ ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ನಿಂತು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಮಾಸ್ತರಿಗೆ ಅವನು ಬಂದುದೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧನೂ ಅವರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ

ಮಾಸ್ತರರೇ ಓದುವುದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಸಿದ್ಧನು ಸಣ್ಣ ಮುಖಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ!

‘ಏಕೆ ಬಂದೆ ಸಿದ್ಧ’ ಎಂದು ಮಾಸ್ತರರು ನಿಶ್ಚಯದ ಮಾತಿನಿಂದ ಓಲೆಕಾರನ ಮಗನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಸಿದ್ಧನು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಇದ್ದನು. ಮಾಸ್ತರರೇ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು. ‘ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀಯ’ ಎಂದರು. ‘ಹೌದರಿ ಅಪ್ಪನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದೆನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಎರಡು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಪ್ಪನ ಕೊಡರಿ’ ಎಂದು ಸಿದ್ಧ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಮಾಸ್ತರರು ‘ಛೇ’ ಎಂದರು. ‘ಯಾಕೆ ಮನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹಳ ಹಳ ಸಿದ್ಧ? ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಿದ್ದೀ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದೆ ಯಲ್ಲ’ ಎಂದರು. ಅವರು ಅಂದುದೇ ನಿಜವಿತ್ತು. ಓಲೆಕಾರನ ಮಗನ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕಾಲ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲು ಮಾಸ್ತರರು ಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಹೇಳಿದರೇನೋ ನಿಜ. ಸಿದ್ಧನು ಹಿರಿಯರ ಮಾತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಂದನೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಮರುದಿನದ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆನು ತಿಳಿಯಿತೋ ಏನೋ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವನು ಊರಿಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತನು. ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದಂತೆ ಹೊರಟನು.

ತಾಳೂಕಿನ ಸೆರಮನೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯೇ ಬೋಲಾನನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಗುರುತಾಗದಂತೆ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಒಂದಿದ್ದರು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿಹರಿದಿದ್ದಿತು. ಬೋಲಾನಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಬೇನೆಯಂತೆ! ಬಾಯಿಂದ ರಕ್ತವೇ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ!

‘ಸಿದ್ಧ ಬಂದನೇ ಸಿದ್ಧ’ರಕ್ತವನ್ನು ಗುಳುತ್ತುಲೇ ಮಹಾ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಬೋಲಾ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದನು.

‘ಬರುತಾನೆ. ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೇವೆ’ ಎಂದು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾರೋ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳುವರು. ಬೋಲಾ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಕಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಮೂಕನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

‘ಸಿದ್ಧಾ’ ಎಂದು ಬೋಲಾ ಕೂಗಿದರೆ ಹೆಂಡತಿ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ‘ಬರುತ್ತಾನೆ’ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಕೈಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಶಿಶುವಿನಹಾಳದವರೆಗೆ ಸಿದ್ಧನು ತ್ವರಿತಗತಿಯಿಂದ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕವಲುದಾರಿ. ಆ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಸ್ವದಾರಿಯೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಓಡತೊಡಗಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ತಂದೆಯ ಕರೆಯು ಮುಟ್ಟಬೇಕಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಕವಲುದಾರಿ ಮೋಸ ಮಾಡಿತು.

ಆದರೂ ಸಿದ್ಧನ ಹೃದಯ ಅವನಿಗೆ ಏನೋ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಸಿದ್ಧ ಓಡತೊಡಗಿದ. ಒಳಗಿನ ಕರುಳಿನ ಚಾಗುಟೆ ಅವಸರದಿಂದ ಬಾರಿಸತೊಡಗಿತು. ಓಡುತ್ತಿರುವ ಸಿದ್ಧ ಕಲ್ಲನೆಡವಿ ಬಿದ್ದನು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾರೋ ಕೂಗಿದಂತಾಯಿತು. ಸಿದ್ಧ, ಓಡು. ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ನಿನಗಾಗಿ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತಡಮಾಡಿದರೆ ಗಾಡಿ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಬೇಗ ಓಡು.

ಊರ ಅಗಸೆಯನ್ನು ಓಲೆಕಾರನ ಮಗನು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದನು. ‘ನಣ್ಣು ಮಗು. ಕಳ್ಳ. ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟುವುಕಕ್ಕೆ ಮೊವಲೇ ಬಂದಿತು.’ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಸಿದ್ಧನನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮನೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧನು ‘ಅಪ್ಪಾ’ ಎನ್ನುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಓಲೆಕಾರನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಂದೇಶ ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಮಗನು ಬಂದರೆ ಹೇಳು. ‘ನಾನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ದಾರಿ ನೋಡಿದೆನೆಂದು ತಿಳಿಸು. ಶಿವಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಓದಲಿ, ಮಾಸ್ತರನಾಗಲಿ, ಓಲೆಕಾರನಾಗುವುದು ಬೇಡ. ಮಾಸ್ತರರ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅವನು ದೊಡ್ಡವನಾಗಲಿ’ ಇಂತ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೈಸನ್ನೆಯಿಂದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬೋಲಾ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದನು.

ದೂರದ ಕಳಸಕ್ಕೆ ಸುದ್ದಿ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ‘ನಿನ್ನ ಮಗ ನಿನ್ನಂತೆ ಓಲೆಕಾರನಾಗುವುದು ಬೇಡ. ಈ ಓಲೆಕಾರಿಕೆ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೇ ಮುಗಿಯಲಿ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿ ಬಂದುದೇ ತಪ್ಪಾಯಿತೇ’ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಮಾಸ್ತರರು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೀಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗುಲೇಕಾರ ಸತ್ಯಪ್ಪ!

ಈ ರೂಲನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನನಗೆ ಗುಲೇಕಾರ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ನೆನಪೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೆ ಮೂರುವರೆ ವರುಷಗಳು ಸಂಪುವು. ಇದುವರೆಗೂ ಯಾರೂ ಈ ರೂಲು ಹೂಡಿ ಹಂತಿ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಎಂತಹ ಎತ್ತುಗಳು ಬೇಕೆಂದರೂ ಕೊಡಬಹುದು. ಎಡಬಲಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಆಳುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಎತ್ತು ಹೂಡಿ ರೂಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಹಾಡುತ್ತ ಹಂತಿ ತಿರುಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ- ಅದಕ್ಕೂ ಶಿವನ ಪುಣ್ಯಬೇಕು, ಭೂದೇವಿಯ ಹರಕೆ ಬೇಕು.

ನಮ್ಮ ಗುಲೇಕಾರ ಸತ್ಯಪ್ಪನಿಗಿತ್ತು ಆ ಸನ್ಮಾನ. ಗೌಡರ ಎರಡು ಎತ್ತು, ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಹುಲಿಗೂರು ಬಾರಕೋಲು, ಶಿವಾ ಎಂದು ಸತ್ಯಪ್ಪ ಎತ್ತು ಹೂಡಿ ರೂಲು ಏರಿದನೆಂದರೆ ಆ ಚಿತ್ರ ನೋಡಬೇಕು. ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡರಿಸುವ ಶಿಲ್ಪಿ ಎಲ್ಲೋ! ಕರ್ಮಯೋಗಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕನವರಿ ಸುವ ಕವಿ ಎಲ್ಲೋ! ತನಸಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಪೆದೋರಲೇಕಸುವ ಶಿವನೆಲ್ಲೋ ನಮ್ಮ ಸತ್ಯಪ್ಪನೆ ಸತ್ಯಪ್ಪ! ತಲೆಯ ಮೇಲೊಂದು ಹರಕು ರುಮ್ಮಾಲು. ಬರೀ ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ರೂಲನ್ನೇರಬಾರದು. ಅದು ಮಂಗಳವಲ್ಲ, ಸೃಷ್ಟಿದೇವಿಗೆ ತೋರುವ ವಿನಯವಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಬೇಕು. ಕೆವಿಯಲ್ಲಿ ತೊಗರಿಯ ಸಪ್ಪೊ, ಯಾವುದೋ ಕಾಡ ಹುಪ್ಪೋ ಇರಬೇಕು. ಭೂಮಿದೇವಿ ಕಾಳನ್ನೊಕ್ಕುವುದು ಒಂದು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಈತ ನನ್ನ ಮಗ ಹೌದೋ, ಅಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಕೆವಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲೊಂದು ಹುಪ್ಪು ಇದ್ದರೆ ಈತ ನನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಮಗ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದು ತೆನೆಗೆ ಒಂದು ಹಿಡಿಕಾಳು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ದೇವಿ ಹರಸುತ್ತಾಳೆ. ಮೈಮೇಲೆ ಅರಿವೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಡೆದೀತು. ಸತ್ಯಪ್ಪನಿಗಂತೂ ಮೈ ಹೊದಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ವಿಶಾಲನಾದ ಆ ಎದೆ, ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗದ ಕಾಯಿ. ಅವನ ಎದೆಯಾಳದ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಆ ಲಿಂಗವೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಮೈ ಮೇಲೆ ಹರಿಯುವ ನೀರೇ ಶಿವನಿಗೆ ಮಜ್ಜನ ಆ ಪಂಚಾಮೃತ, ಆ ಗಂಗೆ ಕಾವೇರಿಯರ ನೀರು ನಮ್ಮ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಹುದೂರ. ಅದುದರಿಂದ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಿಯುವ ನೀರೇ ಸಾಕು.

ನಡುವಿಗೆ ಸುತ್ತಿರುವುದೊಂದು ದೋತರ. ಅದನ್ನು ಏರಿಸಿ ರೂಲ ಮೇಲೆ ಸತ್ಯಪ್ಪ ನಿಂತಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೂ ರೂಲು ತಿರುಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುಂದುವರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅದು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಎತ್ತುಗಳು ತಿರುಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಿ ನಿಂತಿರುತ್ತಿವೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿನ ಮೂಗುದಾರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ನೀಟಾಗಿ ನಿಂತು ತುಸು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಾಗಿ 'ಹೇ' ಎಂದು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಜಬರಿಸುವ ಸತ್ಯಪ್ಪನನ್ನು ನೀವು ನೋಡಬೇಕು. ನೋವಾಯಾಲಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಗಾಂಧೀಜಿ ಇಂತಹದೇ ನಿಲವು ಧರಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದನೇ ಎನ್ನುವ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ!

ಒಂದು ತಿರುವು ಸುತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಹೊಕ್ಕೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಾವು. ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹಕ್ಕಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕವಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಎತ್ತು ಆಗುತ್ತಾನೆ. 'ನಾವೊಂದು ಬಿತ್ತಿದ, ನಾವೊಂದು ಬೆಳದಿದ, ನಾ ಹೋಗಿ ಒಂದ ಹೊಡೆದಂಟೆ ತಿಂದರ ಬಡಬಡಗೀಲ ಹೊಡೆದೊ' 'ಹೇ' 'ಹಲ್ಲಾ' 'ಬಸವ ಚೆಲುವ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಹಾಡುವನು, ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಬೆದರಿಸುವನು. ಕುಂಕಿ ಒಂದು ಕಡೆ, ಕಾಳು ಒಂದು ಕಡೆ. ಸಂಜೆ ಇಳಿಗೆ ಇಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಹೇರುಕಾಳು ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಉದುರುವವು. ವಾರದ ಕೊನೆಗೆ ಗೌಡರ ಕಾಳಿನ ರಾಶಿ ಏರಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಗೌಡಗಿತ್ತಿಯರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆರತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಪೂಜಿಸುವರು ಸತ್ಯಪ್ಪ ಬಹು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ನಿಂತು ರೂಲು ಬಣ್ಣಿಸುವನು. ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುವನು. ಈ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ರೂಲು ತಿರುವುತ್ತ 'ಹೇ' ಎಂದು ದನಿಗೊಡುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತ ತನೆಯಿಂದ ಕಾಳನ್ನು ಉದುರಿಸುವುದೇ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸುವನು! ಆಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಮಾತನಾಡಿದುದೇ ಚಂದವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಅವನ ಹಾಡೇ ಸುಂದರ, ಮಾತೇ ರಮ್ಯ, ಕೃತಿಯೇ ಅಂದ

ಸತ್ಯಪ್ಪ ನಮ್ಮ ಊರವನಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಮ್ಮವರ ಪಾಲಿಗೆಲ್ಲ ಅವನು ಇದ್ದಾರವನೇ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯ ದೋಣಿ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದವ, ಗುಣೇಕಾರ. ದೋಣಿ ಬೆಳೆದರೆ ಓಣಿಲ್ಲ ಜೋಳ ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ ಆ ಊರಿನವ ಸತ್ಯಪ್ಪ. ಹೊಲ ಇದ್ದವರ ಮಾತು ಬೇರೆ, ಹಣ ಇದ್ದವರ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ. ಕೂಲಿ ಕುಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬೆಳೆದವ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಕುಟುಂಬವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ

ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಆಮೊಂದು ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆ. ಮುಸ್ಪಿನ ತಾಯಿ, ಹೆಂಡತಿ, ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು. ತಾಯಿ ಶಾಗಲು ಹಣ್ಣು, ಮಕ್ಕಳು ಸಣ್ಣವು. ಮನೆಯ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅನುವಿದ್ವಾಗ ಮಡದಿಯೂ ಹೊಲಗಿಲಸಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಪಾಲಿಗೆ ಮನೆಯ ಕೆಲಸವೇ ನಾಕು ಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸತ್ಯಪ್ಪನೊಬ್ಬನೆ ದುಡಿಯುವನು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಅವನ ತೋಳನೆರವನ್ನೋಸರಿಸಿ ಬದುಕುವವರು.

ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲ ಬಂದಿತೆಂದರೆ ದೋಣಿಯಿಂದ ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಗುಳೇ ಹೊರಡುವ. ಮಲ್ಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಕುಯ್ಲು ಬಂದಾಗ ದೋಣಿಯೆಲ್ಲ ಬರಿದು. ಅಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜೆಯನ್ನು ಒಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಜೋಳದ ತಿರುವಿಗಾಗಿ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಪಯಣ ಬೆಳೆಸುವ. ಕುಯ್ಲುಗೆ ಬೆಳೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ನಮ್ಮೂರ ಜನ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಬರುವ ದಾರಿಯನ್ನೇ ನೋಡುವರು. ಈ ರೂಲು ಅವನೇ ಬಂದು ನಡೆಸಬೇಕು. ಇದು ನಮ್ಮ ಕಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ತಿರುಗಬೇಕು. ನಮ್ಮ ರಾಶಿ ಅವನಿಂದ ಮೊದಲು ಎರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬರು ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಮುಂಬರುವರು. ಧೈತಕುಲವಿತು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ 'ಬುಸೇ ಶಿವಾ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಸತ್ಯಪ್ಪ ತನ್ನ ಗುಳೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಮ್ಮೂರ ಅಗಸೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವನು. ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರು ಏನೋ ! ನಮ್ಮೂರ ಜನಕ್ಕೆ ಗುರುತಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ಗುಳೇಕಾರ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಅಗಸೆ ಚಳವಳ ಬಂದಿತು. ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲವೂ ಬಂದಿತು. ಕಂಟ್ರೋಲು ಕಾಲವೂ ಬಂದಿತು. ಎಂದಿನಂತೆ ಕುಯ್ಲು ಬರುವ ಮುನ್ನವೇ ಸತ್ಯಪ್ಪ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದ. ಶಾಗಲು ಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದ ಅವನ ತಾಯಿಯನ್ನು ದರದರನೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೇಗೋ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದ. ಎರಡು ಮಕ್ಕಳು. ಇನ್ನೊಂದು ಹಸುಗೂಸನ್ನು ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಿಂಬಡ ಹಚ್ಚದೆ ಉಬ್ಬಿಸ ಪಡುತ್ತ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಗಂಡನ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದು ಓಡಿ ಬಂದಳು.

'ಯಾಕೋ ಸತ್ಯಪ್ಪ, ಈ ವರುಷ ಲಗೂನ ಬಂದೆಲ್ಲ?' ಎಂದು ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕೇಳಿದರು.

‘ನಮ್ಮ ಮುದುಕಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಲಹರಿ. ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಆಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದಳು.’

‘ಏನು? ದಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ದಾಲತಾಬಾದಿಗೆ.....’

‘ಹೌದ್ರೈಪ್ಪ, ಅದೇ ಲಹರಿ’

ನಿಜ. ಮಹಮ್ಮದನಂತಹರ ರಾಜಕೀಯ ಲಹರಿಯ ಸೆಳುವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕೇ ಅವನು ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ತೇರಿ ಬಂದ. ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಹುಚ್ಚು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಕಡೆ ನಿಂತು ಜನತೆ ಬದುಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಓಡಬೇಕು ಆ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಈ ಮೂಲೆಯವರೆಗೆ. ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಜಕೀಯ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅಳುವವರ ಸೀಡೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆ ಗುಲೇ ಕಟ್ಟಬೇಕು ತಲೆ ಮರುಸಿಕ್ಕೊಂಡು ತಿರುಗಬೇಕು. ಕಾನನ ಕಂದರ ಸೇರಬೇಕು ! ಸತ್ಯಪ್ಪ ಬಂದುದು ಹಸಿವೆಯೊಡ್ಡಿದ ಸಾವಿನ ಸರಪಳಿಯಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದಕ್ಕೆ !

‘ಸತ್ಯ, ನನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ನಡಿ. ತಪ್ಪಲು ತಿಂದು ಬದ.ಕೂನು. ಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ನಡಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ತಾಯಿ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಮಗನನ್ನು ಕಾಡಿ ಬೇಡಿ, ನಿಯತ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮುನ್ನವೇ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಮಗನನ್ನು ಗುಲೇ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಕೂಸಿಗೆ ಹಾಲನುಣ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸೊಸೆಯ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹನಿ ಹಾಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳೆಯುವ ಮಕ್ಕಳು ಎರಡು ತುತ್ತಿಗೂ ಸಾಲದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿಂದು ನೀರು ಸಾಲದ ಸಸಿ ಕಮರುವಂತೆ ಆಗಲೇ ಕಮರುತ್ತ ನಡೆದಿವೆ. ಸತ್ಯ, ಓ ನನ್ನ ಸತ್ಯ, ನಿನ್ನ ರಟ್ಟೆಯ ಬಲ ಕುಂದತೊಡಗಿದೆ. ಮುಖ ಕಳೆಗುಂದಿದೆ. ಕಾಲುಕೈಗಳು ಕೊರಕಲು ಬಿದ್ದಿವೆ. ನಾನೇನು? ಇದಿಗೂ ನಾಳೆಗೂ ಹೋಗುವವಳು. ಒಂದು ಕಾಲ: ಊರ ಹೊರಗೆ, ಒಂದು ಕಾಲು ಅಗಸೆಯ ಬಾಗಿಲದ ಹತ್ತಿರ ! ನಡಿ. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಬದುಕನ್ನು ನಚ್ಚಿ ಗುಲೇ ಈಗಲೇ ಕಟ್ಟು !

ತಾಯಿಯ ಹಂಬಲವನ್ನು ಕೇಳಲಾರದೆ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಸುಗ್ಗಿ ಇನ್ನೂ ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಇದ್ದರೂ ಗುಲೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಮಾರ್ಗ ಕ್ರಮದ ಆಯಾಸ ! ವರುಷದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹಸಿವೆಯ ತಾಂಡವನೃತ್ಯ !

ಚಳವಳಿ, ಬರಗಾಲ, ಕಳ್ಳ ಸಂತೆಯ ಮೋಸ ಎಲ್ಲಾ ಮೇಳೈಸಿ ಬಂದು ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಕುಟುಂಬದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿದ್ದವು.

ಅದೇನು ಪುಣ್ಯವೋ ಏನೋ ! ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳದ ಮೇಲಿನ ಹೊಲ ಸಂಪಾಗಿ ಬಿಳಿದು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ಎಕರೆ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಹೇರು ಜೋಳ ! ಒಂದೊಂದು ತೆನೆಯೂ ಮುತ್ತಿನ ಚೆಂಡು. ಖಗ ಸಂಕುಲವೆಲ್ಲವೂ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿ ಪಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಗುಳೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅದೇ ಹೊಲದಂಚಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅವು ಒಂದು ಕಾಳು ಕುಕ್ಕಿದರೆ ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಾಳು ಮೂಡಬೇಕು. ಜೋಳ ಕಬ್ಬು ನಿಂತಂತಾಗಿತ್ತು. ಗರಿ ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಊರ ಸೇರುವವರೆಲ್ಲ ಅದೇ ಹೊಲದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಬರಬೇಕು.

ಸತ್ಯಪ್ಪ ಗುಳೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಸಂಜೆಗೇ ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಗೆ ಒಂದು 'ಮಾಸ್ತರರೇ' ಎಂದು ಕೂಗಿದ. ಮಾಸ್ತರು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮೂಕಾನೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾನಳ್ಳಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಬನಶಂಕರಿಯ ತಾಯಿ ಸತ್ಯಪ್ಪನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅವನ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸತ್ಯಪ್ಪನಿಗೆ ಹಳ್ಳದ ಹೊಲದ ಕುಯ್ಯಿಗಾಗಿ ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಸತ್ಯಪ್ಪನಿಗೂ ಸಂತೋಷ ! ಬನಶಂಕರಿಯ ತಾಯಿಗೂ ಆನಂದ !

ಮಾತು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ತಾಯಿ ನೆಲಹಿಡಿದು ನರಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಾಗಿ ಒಂದ ಮುದುಕಿಯನ್ನು ದಾರಿಯ ದಣಿವು ಹಾಸಿ ಹೊದಿಸಿ ಮಲಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ರಾತ್ರಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಷ್ಟು ಗಂಜಿ ಇಳಿದಾಗ ಮುದುಕಿ ತುಸು ನಕ್ಕಿತು.

ವಾರವೊಂದೊಂದರಂತೆ ಉರುಳಿದವು. ತಿಂಗಳು ಮೂಡಿ ತಿಂಗಳು ಮುಳುಗಿದವು ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಾಗ ಸೊಂಯ್ ಎಂದು ಕೇಳುವ ಜೋಳದ ಗರಿಯ ಸಪ್ಪಳ ನಿಂತಿತ್ತು. 'ಹೇ' ಎಂದು ಹಕ್ಕಿ ಸೋವವರ ಕೂಗು ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದಿತು. ತೆನೆ ಕುಯ್ದು ಸಿವುಡು ಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಮೆದೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೊಲದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟಿಯ ಕೆರೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ಸಿದ್ಧನ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಬಂದೆ. ಎಷ್ಟು ಗುಡಿ! ಎಷ್ಟು ಗೋಪುರ! ಎಷ್ಟು ದೇವರು! ಹಾಡು, ಕುಣಿತ, ನಗೆ, ಚೀರು! ಅಲ್ಲಿಲ್ಲೋ ದುಃಖವಿದೆ, ನಾವಿದೆ, ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹೋರಾಟವಿದೆ. ಇದಿರಿಗಿರುವ ದೃಶ್ಯ ಇದೇನು ಹಾಗಾದರೆ? ಇಲ್ಲೂ ಅದೇ ನೋವಿದೆ. ಅದರದು ದುಃಖದ ಮರೆಯ ನಗು!

ಹಳ್ಳದ ಹೊಲದ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಹಾಯ್ದು ಬಂದಂತೆ ಹಾಡೊಂದು ಕೇಳ ಬಂದಿತು. ಎತ್ತಿನ ಹಾಡು. ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹೇಳುವನ. ರೂಲು ತಿರುಗುತ್ತಿದೆ. ಎತ್ತು ಸುತ್ತು ಹಾಕುತ್ತಿವೆ. ಕಾಳು ಒಂದು ಕಡೆ, ಕುಂಕಿಯೊಂದು ಕಡೆ. ನಿಂತು ನೋಡಬೇಕು. ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಹಾಡು ಕೇಳಬೇಕು. ಅವನೇ ಕವಿ. ಅವನೇ ಎತ್ತು. 'ಮಾಗಿಯ ಹೊಡೆಯಾಗ ನನ ಕೈಲಿ ಮಾಯದಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಡ್ಯಾ. ನಾ ಹೋಗಿ ಒಂದ ತೆನೆದುಟ್ಟ ತಿವರ ಕಲ್ಲು ಕಲ್ಲಿಲೆ ಹೊಡೆದೋ. ನಮ ಜೀನ. ಕೈಲಾಸಕ ಹೋದಾವೊ!' ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೋ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾನೋ! ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆಯೋ ದುಃಖವಿದೆಯೋ! ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನಗೆಯ ಮಿಂಚಿದೆ. ಆದರೆ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಏನದು?

ನಾನು ಬಂದ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಸುತ್ತು ತಿರುವಿ ಹಂತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹತ್ತಿರ ಬಂದ. ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯಾಯಿತು. ಹೊಲದ ಬಣ್ಣ ನೆಯಾಯಿತು. ಎತ್ತಿನ ಹೊಗಳಿಕೆ ಆಯಿತು. ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಅಗಸೆಯಿಳಿದು ಯಾರೋ ಹೊಲದ ಅಡ್ಡದಾರಿ ಹಿಡಿದು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೇ ಬಂದರು. ಬಂದವಳು ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ!

ಆತ್ತೆಯ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ. ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ನೆಲ ಹಿಡಿದ ಮುದುಕಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದೆ ಇಲ್ಲ ಕಳೆದ ವಾರದಿಂದ ಮುದುಕಿಗೊಂದು ಕನಸು! ದೋಣಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು! ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪುಲಗಬೇಕು. ಅದೇ ನೆಲ, ಅದೇ ಮಣ್ಣು, ತನಗೆ ಅಲ್ಲೇ ಮುಕ್ತಿ ಸಿಗಬೇಕು! ಮುದುಕಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಂಬಲ. ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದಿವ್ಯ ಹಂಬಲವೆಂದವರೂ ಉಂಟು.

'ಬೇಡ ನೀನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಗುತ್ತೀದಿ. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಗಂಜಿ ಬಿದ್ದರೆ ವಡವಾಗುತ್ತೀದಿ. ದೋಣಿಗೆ ಹೋದರೆ ಎರಡು ದಿನದ ದಾರಿ. ನೀನು ಅಳೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲ.' ಹೀಗೆ ಸತ್ಯಪ್ಪ ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಆಕೆಗೆ ತನ್ನದೇ ಹಟ.

‘ನಾನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯಬೇಕು ನನಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ನೆಲದ ಮಣ್ಣಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬೇಗ ಒಯ್ಯಿ ಸತ್ಯ.’

‘ಇಲ್ಲಿ ಈ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ. ನೀನು ಅಲ್ಲಿ. ದುಡಿದು ತಂದು ಹಾಕುವವ ರಾರು? ಅಲ್ಲಿ ಗಂಜಿಗೆ ಹಿಟ್ಟಿಲ್ಲದ ತರುವುದು?’

‘ನನಗೆ ಗಂಜಿಯ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲಿ ಇರಲಿ. ನಾನು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸತೇನಿ, ನೀನು ಬಂದು ಮಣ್ಣು ಹಾಕಿ ಬರುವಿಯಂತೆ.’

ದಿನದಿನವೂ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಜಗಳ ನಡದೇ ಇದ್ದಿತು. ಈಗ ಆಕೆಗೆ ಉಬ್ಬನ. ಇಂದೂ ನಾಳೆಯೂ ಅದೂ ನಿಲ್ಲುವದು.

ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಲು ಹೆಂಡತಿ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ರೂಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ನಡೆದನು. ಮುದುಕಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಯಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ನಾಲಿಗೆ ಒಳಗೆ ಸೆಳೆದಿತ್ತು. ‘ಸತ್ಯ, ನನ್ನ ದೋಣಿಯ ನಾಲಿನಾಗ ಮುಚ್ಚುಪ್ಪ’ ಎಂದು ಮುದುಕಿ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸಪಡುತ್ತ ಮಗನ ಮುಖ ನೋಡಿ ಅಂದಳು. ತಡನಾದರೆ ತಾಯಿಯ ಹಂಬಲನ್ನು ತಾನು ಪೂರೈಸದೆ ಹೋದೇನೆಂದು ಸತ್ಯಪ್ಪನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಗುಡಿಗೇರಿಯವರೆಗೆ ಚಕ್ಕಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಯಿಯನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಾಡಿಯನ್ನೇರಲೆಂದು ಮೂರಟನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ದೋಣಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರವಾಸ. ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ತಾಯಿ ಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹೊರಟು ನಿಂತನು. ಜತೆಗೆ ಮೂರು ದಿನ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಹಿಟ್ಟು ಮಾತ್ರ. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕಾಳು ಒಯ್ಯಲು ಬಾರದು. ಕಂಟ್ರೋಲು ದಿನ. ಆ ಮೂರು ದಿನದ ಹಿಟ್ಟು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವ ಎಷ್ಟೊಂದು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಲ್ಲ, ಶಿವನೆ !

ತಾಯಿಯನ್ನು ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿರುವ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಮುಂದೆ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳು ಸಂದವು. ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ದಿನದ ಮೇಲೆ ಕಾಗದವೊಂದು ದೋಣಿಯಿಂದ ಮಲ್ಲೂರಿನ ಗುಳೇಕಾರನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆಂದು ಬಂದಿತು.

ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ ಕಾಗದವನ್ನು ಓದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನೆಡೆಗೆ ತುವಳು. ಸತ್ಯಪ್ಪ ಯಾರಿಂದಲೋ ಕಾಗದ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದನು. ತಾಯಿ ಸೋಮವಾರದ

ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡಳು. ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದಿನವೂ ನಿನ್ನ ಮಗಿಯಿತು. ಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಗವದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮಲ್ಲೂರಿ ನಿಂದ ದೋಣಿಗೆ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆಂಬಾಶಯದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸತ್ಯಪ್ಪ ಅಂಚೆಯ ಮೂಲಕ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು.

ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಅವನಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಕಾಗವವೂ ಬಂದಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಗಂಜಿಗೂ ಕೂಡ ಹಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಳನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ತನ್ನೊಡನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆಂದು ಅದು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಗುಣೀಕಾರನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಗೆ ತಂದಿತು.

ಅದೆಲ್ಲ ಸರಿ. ಆದರೆ ಕಂಟ್ರೋಲು ದಿನಗಳು. ಒಂದು ತಾಲೂಕಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ತಾಲೂಕಿಗೆ ಕಾಳನ್ನು ಒಯ್ಯಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ದೋಣಿಗೆಂತು ಒಯ್ಯುವುದು? ಒಯ್ಯದಿದ್ದರೆ ಗಂಜಿಗೆ ಗತಿ ಹೇಗೆ? ಗತಿ ಗತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆಲ್ಲದ ಬಂದಿತು! ಹಸಿವೆಯ ಮುಂದೆ ಕಾಯಿದೆ ಗೀಯದೆಗಳ ಮಾತು ಯಾರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ !

ಒಂದು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ ಊರು ಬಿಟ್ಟಳು. ಸುಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದ ಅರ್ಧಚೀಲ ಜೋಳವನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಲ್ಲೂರ ಸೀಮೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕೆಂಗಾಪುರದ ಹದ್ದನ್ನು ಸೇರುವುದರಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಊರ ಅಗಸೆಯ ಹತ್ತಿರ ಅವಳನ್ನು ಗಂಡಾಂತರದ ಸುದ್ದಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿ ಪೊಲೀಸರ ಕಾವಲಿದೆ. ಜೋಳವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಯ ಮುರುವರಿಗೆ ದಂಡನೆಯುಂಟು !

ಅವಳು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಗಂಡನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲ. ಗಂಜಿಗಿಷ್ಟು ದುಡಿದದ್ದನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಕಾಯಬೇಕೆಂದು ಬಿದ್ದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಕಾಮಲಾಗಾರನಿಗೆ ದಯೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಜೋಳದ ಚೀಲವನ್ನು ಸರಕಾರದ ಕಾಳಿನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ

ಸೇರಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಅವಳ ಕೈಗಿತ್ತನು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಎರಡು ಅಟವಿ ಜೋಳ! ಒಂದು ಇರೆ ಹೊತ್ತಿನ ಉಟಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಾಲದು. ಗಂಡ, ತಾನು, ಮಕ್ಕಳ ಗತಿ? ಶಿವನೇ ಎಂದು ಅವಳು ಕಂಬನಿಗರೆದಳು. ಮುಖದ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ದೋಣಿಯ ದಾರಿಯೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ !

‘ಜೋಳವನ್ನು ತಂದೆಯೇನೆ... ..’ ಸತ್ಯಪ್ಪ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೊರಗಿಕೊಂಡು ಕನವರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

‘ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ದಯೆಯಿಲ್ಲರೇ’

‘ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಕಣ್ಣು ರಾಶಿ ಇನ್ನೂ ಎರಿಲ್ಲ; ನಾನು ರೂಲು ತಿರುಗಿಸಲು ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲ... ..’

‘ಮೈಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲ ದಣಿಯ ಬೇಡಿರೇ.....’

‘ಮಾಸ್ತರರ ರಾಶಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲ ಮತ್ತೆ.....’

‘ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿರೇ ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.....’

ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದನು. ಇದಿರಿಗೆ ಅದೇ ಎತ್ತು. ಅದೇ ರೂಲು. ಅದೇ ಹಾಡು. ‘ನಾವೊಂದು ಬಿತ್ತೀದ ನಾವೊಂದು ಬೆಳೆದೀವ. ನಾ ಹೋಗಿ ಒಂದ ಹೊಡೆದಂಟ ತಂದರ ಬಡ ಬಡಗಿಲೆ ಹೊಡೆದೊ’

ಪೋಲಿಸಿನವರಿಗೆ ಜೋಳವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿ ಮುಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದಳು. ಬಲಗಣ್ಣು ಹಾರಿತು. ಕಾಗೆಗಳು ಅಡ್ಡ ಬಂದವು.

‘ಯಾರಲ್ಲಿ.....?’ ಅದು ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಕೂಗು. ಅಹುದೇನು?

‘ನಾನು ಇದ್ದೇನೂ.....’ ಅಹುದು. ಸತ್ಯಪ್ಪ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಒದರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು.

‘ಗಂಟಲು ಆರಿದೆ. ತುಸು ನೀರು ಬಿಡುತ್ತೀಯೆ ! ಸಂಕಟ.....’

‘ತರುತ್ತೇನರೇ... ..’ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೀರಿಗಾಗಿ ಅವಳು ಹಂಬಲಿಸಿದಳು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕೆಂಗಾಪುರದ ಸವಳು ಬಾವಿಯಿದ್ದಿತು. ಅವಳ ಜೀವ ಜಲ್ಲೆಂದಿತು. ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದಳು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು

ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದಳು. ಗಂಡನ ಗಂಟಲು ಅರುತ್ತಿದೆ. ನೀರು ಬಿಡಬೇಕು ನೀರು. ಅವಳು ಗಂಡನ ಸಂಕಟ ಕಾಣಲಾರದೆ ನೀರಿನ ನೆಲೆ ನೋಡ ಬಯಸಿದಳು !

ತಾಯಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೂಸುಗಳು ಅವ್ವಾ ಎಂದು ಅಳತೊಡಗಿದವು

ದೂರದ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಗಂಟಲು ಅರದ್ವಿತು. ಅವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಾಗದಂತಹ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಪುನಃ ಅವನು ಎಳೆವಂತಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯ ಬರವನ್ನು, ಮಕ್ಕಳ ನೋಟವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತ ಮಲಗಿಕೊಂಡಲ್ಲಿಯೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಈ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಅನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಾವಿನ ದೂತನಾದ ಹಸಿವೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಕೊಟ್ಟವರ ಯಾದಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಲೆ ಇದ್ದವು ! ಅದನ್ನೋದಿದ ಬಡವರಿಗೆ ಆತ್ಮರೈವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ದುಃಖವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನೋವು ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಬೇರು ಬಿಟ್ಟು ನಿಂತಿತ್ತು. ಸುಗ್ಗಿ ಕಳೆದು ಸುಗ್ಗಿ ಬಂದಿತು. ಸತ್ಯಪ್ಪ ತಿರುಗಿ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಸೊಲ್ಲು ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಜನರ ಮರುಕ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಸತ್ಯಪ್ಪ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಎತ್ತು ಹೂಡಿ ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ ನಿಂತು ರೂಲು ನಡೆಸಿದರೂ ಅದು ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯಪ್ಪನೇ ಬಂದು ಇದನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದರೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಮುಟ್ಟಿದ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಜೀವ ತುಂಬುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿನ ಜನತೆ ಇಂದಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ.

ನಿಜ. ಈ ರೂಲು ಗುಲೇಕಾರ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಕರ್ಮಕಥೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಮುಂದೆ ಬರುವ ನಮ್ಮ ಪೀಳಿಗೆ 'ಕಲ್ಲಿಗೂ ಹೃದಯವಿತ್ತು; ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರಲಿಲ್ಲ.' ಎಂದು ಇಂದು ಆಳುವವರ ಅಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಶಿಸಿದರದು !

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕ !

ಯಾರಿವನು ?

ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಬಿಸಿಲು. ಮೇಲೆ ಪ್ರಖರವಾದ ನೇಸರು. ಕೆಳಗೆ ಲೈನದಾರಿಯ ಮಳಲು. ದನಕರಗಳು ಮೇಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗಿಡ ಮರಗಳ ತಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮೆಲುಕಾಡಿಸುತ್ತ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಇದಿನಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಾಟವಾಡುವ ಮೃಗಜಲವನ್ನು ಮಾನುರದಡಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ ಎರಕೆಗಳು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಿವೆ. ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳೆಲ್ಲ ತವಸಿಯಂತೆ ಕಾಡು ಮೌನ ತಳೆದಿವೆ. ಇಂತಹದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡದೆ ಒಂದೇ ಗತಿಯಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಕ್ಕುತ್ತ ನೀರಲಗಿಯ ಪೂಲದ ಮೇಲೆ ಹುಡುಗ ನೊಬ್ಬ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಯಾರಿವನು ?

ಪ್ರಾಣಿ ದಾಟಿದಾನೆ, ಲೈನದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಡ್ಡದಾರಿ ಯೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ ಕಡೆಗೋ? ನೀರಲಗಿಯ ಕಡೆಗೋ? ಇನ್ನಷ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕವಲೊಡೆಯುವ ದಾರಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹೊರಳಿ ನೋಡಿದರೆ ಮುಖದ ಸರಿಚಯದ ಮೇಲಿಂದಲಾದರೂ ಗುರುತಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಲಿ ಒಲ್ಲನಲ್ಲ! ಯಾವ ಊರ ಚದುರನಿವೆ? ತಿಳಿಯಲೇ ಒಲ್ಲದು!

ಕವಲು ದಾರಿ ಬಂದಿತು. ನೀರಲಗಿಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಹೋ! ನಡಗೆಯ ಗುರುತು ಹತ್ತಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಧ ಚಣ್ಣ, ಅರ್ಧ ತೋಳಿನ ಅಂಗಿ, ತಲೆಯ ಮೇಲೊಂದು ಗಾಂಧೀ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ! ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಚೀಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕ. ಛತ್ತರಿ ಇಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸವಿಯಬಲ್ಲ ಸವಿಗಾರ. ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ ಹುಡುಗನೇನು? ಹೌದೇನು ?

ಹೌದು, ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿನ ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕ. ಮಜೇದ್ ಸಾಲಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ಆರನೆಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ನಮ್ಮ ಚಾಂದಬೀ ಮಗ.

ಚಂದಬೀಯನ್ನು ನಮ್ಮೂರಿನವರು ಚಂದಮ್ಮ, ಚಂದಮ್ಮ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಕೆ ಬಡವಿ. ಕೂಲಿ ಕುಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವಳು. ಅವಳ ಬದುಕಿನ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತೆ ಪೀಠ. ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕರಿಕೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುವಾಗ, ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವಾಗ, ಕಣದ ಕಾಳು ತುಂಬಿ ಕೊಡುವಾಗ ಪೀಠನನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡುವಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಮಕ್ಕಳು ಹಾಕುವಾಗ ಪೀಠನ ಉಜ್ವಲ ಭವಿತವ್ಯವನ್ನು ಊಹಿಸಿ ಹಾಡುವಳು. ಏನಂತ, ಮಗ ಪೀಠನನ್ನು ಕುರಿತು ತಾಯಿ ಕವನಿಸುವಳು?

ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡೇನ, ಗಾಳಿಗೆ ನಿಂತೇನು. ಸಾಲಿಯ ಸರದಾರ ಬರುವಾಗ ಮೋಜಿನ ಮಾಸ್ತರು ತಡೆದಾರ.....!

ಅಡಾಕ ಹೋಗ್ಯಾನು, ಹುಡಿಯಾಗ ಮುಳಿಗ್ಯಾನು. ಅಡಿ ಬಂದವನ ಅಂಗಾಲು ತೆಂಗಿನ ನೀರಿಂದ ತೊಳದೇನ.....!

ಸವಣೂರಿಗೆ ಹೋಗ್ಯಾನು. ನವಾಬರ ಕಂಡಾನು. ಗೆದ್ದು ಬಂದಾನಂಬ ಸಬುದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ ಬಂದು ಮದ್ದು ಬಾಣಗಳ ಕಳುವೇನ....!

‘ಏನೂ ಚಂದಮ್ಮ, ಪೀಠ ಬಾಳ ಕಲಿತಾನವ್ವ. ಸವಣೂರ ದಿವಾನ ಆಗೂನವ್ವ ನಿನ್ನಿಗ’ ಎಂದು ಅವಳು ಬೀಸುವಾಗ ತಾಯಿಯೊಬ್ಬಳು ನಿಂತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಚಂದಮ್ಮ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಗುವಳು. ಆ ನಗುವೇ ಹಾಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ತಾಯಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ. ಅಂತ ತಾಯಿಯ ಮಗ ಪೀಠ !

ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಣಲೆಂದು ತವರೂರ ಕಡೆಗೆ ನೋಗಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟ ಪೀಠನ ಮೊಗದಲ್ಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ನಡಗೆಯಲ್ಲಿ ಘನತೆ, ನೋಟದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವಿದ್ದಿತು. ‘ನಾನು ಅಲ್ಪ, ನಾನು ಬಡವ’ ಎಂಬ ಮಾತು ವಿಶಾಲವಾದ ಅವನ ವಿಚಾರ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹುಡುಕಿದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟಾದರೂ ಸಿಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಾರಿದ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಶ್ರೀಗೂ, ಬಡತನಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಉಚ್ಚ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೂ, ಆಸೆಗೂ ತಪಸ್ಸಿಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಬಂಧ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಟಿ!

ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಹತ್ತಿಮತ್ತೂರು ರೈಲು ನಿಲುದಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದ

ಘಟನೆಯನ್ನು ನೆನೆನೆನೆದುಕೊಂಡು ಪೀರಣ್ಣ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದನು, ಅಭಿನವಾನದಿಂದ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಂತಲೇ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಆತ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭಾವನೆಯ ಓಘ ತ್ವರಿತಗತಿಯಿಂದ ನಡೆದಂತೆ ಅವನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳೂ ಅದೇ ಗತಿಯಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದುವು. ಕಾಯ್ದು ನೆಲ, ಸುಡುವ ನೇಸರು, ಕೊರೆವ ಬಡತನ, ತಾಯಿ ಪಡುವ ಬನ್ನಬವಣೆಗಳು- ಅವೆಲ್ಲ ಪೀರಣ್ಣನ ಚಿತ್ ಸೂರ್ಯನಿದಿರು ನಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಲೆ ಮರಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದವು.

ಪೀರಣ್ಣ ಚಳವಳಿಯ ಮಂದಿಯೊಡನೆ ಹತ್ತಿಮತ್ತಾರು ರೈಲು ನಿಲುದಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳೆ ಹೊಡೆಯಲು ಸಜ್ಜಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ! ಮೂರು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಈಗ ಲೋಕಲ್ ಗಾಡಿ ಹೋಗಿದೆ. ಮಾಸ್ತರು, ಪೋರ್ಟರು ಇನ್ನೂ ರೈಲು ನಿಲುದಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಈಗ ದಾಳಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೂರು ಸುತ್ತಿನಿಂದ ಚಳವಳಿಯ ಮಂದಿ ಬಂದು ಸುತ್ತ ಹಾಕಬೇಕು. ಸಿಳ್ಳು ಹಾಕುವುದಷ್ಟೇ ತಡ. ನುಗ್ಗಿರಿ. ಮುನ್ನುಗ್ಗಿರಿ. ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿರಿ. ಪೋರ್ಟರರನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಿ. ಇವರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಬಡಿಯನ್ನು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಜನ. ಟೆಲಿಫೋನ್ ಗಂಟಲು ಕತ್ತರಿಸಿರಿ. ಅದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾದಿಗಳ ಸಂದೇಶ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಯಂತ್ರ. ಹಳಿ ಕೀಳಿರಿ. ಅವು ಗುಂಡು ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸ್ಪರ್ಧೇಶಿ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕಾರಿ ಯಾಗುತ್ತವೆ. ಸಿಳ್ಳು ಹೊಡೆಯುವುದಷ್ಟೇ ತಡ, ನುಗ್ಗಿರಿ, ಧಾವಿಸಿರಿ.

‘ಸಿಳ್ಳು.....ಹೂಂ.....ನುಗ್ಗಿರಿ.

ಯಾರಲ್ಲಿ? ಸ್ಟೇಶನ್ ಮಾಸ್ತರೇನು?

ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯಬೇಡಿರಿ. ಇಗೋ ಕೀಲಿಯ ಕೈ ಗೊಂಚಲು. ಅಲ್ಲಿ ಹಣವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಬಿನೈಡ್. ಅಲ್ಲಿ ಟೆಲಿಫೋನಿದೆ.

ಮಾಸ್ತರೇ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಬಂದವರಲ್ಲ ನಾವು. ದುಃಖಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಬಂಧಿತರನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ನಾವು ಬಂದಿರುವೆವು.

ಹೂಂ ಕಟ್ಟಿರಿ ಇವರನ್ನು !

ಯಾರು ಪೋರ್ಟರೇನು ?

ಹೌದಾದು. ಇವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿರಿ.

ಅಲ್ಲಿ ಹಳಿ. ಇಲ್ಲಿ ಹಣ. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಬಿನ್.....ಇದು ಕಛೇರಿ.....
ಕೊಳ್ಳಿ ಹೊಡೆಯಿರಿ.

ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕರು ಕಣ್ಣಿಂದ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಹತ್ತಿಮತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ
ಹೋರಾಟದ ಚಿತ್ರವೇ ಚಿತ್ರ ! ಇದರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಈಡಾಗಿ ಭುಗಿಲೆಂದು
ಉರಿಯುವ ರೈಲು ನಿಲುದಾಣದ ನೋಟವೇ ನೋಟ. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಅದೇ
ಬೆಂಕಿ, ಅದೇ ಉರಿ !

ಇಂಗ್ಲೀಷರು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಾರು ! ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದ
ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ? ಈ ದೇಶದ ಬಡತನ
ದುಃಖ ದಾಂಡಿಗಳನ್ನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೋಗುವವು. ನಾನಿನ್ನು ಮೇಲೆ
ಬಡವನಲ್ಲ. ನಾನು ಅಲ್ಪನಲ್ಲ ! ಹಿಂದೂ ದೇಶದ ಬಂಧ ಮುಕ್ತತೆಗಾಗಿ
ಹೋರಾಡಿದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೀರ ! ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ಸರಪಳಿಯನ್ನು
ಕಡಿದು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದ ಸಮರ ಸೇನಾನಿ..... !

ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮನಸ್ಸು ಪಂಜರದಿಂದ ಹಾರಿಬಂದ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ
ಗರಿಗಿರಿದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಾಗಸದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿತ್ತು.
ಇನ್ನೂ ರಿಕ್ಕೆ ಬಲಿಯದ ಹಕ್ಕಿ ! ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಹಾರಲಾರದು !
ಎಂತಲೇ ಅದು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದಿತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಮುಖ ಸಣ್ಣದಾಯಿತು.

‘ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕ ? ಹೌದೇನು ?’

‘ಹೌದರಿ’

‘ಯಾಕಪ್ಪ ಪೀಠಾ, ಮಟ ಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಾಗ ಹೊಂಟೆಲ್ಲ’

‘ಮುಂದಿನವಾರಪರೀಕ್ಷೆ. ಫೀ ರೊಕ್ಕ ತರಾಕ ಹೊಂಟೇನರಿ’

‘ಎಷ್ಟಪ್ಪ ಫೀ ರೊಕ್ಕ’

‘ಆರು ತಿಂಗಳ ಫೀ ಬಾಕಿ ಹಂಗ ಅಯ್ತರಿ. ಎಲ್ಲಾ ಕೂಡಿ
ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗ್ತರಿ’

‘ಚಂದಮ್ಮನಿಂದ ಅಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕೊಡೂದು ಆದೀತೇನಪ್ಪ? ಪಾಪ.ಬಡವಿ, ಅವನದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಅವನದೇ ಉತ್ತರ. ಪೀರಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಟ ವಾಯಿತು. ಈ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಓದು ನನ್ನಂತಹರಿಗಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಹಡೆದಂತಹ ತಾಯಿಗಲ್ಲ. ಇದು ಸಿರಿವಂತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಬಣಜಿಗರಿಗೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ- ಅಲ್ಲ, ಉಳ್ಳವರಿಗೆ; ಇಲ್ಲದವರಿಗಲ್ಲ. ನಾನು ಬಡವ. ಮುಸಲ್ಮಾನ. ಹೊಲ ವನೆಗಳಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಗತಿಕ. ಅದಕ್ಕೇ ಹಿಂದೂದೇಶ ಬಂಧ ಮುಕ್ತವಾಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಆಗ ಈ ಜಾತಿ ವಂಗಡಗಳಿಲ್ಲ. ಈ ಬಡವ ಸಿರಿವಂತರೆಂಬ ಭೇದ ಭಾವನೆಗಳಿಲ್ಲ. ನನ್ನಂತಹರು ಆಗ ಓದಬಲ್ಲರು, ಕಲಿಯಬಲ್ಲರು, ತಾಯಿಯ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಬಲ್ಲರು.

‘ಅವ್ವ, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಬಲ್ಲೆಯಾ?’

‘ಏನು? ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ರೂಪಾಯಿ..... ..? ತಾಯಿ.....ಬಡವಿ.... ಮುದುಕಿ.....?’

ಮುಲಕೀಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಓದಿಸುವಾಗಲೆ ಅವಳ ಜೀವ ಹಠಾತ್ತಾಯಿತು. ಸಾಲೆಯ ಫೀ, ಪುಸ್ತಕಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಲೆಯ ಗುಡಿಯ ಸಾರಣಿ ಮಾಡಿದಳು. ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜೆಯಿದ್ದಾಗ ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿದಳು. ಮಾಸ್ತರರು ನೆರವಾದರು. ನಾನು ತಾಯಿಯ ಪುಣ್ಯದಿಂದ, ಮಾಸ್ತರರ ನೆರವಿನಿಂದ ಮುಲಕೀ ಆದೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಓದಿದೆ. ಈಗ? ಇನ್ನು ಮುಂದೆ?

‘ಪೀರಾ.....’

‘ಓರಿ’

‘ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಡಬೇಡಪ್ಪ. ಅಲ್ಲೇ ಸವಣೂರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರಿ ದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಕಾಡಿಬೇಡು. ಇಲ್ಲಾ.....’

‘ಇಲ್ಲಾ ಅಂದರೆ....’

‘ಚಳವಳಿ ಆದೆ. ಅವರನ್ನು ಕೂಡು. ದೇಶವನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡು. ಇಲ್ಲಾ....’

‘ಇಲ್ಲಾ ಅಂದರೆ....’

‘ಸಾಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಇರುವೆಯಂತೆ ಉಳ್ಳವರ ಕಾಲಿನಡಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪಟಪಟನೆ....’

ಪುನಃ ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕ. ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗಾದವು. ಅವನ ಹೃದಯವೆಲ್ಲ ರೋಷದಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸಂಕಟದಿಂದೊಮ್ಮೆ ತಪ್ಪವಾಯಿತು.

ಊರು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಣಲೆಳಸಿದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸೌಮ್ಯವಾಗತೊಡಗಿತು. ಅವಳೇ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಲಿ. ಆಕೆಯ ಇಷ್ಟವೇ ಇಷ್ಟ. ಇಂತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದ ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕ ಈಗ ಮಾತ್ರ ಚಂದಮ್ಮನ ಮಗನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಮನೆಯ ಕಿರುವಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕ ‘ಎನ್ನಾ’ ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ತಾಯಿಯಿಂದ ಉತ್ತರನೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಚಳಿಯು ಅವಳನ್ನು ಹಾಸಿ ಹೊಚ್ಚ ಮಲಗಿಸಿದ್ದಿತು. ಮುದುಕಿ ಮೂರುದಿನ ಕೆಟ್ಟ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕರಿಕೆ ಕಿತ್ತು ಬಂದಿದ್ದಿತು. ದುಡಿತದ ಬಾಧೆಯಲ್ಲಿ ಚಳಿಯು ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮಲಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಗನ ಜೀವ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು. ತಾಯ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಬಂದು ಹಿಂಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪೀಠಾಧ್ಯಾಪಕ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತನು. ಅದೆಲ್ಲ ಸರಿ. ಆದರೆ ಬಡವರ ಕಣ್ಣೀರು ಯಾರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ?

*

*

*

ಕಳಸದಿಂದ ಹೊರಟ ಮಾಸ್ತರರು ಸಿದ್ಧನ ಗುಡ್ಡ ಇಳಿದು ಬಂದರು. ಮುದ್ದಪ್ಪನವರ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕುಸುಬೆಯನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ಕುಸುಬೆಗೆ ಈ ಬಾರಿ ರೋಗ ಬಂದಿತ್ತಂತೆ. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನೋಡೋಣವೆಂದುಕೊಂಡು ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಅವರು ಬಂದರು.

ಕುಸುಬೆಯನ್ನು ಬಡಿಯುವ ಆಳೊಂದು ಮೇಲಕ್ಕಿದ್ದಿತು. ಆಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಗುಜು ಗುಜು ಎಂದು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಏನೇನೂ ಅಂದುಕೊಂಡರು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ನಕ್ಕರು.

‘ಸಾಲೀ ಕಲಿತರೇನು, ಎಲ್ಲಾ ಬಂದಾಂಗ ಆಯಿತೇನು’

‘ಕೋಟಿ ವಿದ್ಯೆಗಿಂತ ಮೇಟಿ ವಿದ್ಯೆ ಮೇಲು’

‘ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಆದರ ಕುಸುಬಿ ಬಡ್ವಾಕ ಕಲಿತಂಗಾತೇನು’

‘ವಿದ್ಯಾ ಕಲಿಯೂನು ಯಾರಿಗೆ ಅದು? ಸಿರಿವಂತರಿಗೆ. ಕೂಲಿ ಮಾಡುವರು ಕಲ್ಯಾಣ ಹತ್ತಿದರ ಅದ್ವಿನ್ಯಾಂಗ ಬರಬೇಕು’

ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ಕೂಲಿಯವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಇನ್ನುಳಿದವರು ನುಡಿಸ ಬಿರುನುಡಿಗಳೆವು. ಕೂಲಿಯವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕೂಲಿಯವರಿಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿರಿವಂತನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಿರಿವಂತನಿಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತಿ ಯನ್ನು ಸಾಹಿತಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಆಗದೆ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟ ಕನ್ನಡದ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಹೇಳಿದುದೇ ನಿಜ!

ಬನಶಂಕರಿಯ ತಂದೆಯು ಹತ್ತಿರವೆ ಬಂದರು. ಮಾಸ್ತರರು ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೂಲಿಯವನೊಬ್ಬನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ದುಃಖದಿಂದ ಕವಿದ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಂತನು.

‘ಪೀರಣ್ಣಾ.....’

ಮಾಸ್ತರರು ಕರೆದರೂ ಪೀರಣ್ಣಾ ‘ಓ’ ಯೆನ್ನುದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟನು. ದುಃಖದಾಳದಿಂದ ಕೊಸರಿಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅವನ ಧ್ವನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯೆ ಸಾಲದಾಗಿದ್ದಿತು.

‘ಯಾಕೆ? ಸಾಲಿ ಎನಾಯಿತು?’

ಮಾಸ್ತರರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ಪೀರಣ್ಣನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ತೆರನಾದ ಧರ್ಮ ಸಂಕಟವನ್ನೊಡ್ಡಿದರು. ಸಾಲೆ ಸುರುವಿದ್ದಿತು. ನಾಳೆ ಸೋಮವಾರ ಪರೀಕ್ಷೆ. ಆದರೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕಟ್ಟಬೇಕಾದ ಹಣ?

ಚಂದಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ? ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಚಳಿಜ್ವರ. ಹಿಡಿದ ಫಾಸುಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದಿಲ್ಲ ಮುದುಕಿ. ಕಡಕೊಟ್ಟ ಜೋಳವೂ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒದಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಸೋಮವಾರದ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಹಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದಿತ್ಯವಾರದ ಹಿಟ್ಟಾಗಿ ಪೀರಣ್ಣ ಇಂದು ದುಡಿಯಲು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ!

ಗೌಡರು ಇದಿರಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಳುಮಕ್ಕಳು ಪೀಠದವರನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಗೌಡರಿಗೆ ದುಡಿಯುವುದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪೀಠದವರಿಗೆ ಕುಸುಬೆಯನ್ನು ಬಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವು. ಕೈ ತುಂಬ ಮುಳ್ಳು. ಮುಳ್ಳು ತೆಗೆಯಲು ಹತ್ತಿದರೆ ರೈತರು ಖೊಳ್ಳೆಂದು ನಗುವರು. ಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳೇ ಓದು ಕಲಿಯದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಯಾಕೆಯ ಮಗನಿಗೆಲ್ಲದ ವಿದ್ಯೆ! ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯನ್ನೇ ಸರಸ್ವತಿ ಕೈ ಹಿಡಿಯದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಡವನ ಲಕ್ಷ್ಯ ಆಕೆಗೆಲ್ಲದ ಬಾ ಅಂದರೆ ಬರಬೇಕು? ಕೂಲಿಯವರಿನು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಪೀಠದವರ ಕನಿಕರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌಡರು ಅವರ ನಗೆಗೆ ಬಹು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಸಮ್ಮತಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

‘ಎಂಟು ತೊಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಅಡವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಣಕೊಡಲು ಗೌಡರು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಹೋಗು, ಇವತ್ತು ದುಡಿದು ಬಾ’ ಎಂದು ತಾಯಿ ಮಗನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಳು. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಗೌಡರ ಕಮತಿಗರು ಹೊರಟಾಗ ಅವರ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪೀಠದವರ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ನಗಲಿವ ಕರುವಿನಂತೆ ಗೋಗರೆಯುತ್ತ ಬಂದುದು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು?

ಮಾಸ್ತರರು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಭಾರವಾದ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಕ್ಕುತ್ತ ನಡೆದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಕಂಬನಿಗಳು ಉದುರಿ ಬಿದ್ದದನ್ನು ಕಂಡರೊ ಏನೋ! ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮೊಗವಿಟ್ಟು ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಅವರು ಊರಿನತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜಾಲಿಯ ಮರದ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾರೊ ಬರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹೊರಳಿ ನೋಡಿದರು. ಪೀಠದವರು ದುಃಖವನ್ನು ಗುಟ್ಟುಕರಿಸುತ್ತ ಮಾಸ್ತರರ ಬಳಿ ನಿಂತು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅವರಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತು ಅವರು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರಾದರು.

ಮುಲಿಕೆ ಓದಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂದಿನ ವರುಷ ನ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಆಗಲಿರುವ. ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿದ್ದರೆ ಬಿ. ಎ. ಆಗಬಹುದು. ಹಿಂದೂ ದೇಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ

ಅದೋಲನೆ ಹೂಡಿದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಿಂದೂ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಡವನೆ ಅಮಾತ್ಯ ನಾಗಬಹುದು. ಬಂಧಮುಕ್ತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಸನಕ್ಕೂ ಇಂಚು ದೊರೆಯುವುದು. ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೀರಣ್ಣನಂತಹರ ಆದರ್ಶ ಬದುಕು ಅರಳಿ ಕಂಪು ಬೀರಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಜೀವ ಬದುಕಬೇಕು. ಈ ಹುಣ್ಣು ಅರಳಬೇಕು !

ಹಳ್ಳದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಅರಳಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಅಡಗುವ ಕುಸುಮಗಳೆಷ್ಟೋ !

ಮಾಸ್ತರರು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಪೀರಣ್ಣ ಅವರ ಬಳಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹುಬಲಿಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದನು !

‘ನನಗೆ ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ.....’

‘ಯಾರಾದರೂ ಹುಚ್ಚು ಅಂದಾರು’

‘ನನಗೆ ಚಳವಳಿಯವರನ್ನು ಕೂಡಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ’

‘ಮೊದಲು ಓದು....’

ಮಾಸ್ತರರು ಪೀರಣ್ಣನನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಡೆದರು. ಮಾಸ್ತರು ಮುಂದೆ; ಪೀರಣ್ಣ ಹಿಂದುಗಡೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವರಿಗೆ ತೀರಿಹೋದ ಅವರ ಮಗನ ನೆನಪೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿವಣ್ಣನೂ ಪೀರಣ್ಣನೂ ಸಹಪಾಠಿಗಳು. ‘ನನ್ನ ಮಗನು ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಕಷ್ಟಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೇ?’ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

‘ಪೀರಣ್ಣ, ನೀನು ಓದಬೇಕು’ ಎಂದರು

‘ಹೂಂ’ ಎಂದು ಮಾಸ್ತರಿಗೆ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟನು.

ಮರುದಿನದ ಉದಯದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಕೃಪೆಯನ್ನೂ, ಮಾಸ್ತರರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಪೀರಣ್ಣ ಸವಣೂರಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಮಾಸ್ತರರು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಅವನು ಹೋಗುವುದನ್ನು, ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದರು.

*

*

*

ಹತ್ತಿಮತ್ತಾರು ರೈಲು ನಿಲುದಾಣಕ್ಕೆ ಕೊಳ್ಳಿಹೊಡೆದ ಪ್ರಕರಣ

ಆಗಲೆ ಬಹುದೂರ ಹೋಗಿತ್ತು. ಸವಣೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಗ್ರೀವಾಚ್ಛೇಯಾಯಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂಧನಗಳು ಬಹು ಜೋರಿಸಿದ ಸಾಗಿದ್ದವು.

ಮಜೇದ್ ಸಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬನು ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಫೀ ತುಂಬಿ ಸಾಲೆಯ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ಸಿವಾಯಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದರೆಂಬ ವಾರ್ತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಊರ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು.

ಸೋಮವಾರ ಸಾಲೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಆರಂಭ! ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಮುಷ್ಕರು ಹೂಡಿದ್ದರು.

ಪೀಠಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಪೋಲೀಸರು ಬಂಧಿಸಿದ್ದಾರೆ! ಸವಣೂರು ಮಜೇದ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಪು! ಹಿಂದೂದೇಶ ಬಂಧಮುಕ್ತ ವಾಗಲಿ. ಆಂಗ್ಲರು ಹೊರಗೆ ಹೊರಡಲಿ. ಚಳವಳಿಗೆ ವಿಜಯವಾಗಲಿ.

ಕೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಕೂಗು. ಜೈಕಾರದ ಮೇಲೆ ಜೈಕಾರ. ಆ ಜಯ ಭೇರಿಯ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಅಲ್ಲ ಬಡಿದು ಇಲ್ಲಿ ಬಡಿದು ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರಿಗೂ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತು. ಕಳಸಕ್ಕೂ ಹೋಯಿತು.

ಮಾಸ್ತರರು ಹಿಂಡಲಗಿಯ ಸೆರೆಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣು ತಿರುಗಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ಚಳಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇಳಿದ ಚಂದಮ್ಮ ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೊರಗಿಕೊಂಡು ಕಸಿವಿಸಿಪಡುತ್ತಾ 'ಪೀಠ' 'ನನ್ನ ಕೂಸೇ' ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದಳು.

ಪೀಠಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಸಶ್ರಮಶಿಕ್ಷೆ. ದೇಶದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದ್ದಾನಂತೆ ಪೀಠಾಧ್ಯಕ್ಷ! ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನನುಭವಿಸದೆ ಗತಂತರವೆ ಇಲ್ಲ!

ಕಳಸದಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದು ಮಾಸ್ತರರು ಚಂದಮ್ಮನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕೊಟ್ಟರು.

‘ಅವನು ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ಕಳವಳ ಪಡಬೇಡ’

‘ಎಲೆ ಮುದುಕಿ, ಅವನು ನಿನಗೆ ಕೀರ್ತಿ ತರುವ ಮಗ. ದುಃಖ ಮಾಡಬೇಡ.’

‘ಚಂದಮ್ಮನನ್ನು ಪುಣ್ಯ! ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ’

ಬಲ್ಲವರು ಆಕೆಗಿಂತು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಚಂದಮ್ಮನಿಗೆ ಅದೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯದು. ಮಗನಿಗೆ ಕಾರಾಗಾರವೇ? ಕೊಲೆಗಾರನಾದನೇ? ಪೀರಾ? ಅಪರಾಧಿಯಾದನೆ ನನ್ನ ಮಗ? ಸೆರೆಮನೆಯ ವಾಸ! ಆ ಉಡುವು, ಆ ದಂಡನೆ, ಆ ಶಿಕ್ಷೆ!

ಚಂದಮ್ಮನಿಗೆ ಸೆರೆಮನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಬೇರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಖೂನಿ ಮಾಡಿದವರನ್ನು, ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕಳವು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆಗೂ ಕಾಕಾಪಾಣಿಗೂ ಒಯ್ದು ಕತೆಯನ್ನು ಎಳೆ ಕೇಳಿದ್ದಳು. ಅಂತ ಮಗನನ್ನು ಹಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬಂಜೆಯಾಗಿರುವುದೇ ಮೇಲೆಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾಡುವ ಮಾತನ್ನು ಆಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿದ್ದಳು.

‘ಈಗ ತನ್ನ ಮಗ ಹಾಗಾದನೇ’ ಎಂದು ರೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಿಳಿದವರು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೇಳಿದರು. ಆಗಷ್ಟೆ ಅವಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

‘ಬರುತ್ತಾನಮ್ಮ, ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ’

‘ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಬರುತಾನೇ ಪೀರಾ’

‘ಹೂಂ ಚಂದಮ್ಮ’

ಚಂದಮ್ಮ ‘ಹೂಂ’ ‘ಹೂಂ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಕೆಮ್ಮುತ್ತ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು. ಮಗ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಕೆಗೆ ಹೃದ್ರೋಗ ಹುಡಿದಂತಾಯಿತು.

ಆದರೂ ಮಾಸ್ತರರು ಹೋಗುತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರುತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು.

‘ಇಂದಿಗೆ ಒಂದುವರೆ ತಿಂಗಳು ಉಳಿಯಿತು’

‘ಇಂದಿಗೆ ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಉಳಿದವು’

‘ಇಂದಿಗೆ ಪೀರ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ದಿನ ಬಾಕಿ’

ಮುದುಕಿ ದಿನ ಹಾಕುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ದಿನಗಳೆದಂತೆ ಮೇಲೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಕೆಗೆ ಶಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಾಗುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಮಗು ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಬೇಗ ಬರತಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ತಾಯಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರುವನಂತೆ.

ತಾಯಿಗಾಗಿ ಬೇಗ ತಿರುಗಿ ಬರತಾನೇನು? ನನ್ನ ಪೀಠ ನನಗಾಗಿ ಬರತಾನೇ? ಮುದುಕಿ ಬೈಗು ಬೆಳಗು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೇ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

‘ಬರುತ್ತಾನೆ. ತಾಯಿಗೋಸುಗವೇ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಚಿಂತೆ ಬೇಡ ಚಂದಮ್ಮ,’ ಮಾಸ್ತರೊ ಇನ್ನಾರೊ ಆಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವರು.

ಮಗ ಬರುವನೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದಮ್ಮ ಎರಡುವರೆ ತಿಂಗಳನ್ನು ನೀಗಿದಳು. ಪೀಠನನ್ನು ಕಂಡೇನೆಂಬಾಸೆಯ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಅಂತಶ್ಚಕ್ತಿ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ತಂದೊದವಿತು. ನಂಬುಗೆ! ಅದೊಂದೇ ಮರಣ ಜೀವಿಗೆ ಅಮೃತ ಮಂತ್ರ !

ಚಂದಮ್ಮನ ಜೀವನವೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ !

*

*

*

ಹಿಂಡಲಗಿಯ ಸೆರೆಮನೆಯ ಮುಚ್ಚಂಚೆಯ ಹೊತ್ತು ಗಡಿಯಾರ ಧಣ್ ಧಣ್ ಎಂದು ಆರು ಬಾರಿಸಿತು. ಕಾವಲುಗಾರರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅದಲು ಬದಲಾಗುವ ಸಮಯ. ಸೆರೆಮನೆಯ ಆವರಣದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಕವಾಗುಡುತ್ತ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಗೆಗಳು ಈಗ ಮೌನ ತಳೆದಿದ್ದವು.

ಸೆರೆಮನೆಯ ಪೈದಿಗಳದೇ ಒಂದು ಜಗತ್ತು. ಮಳಲಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತೋಡುವಂತಹ ಜೀವನ ಅವರದು. ಈಗವರು ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ನುಗ್ಗಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಊಟ, ನಂತರ ಹರಟೆ. ಆ ಮೇಲೆ ನಿದ್ರೆಯಜಾವ. ಪುನಃ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಭಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಏಳಬೇಕು. ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭ.

ಪ್ರಶಾಂತವಾದ •ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಪೈದಿಗಳು ಇದಿರುಗೊಳ್ಳುತ್ತಲಿರುವರು. ಆದರೆ ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಜೀವಿಯೊಂದರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ. ಭಜನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಳುವಿನ ಕರೆಯೆ ಅವನಿಗೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ತಾಳದ ಸಪ್ಪಳದಲ್ಲಿ ರೋದನ ಸ್ವರವೆ ಕೇಳಿ ಬಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಊಟವಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ಗಲ್ಲಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು

ಗಂಭೀರವಾದ ಚಿಂತನೆಯ ತೆವ್ವದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಅವನು ತೇಲುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದಾನೆ ಅವನಿಗೆ ತಾಯಿ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿದೆ. ನೆನಪಿನ ಒತ್ತಡ ದಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೃದಯ ಸಿಡಿದು ಹೋದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೇನೋ! ಬೇನೆಗೊಂಡ ತಾಯಿ ಆರೈಕೆಯನ್ನು ಮಗನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೇನೋ! ಅವಳು ಮಗನ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ಕಸಿವಿಸಿ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೇನೋ! ತಾನು ಅವಳಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೇನೋ! ಇದು ಪೀರಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅದೇ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಪೀರಣ್ಣ ನಿದ್ರೆ ಹೋವನು.

.....ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಒಂದುವಾರ ಮೊದಲೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಯಾಯಿತು. ಪೀರಣ್ಣ ತನ್ನ ಸೋದರ ಕಾರಾಗಾರ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಹೇಳಿ ಭಾರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೆರೆಮನೆಯ ಸಲಾಕೆಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ಬಂಧಿವಾಸಿಗಳು ತನ್ನನ್ನೇ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಪೀರಣ್ಣ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯ. ನಮ್ಮಿಂದ ಅಗಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲ' ಎಂಬ ವ್ಯಥೆ ಅವರೆಲ್ಲರ ಮೊಗದ ಮೇಲೆ. ಅದರಿಂದ ಪೀರಣ್ಣನಿಗೂ ನೋವು. 'ದೇಶದ ಆ ಮೂಲೆ ಈ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ತುಂಬ ಅಗಲದ ಸೋದರರನ್ನು ಸರಕಾರ ಒಂದು ಗೂಡಿಸಿ ಪುಣ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಇಂಥ ಬಂಧುಗಳ ಸಹವಾಸ ಇನ್ನೆಂದಿಗೂ' ಎಂಬ ನೋವು ಅವನಿಗೆ. ಆದರೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಬಂಧನ! ಇದು ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಯಮವಷ್ಟೇ!

ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ನಮಸ್ಕಾರ ಹೇಳಿ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಲೆ ಪೀರಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೆಲೆ ತಾಯಿ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿತು. ಅಂದು ಸೆರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೊಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದುದೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೋ! ನಾಡಿನ ಭವಿತವ್ಯವನ್ನು, ಹೋರಾಟದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ ಅಂದಿನ ರೂಪ ರೇಷೆಗಳೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾದವೋ! ಪೀರಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವೆಲ್ಲ ತೊಲಗಿ ಹೋಗಿ ಅವನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ತಾಯಮ್ಮನ ಚಿತ್ರವೊಂದು ಬಂದು ನಿಂತಿತು.

ಹಳ್ಳಿಗಳು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿವೆ. ಹಾಸುಗೆಗೆ ದೇಹವೆಲ್ಲ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ತಾಯವ್ವ ಬರೀ ಎಲುಪಿನ ಹಂದರ ! ಕರಿಕೆ ಕಳೆ ಕಿತ್ತಿದ ಆ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆದೇನೆಂದರೆ ಒಂದು ಹನಿ ರಕ್ತ ಕೂಡ ಇಲ್ಲ. ವೈದ್ಯರೇ ಈ ತಾಯಿಯ ಗತಿ ಏನು ? ನನ್ನ ಅವನ ಗತಿ ಏನು ?

ಏನಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಒಂದು ವಾರದ ಹಿಂದೇ ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಏಳು ದಿನ ಮುಂದೆ ಹಾಕಿದುದೇ ಅಶ್ವಾರ್ಯ ! ಯಾವ ಅತ್ಯುಕ್ತಿಯೋ ಇನ್ನೂ ವ ಆಸೆ ಪ್ರೇರಣೆಗಳೋ ಶಿವನೇ ಬಲ್ಲ !

‘ಅಮ್ಮಾ, ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.....’ ಪೀಠ ತಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ರೋದಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅವನೆಷ್ಟು ಚೀರಿದರೂ ಆಕೆಗೆ ಗುರುತು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲವು. ಅವಳಿಗೆ ಅವಳದೇ ಸಂಕಟ. ಬಂಧನದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಸೇರುವ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳು ತೊಡಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮಗನ ಹಂಬಲ ಅವಳಿಗಿಲ್ಲ.

‘ಅಮ್ಮಾ, ಪೀಠ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ದೇಶ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಂದ ಮಗ ನಿನ್ನ ಕಾಲ ಬಳಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದೇನೆ.....’ ಪೀಠನ ಕೂಗು ಚಂದಮ್ಮನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ.

‘ಪೀಠ, ಹೋಗುವ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಷ್ಟ ಪಡಿಸಬೇಡ ಹೋಗಲಿ. ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನೀನು ತಾಯಿಗೆ ಬಯಸಿದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಅವಳು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ.....’ ಮಾಸ್ತರರ ಸಮಾಧಾನ. ಆದರೂ ಪೀಠನಿಗೆ ಹೇಳಲಾರದ ದುಃಖ. ತಾಯಿಯನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಅಳುವುದನ್ನೇ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವು.

‘ಅಮ್ಮಾ, ನಿನ್ನ ಮಗ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಕೂಸು ಪೀಠ.....’ ಪೀಠ ಚೀರಿ ಚೀರಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ತಾಯಿ ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಕೈ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದಳು. ಪೀಠನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಆದಂತಾಯಿತು. ಅವಳು ತನ್ನನ್ನೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ತಾಯಿ ಕೈಗಳು ಅವನಿಗಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವು ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯ ಬಂದವರ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿದಿದ್ದವು.

ತಾಯಿ ಬಾಯಿ ಬಿಡತೊಡಗಿದಳು. ಎಂತದೋ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪೀರಣ್ಣನಿಗೆ ಅದು 'ಮಗೂ ಬಂದೆಯಾ' ಎನ್ನಿಸುವಂತೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಕೊನೆಯ ಜಾವ. ಚಂದಮ್ಮ ಸಂಕಟದಿಂದ ಒದ್ದಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಇರಬಾರದು! ಅಂತ ನೋವಿನ ನೋಟ ಅದು.

‘ಪೀರಾ, ಬಂದಿಯೇನು?’ ಎಂದಳು.

‘ಅವ್ವಾ, ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.....’ ಎಂದು ಪೀರಣ್ಣ ಅವಳ ಕಿವಿಯ ಹತ್ತಿರ ಮೊಗವಿಟ್ಟು ನುಡಿದನು. ಇನ್ನು ತಾಯಿ ಏನಾದರೂ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆಂದು ಪೀರಾ ನಂಬಿದನು. ಆದರೆ ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನು ಮಚಿಸಿ ಹೋದಳು. ತಿರುಗದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಮಗನನ್ನು ಹಿಂದೆ ದೂರ ದೂರ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

‘ಅವ್ವಾ’ ಎಂದು ಪೀರಣ್ಣ ಕೂಗಿದ. ಕಂಬನಿಗರೆದ..... ಇದೆಲ್ಲ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೀರ ಕಂಡ ಕನಸು. ಕನಸು ಮುಗಿದು ನಿದ್ರೆ ತಿಳಿದು ಅವನು ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಉಕ್ಕಿ ಬರುವ ಸಮುದ್ರದ ತೆರೆಗಳಿವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ತರಗೆಲೆಯಂತಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು.

ಪೀರಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಅವನ ಹೃದಯದ ಭಾರವನ್ನು ಕಾಲವೇನು ಗಮನಿಸುತ್ತದೆಯೆ? ಅದು ಬರುವಂತೆ ಬಂದಿತು. ಸಾಗುವಂತೆ ಸಾಗಿತು.

ನಾಳೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ನಂಬರಿನ ಖೈದಿಯ ಬಿಡುಗಡೆ. ಹೆಸರು ಪೀರಾಸಾಹೇಬ. ಹಿರೇಮಲ್ಲಾರಿನವ. ಮಜಿದ ಸಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ಹತ್ತಿಮತ್ತೂರು ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣದ ಕೊಳ್ಳೆಯ ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಸಶ್ರಮ ಶಿಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿದವನಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ!

ತಡೆದು ತಡೆದು ಅರುಣೋದಯವಾಯಿತು. ಖೈದಿಯು ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆ ಬರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸೋದರ ಕಾರಾಗಾರ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಸೆರೆಮನೆಯ ದ್ವಾರ ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ ಹೊರಗೆ

ಬಂದು ನಿಂತು ತುಸು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೋಡಿದನು ! ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆಯೆ ಎನ್ನುವಂತಹ ವಿಚಿತ್ರ ನೆನಪೊಂದು ಪೀಠ ನಿಗಾಯಿತು.

ಅದೇ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯೇರಿ ಕುಳಿತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೋಟರು ಹಿಡಿದು ಶಿಗ್ಗಾವಿಗೆ ಬಂದಿಳಿದನು. ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಪೀಠ ನಿಗರುತು ಹಿಡಿಯಲೊಲ್ಲರು. ತಾನು ಯಾವ ದೇಶದಿಂದ ಯಾವ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದೆನೆಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ ಅವನಿಗಾದಂತಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದ ಯಾವುದೋ ವಾರ್ತೆಯೊಂದು ಕದಲಿಸಿದ್ದಿತು.

ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬರುವ ದಿನ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು. ಅವರು ಊರ ಹೊರಗೆ ಕಾಯ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕೈಯಲ್ಲಿನೊಂದು ಚೀಲ, ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹಾಸುಗೆಯ ಗಂಟು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರುವ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಮಾಸ್ತರರು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿದರು. ಪೀಠ ನಿಗರು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದ ಹನಿಗಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ಬಂದನು.

‘ಮಾಸ್ತರೇ, ಅವ್ವ.....’

‘ಪೀಠ ನಿಗರು, ಬಂದುವಾರ ತಡವಾಯಿತು’

‘ಅವ್ವನಿಗಾಗಿ.....’

‘ಹೌದು. ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಅಮರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನೀನು ಸನ್ಮಾತೆಯ ಸತ್ಪುತ್ರ. ಶೋಕಿಸ ಬೇಡ ಪೀಠ.....’

‘ತಾಯಿಗಾಗಿ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆನೇ.....’

‘ಹುಚ್ಚು, ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಅವ್ಯತಮಾತೆ’

ಗುರು ಶಿಷ್ಯರ ಸಮಾಧಾನದ ಈ ಮಾತು ಕತೆಯನ್ನು ಆ ಭೂಮಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಿವಿ ಮಾಡಿ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ತರು ಮರಾದಿಗಳು ನಿಶ್ಚಲವಾಂತು ಅವರಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಕ್ಕಿ ಪಕ್ಕಿಗಳು ಹಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತದೇಕ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಿದ್ದವು; ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹಗಲೆಲ್ಲ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನೆಲದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅವು ಎದಾದರೊಮ್ಮೆ ಬರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಅವೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿದ್ದವು !

ಜೀತಗಾರ ಮೂಕಾ !

‘ಈದ’ ಹಬ್ಬದ ಮುಂಜಾವು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಹೃದಯ ಭಾರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತಾನುಗ್ನವಾಗಿದ್ದಿತು.

ದೇಶದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ‘ಈದ’ ಸಂದೇಶಗಳು ಬೈಗಿನಿಂದ ಬೆಳಗಿನವರೆಗೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ, ಮಾನವತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಸಂದೇಶ, ಇವರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ, — ‘ಹೇ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಬಾಂಧವಾ, ಹೇ, ಹಿಂದೂ ಸಹೋದರಾ’ ಎಂಬ ಸಂಬೋಧನೆಯಿಂದ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡ ಹಾರಯಿಕೆಗಳು ನಾಡಿನ ಎಣ್ಣೆಸೆಗಳಿಂದ ಸಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು.

ನಾನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಆ ಹಾರಯಿಕೆಗಳನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಲಿದ್ದೆ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ‘ಈದ’ ಹಬ್ಬದ ಗೌರವದ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ ಎಂಬಂತೆ ಕತೆಯೊಂದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿತ್ತು.

....ಮುಚ್ಚಂಜೆಯಾಯಿತು. ದನಕರುಗಳೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ ಬಂದುವು. ಹೆಂಗಳು ನೀರು ತರುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಕೇಕೆಯಾಟ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕುದಮ್ಮಗಳು ತಾಯಿ ಸೆರಗಿನ ಅಶ್ರಯವನ್ನು ಬಯಸಿದರು. ನಸುಗತ್ತಲಾಯಿತು. ರೈತಕುಲ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ದನಗಳಿಗೆ ಮೇವು ಹಾಕಿ ಅವುಗಳ ಮೈಯುಜ್ಜಿ ಗಾಳಿಗೆಂದು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದರು.

ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನ ಕಲೆಯ ತೊಡಗಿತು. ಕಂಬಾರ ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಗುಳೇಕಾರ ಸತ್ಯಪ್ಪ, ಜೀತಗಾರ ಮೂಕಾ.... ಅವರು ಇವರು ಎಲ್ಲಾ ಬಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಆಚೆಗೆ ಮಾಸ್ತರು, ಅಲ್ಲಿ ಸಾಲೆಯ ಹುಡುಗರು, ಇಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಸತ್ಯಪ್ಪ, ಮೂಕಾ— ಇವರೇ ಆ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಭಿಕರು. ಅವರ ನಡುವೆ ಗಾಣದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಹಣತೆಯೊಂದು ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿತ್ತು.

ದಿನವೂ ಇದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾಸ್ತರರು ದಿನವತ್ರಿಕೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳುವರು. ಸುತ್ತಲೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನತೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಅವರು ಓದಿ ಹೇಳುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮೈ ಕಿವಿಯಾಗಿ ಕೇಳುವುದು. ಮೊದಲೇ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ಕ್ರಾಂತಿಕಾಲ ! ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಹೋರಾಟ ನಡೆದಿದೆ ! ಅಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಹಳ್ಳಿಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಾರಿದವು, ಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಕಂದಾಯದ ಹಣ ಲೂಟಿ ಮಾಡಿದರು, ಅಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸರ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಕಸಿದು ಕೊಂಡರು, ಇಲ್ಲಿ ಓಲೆಕಾರ ಗೌಡರು ಜನತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ರೈತರು ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವನ್ನೀಯುತ್ತಿರುವರು. ಇದೇ ತೆರನಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮಾಸ್ತರರು ಓದುತ್ತಿರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೆರೆದ ಸಭಿಕರ ಮೊಗದ ಮೇಲೆ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ನಗೆ, ರೋಷ, ಭಯ ಹರ್ಷ ಸೂಚಕ ರೇಖೆಗಳು ಮೂಡಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು.

ಓಲೆಕಾರರ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಬೋಲಾನಿಗೆ ಹಿಗ್ಗು. ತಾನೂ ಏಕೆ ರೈತರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು, ಓಲೆಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬಾರದೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಅವನಿಗೆ ! ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ಬೋಲಾನನ್ನು ನೋಡುವರು. 'ಭಲಾಪ್ಪ ಬೋಲಾ ! ನೀನೂ ಒಂದು ಕೈ ಏಕೆ ನೋಡಬಾರದು' ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಆಗ ಭಾಷ್ಯದ್ರೇಕದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದರೂ ನುಡಿದಾರು ! ಹೀಗೆಯೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಮಾತುಕತೆ ಬಂದಾಗ ಸುದ್ದಿಯ ಪ್ರಸಾರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡ ಮಾತುಗಳು ಏಳುತ್ತಿದ್ದವು.

ಮಾಸ್ತರರು ಬಂದರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ವರ್ರಮಾಸ ವತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೊಡುವವರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ ಕಟ್ಟಿಯನ್ನೇರಿದರು. ತಂಬಾಕು ಹಾಕುವ ಚಟವಿದ್ದವರು ಮಿದ್ದವುಡನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಾಯಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ತಾಂಬೂಲ ಸೇವನೆಯವರು ಕೂಡಲೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮೌನ ತಳೆದರು. ಮಾಸ್ತರರು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು.

ಮೂಕಾ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಮೇವು ಹಾಕಿ ಬಂದು ಕಟ್ಟಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಪಾವಟಣೆಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕುಳಿತನು. ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ

ಮೂರು ಸುತ್ತಿನ ಚಿಕ್ಕ ಪಂಜೆಯನ್ನು ಜಾಡಿಸಿ ಗಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಕೈಯೆಳೆದುಕೊಂಡು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಅವನು ಬಂದು ಕುಳಿತಿರುವುದಷ್ಟೇ ತಡ. ಬನಶಂಕರಿಯು ಅವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೆ ಬಂದಳು. ಮೂಕಾನ ಹತ್ತಿರವೆ ಬಂದು 'ಮೂಕಜ್ಜ' ಎಂದಳು. ಮೂಕಾ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದ. 'ನನಗೊಂದು ಬಿಲ್ಲಿಯ ಗಡ್ಡ. ಕೊಡಪ್ಪ' ಎಂದಳು. 'ಲಂಗವುಟ್ಟು ದೊರೆಸಾನೀ, ಅವು ಬಂಗಾರದ ಕೂದಲು. ರೊಕ್ಕ ಬಾಳ ಬೇಕವ್ವ' ಎಂದು ಮೂಕಾ ಅವಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. ಬನಶಂಕರಿ ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ 'ಮಲ್ಲಜ್ಜ ಮೂಕಜ್ಜನಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ರೊಕ್ಕಾನ ನಿನ್ನ ಆವಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಕೊಡಪ್ಪ' ಎಂದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ 'ಖೋಳ' ಎಂದು ನಕ್ಕರು.

ಮಾಸ್ತರರು ಆ ಸುದ್ದಿ ಈ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳುತ್ತ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ಮೌನ ತಳೆದರು. ಅದೇನೋ ವಿಚಿತ್ರವಾರ್ತೆಯಿರಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಅವರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಚಾಳೀಸನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತ 'ಕೇಳಿ' ಅಂದರು. ಸಭಿಕರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. 'ಐದು ಸಾವಿರ ಬಹುಮಾನ' 'ಯಾತಕ್ಕಾಗಿ?' 'ಮೈಲಾರ ಮಹದೇವಪ್ಪನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದುಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ.' ಆಳಿನ ಎತ್ತರ ಹೀಗೆ, ಮುಖದ ಬಣ್ಣ ಹೀಗೆ, ನಿಲವು ಈ ರೀತಿ- ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಸ್ತರರು ಹೇಳಿದರು. ಚಳವಳಿಯ ಜನರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಶಾಂತಿಯ ಕಿಡಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಾನಂತೆ ಮೈಲಾರ! ಹಿಡಿದು ತಂದುಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಸರಕಾರವು ಐದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುವುದಂತೆ. ಯಾರು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ?

'ಮೂಕಾ! ಮೂಕಾನೇ ಮಾಡಲಿ' ಬನಶಂಕರಿ ಚಪ್ಪಾಳೆಯಿಕ್ಕುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಮೂಕಾನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಅವನ ಮುಖ ಅರ್ಧ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ಹೀನವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು! ಜರ್ರನೆ ಜರಿದವನಂತೆ ಅವನು ತೋರಿದನು. ಯಾಕೆ ಮೂಕಾನಿಗೆ ಅಪಮಾನವಾಯಿತೇನು?

ಆಗದೇನು? ಬಡವನಾದ ಮೂಕಾನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ

ಸಂಪತ್ತು ಅಡಗಿದೆ. ಆ ಸಂಪತ್ತು ಮನದ ಮುಂದೆ ಇನ್ನಾವ ಸಿರಿ ಸಂಪತ್ತು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತೀತು? ಹದಿನೈದು ವರುಷಗಳು ಸುಧುವು. ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ, ಅದೇ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ದುಡಿಯುತ್ತ ಬಂದವ. ಮೂಕಾನ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಮನೆಯೊಡತಿಯೊಮ್ಮೆ ಹೊನ್ನ ಒಡವೆಯೊಂದನ್ನು ಜೋಳದ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿ ಮೂಕಾನ ಕೈಗೆ ತಿರುವಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಮೂಕಾ ಹೊನ್ನಿಗಾಗಿ ಕರುಬಿ ಅದನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೊಂಡನೇನು? 'ತಾಯೀ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬಡವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಡಿರಿ. ನನಗೆ ಕಲ್ಲು ಹೊನ್ನು ಸಮ. ದುಡಿದು ಉಣ್ಣುವವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಸಂಪತ್ತು ಎಷ್ಟು ಸುಖ ಕೊಟ್ಟೀತು?' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಹೊನ್ನ ಒಡವೆಯನ್ನು ಅಂದು ಮೂಕಾ ತಿರುಗಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇನು? ಈ ಹದಿನೈದು ವರುಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಕವಡಿಯನ್ನೂ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದವನಲ್ಲಿ ಇಂದೇಕೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ !

ದಾರಿದ್ರ್ಯವಿಂದು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಇಂಥ ಮಾತು ಬೀಸಲು ಹೇಳಿತೇ? ವೈಲಾರನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಐದು ಸಾವಿರ ಬಹುಮಾನ ! ನಾನು ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆ ? ಮೂಕಾ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೆ ಕುಸಿದು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನೀರು ಇಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಮಾಸ್ತರರು ಓದಿದದೇ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದಿನಿಂದ ಒಂದು ಸಾಯಂಕಾಲವೂ ಆ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಅವನು ಕೂಡಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಯಿತು. ಬಡತನವು ಹಳ್ಳದ ದಡದ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದ ಹುಟ್ಟು. ತನ್ನ ಬದುಕೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಯಾದರೂ ತನ್ನಂತಹನು ಮಾಡುವುದೇನಿದೆ? ಆ ದುಃಖ, ಆ ನೋವು, ಆ ಸಂಕಷ್ಟ—ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುವುದೂ ಬೇಡವೆಂದು ಮೂಕಾ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದವನು ವರ್ಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದುವುದು ಅಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ತಾನಾಯಿತು. ತನ್ನ ಹೊಲ ಮನೆ ಕೆಲಸಗಳಾಯಿತು. ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಎತ್ತಿನ ಮೈ ಉಜ್ಜುವ, ನೀರು ಕುಡಿಸುವ.

ಬಹಳವಾದರೆ ಬನಶಂಕರಿಯ ಕೂಡ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವ ಎಂದು ಅವನು ಬಯಸಿದನು.

ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಮನಾನ ಪತ್ರ ಓದುವುದು ನಡೆದಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬನಶಂಕರಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂಕಾ ಆಕೆಗೆ ರಾಜ ರಾಣಿಯರ ಕತೆ ಹೇಳುವ, ಯವನ ಯಾಮಿನೀಯರ ಕತೆ ಹೇಳುವ, ಆಕೆಗಿನ್ನೂ ಕತೆ ಕೇಳುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಾದರೆ ಮುಗಿಯಲಾರದ 'ಅಯ್ಯಪ್ಪನ ಕಡುಬಿನ ಕತೆ'ಯನ್ನು ಹೇಳುವ. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬನಶಂಕರಿಯ ಪಾಲಿಗೆ ಅವನೇ ಮಾಸ್ತರು. ಅವನೇ ಜಗತ್ತಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುವ ಯಂತ್ರ. ಆ ಹುಡುಗಿಗೂ ಆತನೇ ಜ್ಞಾನ ಭಂಡಾರ, ಸುದ್ದಿಯ ಪತ್ರಿಕೆ. ಅವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ ಬಡತನಗಳ ಭೇದ ಭಾವನೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಿರಾಶಾಭರಿತವಾದ ಸುಂದರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೂಸು, ಇನ್ನೊಂದು ಮೂಕ ಜೀವ! ಯಾರೂ ಆ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕರುಬಬೇಕು!

ಹೀಗೆ ದಿನಗಳಿಂತು ಉರುಳ ತೊಡಗಿದವು. ಮಾಸ್ತರರು ಪತ್ರ ಓದುವುದು, ಊರವರು ಸುದ್ದಿ ಕೇಳುವುದು ನಡೆದಿ ಇದ್ದಿತು. ಈ ನಡುವೆ ಒಂದು ದಿನ ಮೂಕಾಣಿಗೆ ಎರಡು ದಿನ ಬಿಡುವು ಬೇಕಾಯಿತು. ಅವನ ಮುದುಕಿ ಕಾನಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಕರೆದು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಮೂಕಾ ಹೊರಡಲೆಳಸಿದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮಾಸ್ತರರ ಪರವಾನಿಗೆಗಿಂತಲೂ ಬನಶಂಕರಿಯ ಅಪ್ಪಣೆ ಬೇಕಿದ್ದಿತು. ತಾನು ಊರಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಎರಡು ದಿನದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಬನಶಂಕರಿಗೆ ಕತೆ ಹೇಳುವವರಾರು? ಮೂಕಾ ಹೇಗೂ ಮಗುವನ್ನು ರಮಿಸಿ ಆಕೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಕಾನಳ್ಳಿಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತನು.

ಗಂಗೀ ಭಾವಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕಾಡು ಅಡವಿಯನ್ನು ಸೇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಅರು ಮೈಲಿಗಳ ಅರಣ್ಯದ ದಾರಿಯನ್ನು ತುಳಿದು ಕಾನಳ್ಳಿ ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ಮಲ್ಲೂರಿನಿಂದ ಕಾನಳ್ಳಿ ಹನ್ನೆರಡು ತಾಸುಗಳ ದಾರಿ. ಮೂಕಾ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಕಾಡು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಗಂಗೀ ಭಾವಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಒಡಲು ಅರಿತ್ತು. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು

ರೊಟ್ಟಿ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು ತಿಂದು ತಾಸೆರಡು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಕಾನಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರಾಯಿತೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಮೂಕಾ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿಳಿದನು.

ಪಾವಟಣೆಗೆಗಳನ್ನು ಇಳಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಮೂಕಾನನ್ನು ನಂಬಿ ಬಂದವರೋ ಏನೋ! ಮೇಲೆ ಬಾವಿಯ ಹತ್ತಿರದ ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷದಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಅವನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಮೂಕಾ ಮುಂದು ಮೇಲೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ತಾಸಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಅವನ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಂದವರು ಹಾರೈಸಿಕೊಂಡೇ ನಿಂತಿದ್ದರು! ಮೂಕಾ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅವರು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

‘ನೀನು ನನಗಷ್ಟು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಬಲ್ಲಿಯೇನಪ್ಪ?’ ಬಂದವರು ಮೂಕಾನಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಮೂಕಾ ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದನು.

‘ನನ್ನಂತಹ ಬಡವನಿಂದ ಉಪಕಾರವೇ’

‘ನೀನು ನನ್ನ ಪಾಲಿನ ರಕ್ಷಕನಾಗಬೇಕು’

‘ರಕ್ಷಕ.....!’ ಮೂಕಾ ಅಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಅಪರಿಚಿತರ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ, ಆಕಾಶದೆಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಹರಕು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ, ತಾನು ತಂದ ರೊಟ್ಟಿಯ ಗಂಟನ್ನೂ ಪೂರಿಯಾಗಿ ಅಪರಿಚಿತರಿಗೆ ಮೂಕಾ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮೂಕಾ ಕೊಟ್ಟನು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಮನುಷ್ಯ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಯವರು ತಲೆ ಮರಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಸಂಚಾರ. ಅದೂ ವೇಷ ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಾಡ ಬೇಕು. ಕಳೆದ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಪೋಲೀಸರ ಬಲವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಡು ಬಿಟ್ಟು ಅಗಲುವುದಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮೂಕಾನ ಬುತ್ತಿಯ ಗಂಟು ಹಸಿದವರಿಗಾಗಿ ಬಹು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮೂಕಾ ಬುತ್ತಿಯ ಗಂಟನ್ನು ನಗುನಗುತ್ತ ಕೊಟ್ಟು ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಅಪರಿಚಿತರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡಿದರು.

‘ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನಪ್ಪ? ಯಾವೂರವ?’ ಅಪರಿಚಿತರು ಕೇಳಿದರು.

‘ಮೂಕಾ. ಮಾಸ್ತರ ಮನೆಯ ಜೀತಗಾರ. ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರವ’
 ‘ಜೀತಗಾರನೇ? ನಿನ್ನಂತಹನು ಅಳಾಗಬೇಕಿಲ್ಲ ಮೂಕಾ’
 ‘ಅವ್ವಾ, ಏನ್ನ ರುಡಿತವೆ ನನ್ನ ಸಂಪತ್ತು. ಅದೇ ಸುಖ ಮುಕ್ತಿ’
 ‘ಷಹಜ್ಜಾಸ! ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೇನು!’
 ‘ಅದು ನನ್ನಂತವನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮಾತು ಆದೀತಪ್ಪ’

ಮೂಕಾನ ಮಾತು ಅಪರಿಚಿತರನ್ನು ಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಬಡತನ, ಔದಾರ್ಯ! ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು! ಅವರ ಹೃದಯ ಕ್ಲೃತಜ್ಞತೆಯ ಭಾರದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡಿತು. ಉಕ್ಕುವ ಅಪಾರ ಮಮತೆಯಿಂದ ಅವರು ಮೂಕಾನಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರು

‘ನೀನು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ನನಗೆ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲ’

‘ಅದೇನು ಹೇಳಿರವ್ವ’

‘ನನ್ನ ಹೆಸರು ಮಾದೇವಪ್ಪ. ಓಡುತ್ತ ಹೋಗಿ ಮೈಲಾರ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂದು ನೀನು ಪೋಲೀಸಿನವರಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸು. ನಾನು ಇಲ್ಲೆಯೇ ಇರುತ್ತೇನೆ. ನಿನಗೆ ಐದುಸಾವಿರ ರೂವಾಯಿ ಬಹುಮಾನ ಸಿಗುವುದು. ನಿನ್ನಂತವನು ಜೀತ ನಿಲ್ಲುವುದು ಬೇಡ’ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮೂಕಾನ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಬರೆ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಅವನ ಸಮಸ್ತ ಅಂಗಾಂಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಿರನೆ ಬಿರಿವಂತಾದವು ಮೈಲಾರನಿಗೆ ಅವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಬದಲೆ ಹೊತ್ತು ಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ನಿಂತ ಮೂಕಾನ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿ ಬಂದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ತಿರುಗಿ ಹೋಗ ಬೇಕಾದರೆ ಮೈಲಾರ ಮಹದೇವಪ್ಪನಿಗೆ ಸಾಕು ಬೇಕಾಯಿತು.

ಕಾನಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುದುಕಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮೂಕಾ ಊರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಪುನಃ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅದೇ ಪತ್ರ ಓದುವುದು, ಅದೇ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳುವವರು- ಎಲ್ಲಾ ನಿತ್ಯವ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿ ಇದ್ದಿತು. ಮೂಕಾನ ಪಾಲಿಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಇವೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲ. ತಾನು ತನ್ನ ದನಕರಗಳು ಮತ್ತು ಬನಕಂಕರಿ. ಅದೇ ಅವನ ಪಾಲಿನ ಜಗತ್ತು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಾಸ್ತರರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಪತ್ರ

ಓದುವುದು ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಜೇನು ಹುಟ್ಟು ಹರಿದಂತಾಯಿತು. ಗುಳೇಕಾರ ಸತ್ಯಪ್ಪನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ಓಲೆಕಾರ ಬೋಲಾನಿಗೆ ಅವನದೇ ಚಿಂತೆ. ಕುಂಬಾರ ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಆರೋಗ್ಯ ಸರಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆ ಬಣ ಬಣ ಎನ್ನು ತೊಡಗಿತು.

ಮಾಸ್ತರರು ಹತ್ತಿರವೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಸತ್ರ ಓದಿ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ತನಗೆ ಎಷ್ಟೋ ನೆಮ್ಮದಿಯೆಂದು ಮೂಕಾ ನೂರೊಂದು ಬಾರಿ ಅಂದುಕೊಂಡನು. ಅವರಿದ್ದರೆ ಸ್ವಧಿವಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮೂಕಾನಿಗೊಂದು ಅನುಭವ. ಆದರೆ ಅವರಿಲ್ಲದ ತನ್ನ ಬಾಳು ಬರಡು ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲದ ಮೂಕಾನನ್ನು ಬನಶಂಕರಿ ಅರಿತುಕೊಂಡಳೊ ಎನ್ನೋ! 'ನೀನು ಹೀಗ್ಯಾಕ ಮಾಡತೀಯಪ್ಪ ಮೂಕಾ! ನನಗೇನೂ ಕತೀನ ಹೇಳಪೂಲ್ಲಿ' ಮಗುವಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಸಾರಳ್ಯದಿಂದ ಬನಶಂಕರಿ ಮೂಕಾನಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

'ಇಲ್ಲವ್ವ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳತೇನಿ ಆತೇನು!' ಎಂದು ಮೂಕಾ ಬನಶಂಕರಿಗೆ ಉತ್ತರವಿತ್ತು ನಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದನು

ಕಳಸದ ಸಾಲೆಗೊಂದು ಹೋದ ಮಾಸ್ತರರು ಒಂದು ದಿನ ಬಿಡುವಿನ ಸಮಯ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಎರಡು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದರು. ಅದೇ ಎರಡು ದಿನ ಏನು ಜಂದ! ಪುನಃ ಪ್ರಪಂಚ ಸುತ್ತವರಿಯ ತೊಡಗಿತು.

ಸತ್ರ ಓದಿ ಮಾಸ್ತರರು ಸುದ್ದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು! ಅಂದು ಮೂಕಾ ಅವರ ಹತ್ತಿರವೇ ಬಂದು ಕುಳಿತನು. ಎರಡು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದೇ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿ ಕುಳಿತನು. ಸಭಿಕರೆಲ್ಲ ಸ್ತಬ್ಧ ವಾಗಿದ್ದರು. ಚಳವಳಿಯ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಆಳುವವರು ನಂದಿಸಲು ಯತ್ನ ಮಾಡಿದಂತೆಲ್ಲ ಅಗ್ನಿ ನೂರ್ಮಡಿ ಆವೇಶದಿಂದ ಕನಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದೆಂಬದನ್ನು ಮಾಸ್ತರರು ಸುದ್ದಿಯ ವಿವರಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಡುವೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ನಿಂತು 'ಘೋರ ವಾರ್ತೆ!' ಎಂದರು.

ಬನಶಂಕರಿಗೆ ಕತೆ ಹೇಳುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಬಂದು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದವನಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮೂಕಾ ಮಾಸ್ತರು ಹೇಳುವ ಘೋರ ವಾರ್ತೆಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನು.

ಮಹದೇವಪ್ಪ ಮೈಲಾರನನ್ನು ಸರಕಾರದವರು ಹೊಸರತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಂಡು ಹಾಕಿದರು !

ಸರಕಾರದ ಕಂದಾಯದ ಹಣವನ್ನು ಪೋಲೀಸರಿಂದ ಕಸಿದು ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಸಂಗಡಿಗರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ನಂತೆ ಮಹದೇವ! ಪೋಲೀಸರು ಜಪ್ಪಿಸಿ ಕುಳಿತು ಗುಂಡು ಹೊಡೆದರು ! ಹತ್ತಿರ ಕೋವಿಯಿದ್ದರೂ ಮೈಲಾರ ಹಾರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುತ್ತ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವೀರ ಗುಂಡಿನೇಟೆಗೆ ಆಹುತಿಯಾದನು !

ಮಾಸ್ತರರು ಸುದ್ದಿ ಪವರಿಸಿ ಹೇಳಿಯೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೂಕಾನ ಕಣ್ಣಿನಂಚಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಪಳ ಪಳ ಉದುರಿ ಬೀಳುತ್ತಲೆ ಇದ್ದವು.

‘ನಾನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆ. ಮೈಲಾರ ಮಹದೇವಪ್ಪನನ್ನು ಅಂದೇ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಕೊಡಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಗುಂಡಿನೇಟೆಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ’ ಮೂಕಾ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನವಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಮೂಕಾನ ಶಿಷ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ಮುಂದೆ ಬಂದಳು. ಹತ್ತು ವರುಷದ ಬನಶಂಕರಿ ಮೂಕಾನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೆ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿ ಒಲ್ಲದು. ಮೂಕಾನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಏಕೆ ?

‘ಬಾ ಮೂಕಜ್ಜ. ಈ ಪತದ ಉಸಾಬರಿ ನಮಗೆ ಬೇಡ. ನಿನಗೆ ಯಾರು ಈ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳ ಬಾ ಅಂದರು. ಬಿಡು ಅದನ್ನು. ಕತೆ ಹೇಳ ಬಾ’

ಬನಶಂಕರಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರ ! ಗುಲಾಮಗಿರಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಬಡತನ ಒಡತನ, ಕೇಳು ಮೇಲು— ಎಷ್ಟು ವೈಷಮ್ಯ ಈ ಮನುಜ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ! ಒಂದೆ ಗಾಳಿ, ಒಂದೆ ನೀರು, ಒಂದೆ ನೆಲ, ಒಂದೆ ಬಾನು ! ಆದರೂ ಲೆಕ್ಕವಿಟ್ಟು ಹೇಳಬಾರದಷ್ಟು ಕ್ರೌರ್ಯ ವಿಷಮತೆ, ಭಿನ್ನತೆ ! ಈ ಲೋಕದ ಆಸೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬೇಡ. ಕಾಡ ಹುಟ್ಟಿನಂತೆ ಹಳ್ಳದ ದಡದಲ್ಲಿ ಬಿರಿಮೆ ಅರಳಿ ಮಘ ಮಘಿಸಿ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ

ಹೋಗುವುದೇ ಜೀವನದ ಪರಮ ಸುಖ! ಲೋಕದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾಳಿನ ಕಡಲಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಮುಳುಗುವುದರಲ್ಲಿ ಏನರ್ಥವಿದೆ....?

ಅಗೋ 'ಈದ' ಹಬ್ಬದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ! ಮಸೀದಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ಸಂದೇಶ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಿ ತೂರಿ ಬರುತ್ತಿದೆ!

ನೂರು ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವರ! ಪ್ರತೈಕವಾದ ಧ್ವನಿ! ಅದು ಮೂಕಾನದೇ. ನಮ್ಮ ಜೀತಗಾರ ಮೂಕಾನದೆ. ಮೂಕಾ ಅಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೇ? ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನು ನೆನೆದು ಶೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೇ? ಮಂಡೆಗಾಲೂರಿ ಕೈ ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಸೈಗಂಬರನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಕೋರುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೇ!..... ಅಲ್ಲಾಹೋ ಅಕ್ಬರ್.....!

ಹೇ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಬಾಂಧವಾ! ನಿನಗೆ ಈದಾ ಮುಬಾರಕ್!

ಕುಂಬಾರ ಮಲ್ಲಪ್ಪ

ಕುಂಬಾರ ಮಲ್ಲಮ್ಮ ಗುಡಾರವನ್ನು ಓರೆಮಾಡಿ ಚಿಮಣಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತೋರಿಸಿದಳು. ಮಂಕು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಅವನ ಕಂಗಳ ಗುಡ್ಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾವು ಬಂದು ಕುಳಿತಂತೆ ತೋರಿತು. ಮುಖದ ತುಂಬ ಬೆಳೆದ ಕೂದಲು, ಕಾಂತಿಹೀನವಾದ ನೋಟ, ಒಣಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ತುಟಿ, ಒಳ ಸೇರಿದ ಗಲ್ಲ, ಗೆರೆ ಕೊರೆದ ಹಣೆ- ಇವನ್ನು ಮಲ್ಲಪ್ಪನೇನು? ಕುಂಬಾರ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಅಹುದೇನು? ಅರಲು ಮಿದ್ವಿ ಹಾಳೆ ತೀಡಿ ತಿಗರಿ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಗಡಗಿಯನ್ನು ನಗುನಸುತ್ತ ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಇವನೇ ಏನು? ನಾನು ನಂಬಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ತನ್ನ ವಜ್ರ ಮುಷ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ಸಾವು ಈ ರೀತಿ ಸಂಚು ಹೂಡುತ್ತಿದೆ ಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ನೆನೆಯದೆ ಹೋದೆ. ಅವನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು 'ಮಲ್ಲಪ್ಪ' ಎಂದು ನಾನು ಕರೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಲ್ಲಮ್ಮ ಗಟ್ಟಿ ದನಿ ಮಾಡಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

‘ಯಾಕೆ ಅಳುತ್ತಾಳೊ ಇವಳು? ತಾನು ಉಳಿತೇನೆಂಪು ನಂಬ್ಯಾಳೇನೊ’ ಎಂದು ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಉಸಿರನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

‘ನೋಡ್ರೆಪ್ಪ. ಇವರಿಗಿಂತ ಮನಸ್ಸು’ ಎಂದು ಮಲ್ಲಮ್ಮ ಇನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

‘ನೀವರ ಅಟು ಹೇಳ್ರಪ ಆಕಿಗೇ’ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ತಾಸು ಗೋಣು ತಿರುಗಿಸಿ ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಿದನು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಂತ್ವನ ಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕನಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೂ ಮಲ್ಲಮ್ಮನಿಗೂ ಯಾರೋ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಮಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೊಂದು ಅಭಿಲಾಷೆ. ನಾನು ಮಲ್ಲೂರ ಹತ್ತಿರವೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ಅವನೊಡನೆ ನಾನು ಮಾತನಾಡಿ ಮುಖ ತೋರಿಸಿ

ಹೋಗಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಬಗೆಗೆ ಆಸೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಲ್ಲಪ್ಪನು ನಾನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೇನೆಯ ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಹುಳು ಮುಳು ನಕ್ಕನೆಂದು ಯಾರೋ ತಂದ ಸುದ್ದಿ ನನ್ನ ಮೈಗೆ ಅನಂದದ ಮುಳ್ಳು ಹಿಡಿಸಿತು. ಉಸಾಧ್ಯಾಯನ ಇದಿರಿಗೆ ಕುಳಿತು ಕ್ಲೇಂಕರ್ ಭಾವದಿಂದ ಪಾರ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧಾರ್ಥಿಗಳ ನಿಲವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುವಂತಿತ್ತು, ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಮಲ್ಲಮ್ಮರ ಆ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ! ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಜ್ಜುವನ್ನು ಕೂಡ ಅಡುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬಾಯಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ದುಃಖದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ದಿಗ್ಗು ಮೆಗೊಂಡ ನಾನು ಒಮ್ಮೆ ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಲ್ಲಮ್ಮನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದೆ.

‘ಇವರ ಮುಂದೆಯೇ ನಾನು ಹೋಗಬೇಕರೀ.... ಶಿವನೆ..’ ಆ ತಾಯಿ ಬಿಕ್ಕುತ್ತಲೆ ಇದ್ದಳು.

‘ನೋಡಿದರವಾ ನನಗ್ಯಾಕೆ ಲಗೂನ ಸಾವು ಬರಲೊಲ್ಲದು. ಬರೂವ ಹೌದ ಅಂದಮ್ಯಾಲ ತಡ ಯಾಕರಸ....!’ ತನ್ನ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕ್ಲೇಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲ್ಲಪ್ಪ ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಹುಳು ಹುಳು ನೋಡಿದ.

‘ಅಳಬೇಡ ಮಲ್ಲಮ್ಮ. ನಾವೇನು ಕಡೆತನಕ ಇರಲು ಬಂದವರೇ ತಾಯಿ’

‘ಇಲ್ಲರಸ ಅಕೀನ ಇರೋಕೆ’ ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಸಂಕಟದಿಂದ ಉರುಳಾಡತೊಡಗಿದ. ಅವನ ಹೊದಿಕೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಿತು. ಗಂಡನ ಮಾನವನ್ನು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಬಯಸಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಸರಸರನೆ ಹೊದಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಹೊದಿಕೆ ಪೂರಿಯಾಗಿ ಸರಿಯಿತು!

ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಇನ್ನೇನೂ ಅಲ್ಲ! ಎಲುಬಿನ ಹಂದರ! ಮನುಷ್ಯ ನಾವ ಮುನ್ನು ಹೀಗಾಗುತ್ತಾನೆಯೇನು? ರಕ್ತ ಮಾಂಸಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಮನುಷ್ಯನಾದ ಈ ರೋರ, ಈ ಚೆಲುವು, ಈ ನೋಟ, ಈ ಬಿಂಕ, ಯಾವನದ ಈ ಮದ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಹೀಗೆಯೇ ಎಲುಬಿನ ಹಂದರ ವಾಗಬೇಕೇನು? ಮಲ್ಲಪ್ಪಾ ನೀನು ನಕ್ಕು ನಗಿಸಿ ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲ?

ಕುಣಿಯುತ್ತ ತಿಗರಿ ತಿರುಗಿಸಿ ಮಡಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲ? ಬಾಲಕಿ ಯರನ್ನು ಸೀಡಿಸಿ ಗಂಡನ ಹೆಸರು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲ? ಅದೆಲ್ಲ ನಾಟಕ ದಂತಾಯಿತೆ ?

‘ಹೌದಪ್ಪ ಜೀವನವೆ ಒಂದು ನಾಟಕ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವಷ್ಟು ದಿನ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಪಾತ್ರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ನಟನೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು’

‘ಹೌದು’

‘ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ನಟನೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಕೂಡ ನಿಲ್ಲಲು ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ’

‘ನಿಜ, ಮಲ್ಲಪ್ಪ’

‘ಬಡತನ ಸಿರಿವಂತಿಕೆ, ನೌಕರ ಜವಾನ, ಜನನ ಮರಣ ಅವೆಲ್ಲ ವುಗಳ ಸೋಗನ್ನು ಹಾಕಿ ಆಟವಾಡಬೇಕಾಗುವುದು’

‘ಹೌದಾದುದು’

‘ಸಿರಿಗಿರಬಾರದು ಸೊಕ್ಕು. ಆಕೆ ಚಂಚಲೆ. ಹೊಸ ಮಗುವಿನ ಉದಯವನ್ನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುವವನು ಜೀವನದ ಬಿಡು ಗಡೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೋರುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಯಾವದೂ ತಿರವಲ್ಲ’

‘ನಿನ್ನ ಮಾತು ಸತ್ಯವಿದೆ ಮಲ್ಲಪ್ಪ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಸಾವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮಗುವೊಂದು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ’

‘ಅದೇನು ತಮ್ಮಾ ಇಂಗ್ಲೀಷರು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ?’

‘ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ನಾಳೆ ೪೭ ನೆಯ ಅಗಸ್ಟ್ ಹದಿನೈದರ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೇ ಪೂಜ್ಯ ಹಿಂದೂ ದೇಶ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಯಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷರ ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಅಸ್ತಂಗತನಾದ ಸೂರ್ಯ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೇ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಉದಯ ವಾಗಲಿದ್ದಾನೆ....’

‘ತಮ್ಮಾ, ನಮ್ಮೂರಿನ ಮಾಸ್ತರನ್ನು ಆ ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋದಾಗಲೆ ನಾನಿದನ್ನು ಊಹಿಸಿದ್ದೆ. ಒಬ್ಬ ಗುಲೇ

ಕಾರನೆ, ಒಬ್ಬ ಜೀತಗಾರನೆ, ಹಿಲಿಕಾರನೊಬ್ಬನೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬನೆ ನಾಡಿನ ತುಂಬ ಹರಹಿಬಿಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೆಲಸಿದ್ದ ನೆಲದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಳುವವರು ಕೊಟ್ಟ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೆ ಆಂಗ್ಲರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯ ಅಂಕು ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಅಂದಿಗೇ ಊಹಿಸಿದ್ದೆನಪ್ಪ ನಾನು !'

‘ನೀನನ್ನು ವುದು ನಿಜ, ಮಲ್ಲಪ್ಪ ! ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ಏನೆಷ್ಟು ಕಾಡಿಸಿದರು ಇವರು ! ಪಾಂಡವರನ್ನು ಕಾಂತಾರದಲ್ಲಿ ಕೊಂದವರು ತಿರುನೆ ತಿರುಗಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಾಖಾತೆಯ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಈ ಭಂಡವಲು ಶಾಹಿಯ ಮರಿಗಳು ಕಾಡಿಸಿದರಲ್ಲ ಅದು ! ಅದರ ಸಾವ.....! ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಕೋಟಲೆ.....!’

‘ಅದು ಕೋಟಲೆಯಲ್ಲ! ಅವರು ಆಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ನಟನೆ ಆಡ್ಲೆ ! ಇಂದಿಗೆ ಮುಗಿಯುತ್ತಲ್ಲ ಆಂಗ್ಲರು ಆಡುವ ನಾಟಕ !’

‘ನೀನು ಇರಬೇಕು ಮಲ್ಲಪ್ಪ ! ಈ ಸಂಭ್ರಮದ ಸಲಗ್ಗದ ಸುಮುಹೂರ್ತ ವದಲ್ಲಿ ನೀನಿರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಬಲವಾದ ಆಸೆ ! ಹದಿನೈದರ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅರೋಕ ಚಕ್ರಾಂತ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಏರುವವರೆಗೂ ನಮಗಾಗಿ ನೀನು ಜೀವ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಿಂದೂದೇಶದ ಮೊದಲ ಪ್ರಜೆಯಾಗುವ ಸುಖವನ್ನು ಒಂದು ನಿಮಿಷವಾದರೂ ನೀನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ನನಗಿದೆ’

‘ಅದಕ್ಕೂ ಪುಣ್ಯಬೇಕು ತಮ್ಮಾ ! ಅದು ಋಷಿಯ ಭಾಗ್ಯ. ಅಂತ ಸುಖ ನನ್ನ ದಾದೀತೇನಪ್ಪ !’

‘ನಿನ್ನದೇ ಆಗಬೇಕು ಮಲ್ಲಪ್ಪ ! ನಿನಗೆ ಆ ಭಾಗ್ಯ ಬರದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಾರಿಗೆ ಬರಬೇಕು ? ನೆಲದ ಮಣ್ಣು ತಂದು ಮಿದ್ಲಿ ಮಡಿಕೆ ಮಾಡುವ ನೀನು ಲೋಕಕ್ಕೊಂದು ಪಾಠ ಕಲಿಸಿದೆ. ಮಡಿಕೆಯ ಮಾಡುವರೇ ಮಣ್ಣೆ ಮೊದಲು. ಶಿವ ಪಥ ಅರಿವೊಡೆ ಗುರು ಪಥವೆ ಮೊದಲು ! ಶರಣರು ಅರಿತ ತತ್ವ ನಿನ್ನಂತಹರ ಬಾಳಿಸಿಂದ ಊರಿ ಬಂದದ್ದು ! ನೀನು ನಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಋಷಿ !’

‘ಛೇ, ಹುಚ್ಚು ! ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ದುಡಿದವರು ನಾವು. ನೀನು ಪೇಳುವ ಬಿಡುಗಡೆಯ ದಿನವನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪುಣ್ಯ ಹೇಗೆ ನನ್ನ ದಾಗ ಬೇಕು? ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಏನು ಕೊಟ್ಟ ಪುಣ್ಯವಂತ ನಾನೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ಒಂದು ಹನಿ ರಕ್ತಕೊಟ್ಟೆನೇ? ಒಬ್ಬ ಮಗನ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಮಾಡಿದೆನಿ? ಏನು ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಬಂಧಮುಕ್ತ ಹಿರಿಯರಾದ ಪ್ರಜೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಜೀವಿಸಲಿ?’

‘ಮಲ್ಲಪ್ಪ ! ತಲೆ ಮರಸಿಕೊಂಡು ಊರಿನ ಗುಡಿಗುಡಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸೇನಾನಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನವಿತ್ತ ನೀನು ವ್ಯಾಧಿ ವಂತನಲ್ಲ?’

‘ಅವೇ ಕಾರಣವಿಂದ ಒಂದುಕಲಾ ? ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಿಂದ ಉತ್ತರಾಯಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಪುಣ್ಯದ ಊರುಗೋಲು ಸಾಕೆ ನನ್ನ ಪ್ಪ!’

‘ನನಗೆ ಹುಚ್ಚನೆನ್ನುವ ನೀನೇ ಮೊಡ್ಡ ಹುಚ್ಚು ! ನೀನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಣವಾದರೂ ಉಸಿರಾಡಿಸಿ ಈ ನಾಟಕ ಮುಗಿಸ ಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ’

‘ಓ, ಅದೊಂಥ ಭಾಗ್ಯ ! ಆ ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿ, ಆ ಬೆಳಕು, ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಆ ಅವ್ಯತತ್ವ— ಅದಕ್ಕೆ ಮನೆಯ ಪುಣ್ಯ ! ಅದು ನನಗೆ ಮೊರಕೇತೆ? ಆ ಭಾಗ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ. ಆ ಸಂಪತ್ತು ನನಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ಈ ವಾತ್ಸವನ್ನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಆಡುವುದು ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ತಮ್ಮಾ, ಯಾಕೆ ಇನ್ನೂ ತಡೆದಿತ್ತೋ ಈ ಜನಮು.....!’

ಮಲ್ಲಮ್ಮ ಸಾವಿನ ಶಾಸನಗೀಯ ಮೇಲೊರಗಿದ ಗಂಡನ ಕಾಲ ಒಳ ಕುಳಿತು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಬರೀ ನೋಟದಿಂದ ತನ್ನ ಹೃದಯ ದೊಲವನ್ನು ಇಂತು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ! ಸಾವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಕಂಡ ನನ್ನ ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸು ಚೇಳಿನಿಂದ ಕಡಿಸಿಕೊಂಡ ಹಸುಗೂಸಿನ ತೆರದಲ್ಲಿ ‘ಅಪ್ಪೋ’ ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಿತು !

ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಇನ್ನು ಒಂದು ವಾರವನ್ನಾವರೂ ಕಳೆಯಬಾರದೆ ? ಮುಂದಿನ ವಾರ ಹಿಂದೂ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ ಇಳಿಯಲಿವೆ. ನಾಕವಾಸಿಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಚಿರಂತತೆಯು ಮಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೂ ದೊರೆಯುವುದು. ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಂದು ವಾರದವರೆಗಾದರೂ ನೀನು ಬೇಸ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು !

ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಆಗದು. ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲದಲ್ಲೇ ರಂಗಭೂಮಿಯ ನಟನೆ ಮುಗಿಯಲೇ ಬೇಕು ! ಮಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಹುಂಬ !

ಇವರ ಮುಂದೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚ ಬೇಕೋ ! ನಾನೊಲ್ಲರೇ ಇವರಿಲ್ಲದ ಬದುಕು ಛಾಗ್ಯ ! ಮಲ್ಲಮ್ಮನಿಗೂ ಅವಳದೇ ಚಿಂತೆ !

ಹೊರವಾಗಿಲಿಂದ ಗಾಳಿ ಜೋರಾಗಿ ಬೀಸಿತು. ಮಲ್ಲಮ್ಮ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿಮಣಿಯ ಬೆಳಕು ಹೊಯ್ದಾಡಿತು. ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಸಂಕಟದಿಂದ 'ಅಯ್ಯೋ' ಎಂದು ಕೂಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪಡುವಣ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಅಸ್ತಂಗತನಾಗಿದ್ದ; ಮೂಡಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚಂದಿರನು ಮೂಡುತ್ತಲಿದ್ದನು!

*

*

*

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಹದಿನೈದರ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ವರವನ್ನೇ ನಮಸ್ತ ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲದವರಿಗಿನ ಭರತದ ವೇರದ ಕುಲಕೋಟಿ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮಲ್ಲೂರ ಮಕ್ಕಳ ಸಂತಸವನ್ನಿ ನೋನೆಂದು ಬೇರೆ ಬಣ್ಣ ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಲಿ ನಾನು !

ಬಸವನ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ತೆಂಗು ಕಾಂಗುಗಳ ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಹಾಳೆಯ ಬಸವಿಗಿ ಉರ ಮಧ್ಯವಲ್ಲಯೇ ಬೇಸು ಬಿಟ್ಟು ನಿಂತ ಸುಂದರ ಜಾನ ! ಜನ ಯಾವುದೋ ಉನ್ಮಾದದಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ !

ಹುಡುಗರು ಕೇಕೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೇಕೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಅವರು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿರಿಯರು. ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದಿದೆಯಂತೆ ! ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೇ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸೂರ್ಯ ಉದಯವಾಗ ಲಿದ್ದಾನಂತೆ ! ಮುದುಕಮ್ಮಗಳು ಹುಬ್ಬಿನ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಿ ನಿಂತು ಅಗಸದ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಹನ್ನೆರಡು ಘಂಟೆ ಆಗಲು ಬಂದಿತೇ ?

ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಉಳಿದಿದೆ ಹೆನ್ನೆ ರಡು ಬಾರಿಸಲು? ಗಡಿಯಾರದ ಮುಕ್ಕು, ಗರಗರ ತಿರುಗಬಾರದೇನು ?

ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಏಳು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ನೀನು ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತೆ. ಇನ್ನರ್ಧ ತಾಸು ತಡೆ. ಮೂಬಣ್ಣದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ ಬಾನಿಗೇರಲಿದೆ. ನೀನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಿಂದೂ ದೇಶದ ಪ್ರಜೆಯಾಗಲು ಇನ್ನು ಬರೀ ಮುನ್ನೆತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳ ಅಂತರವಿದೆ. ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊ. ಮುನಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಮೊದಲ ಪ್ರಜೆಯಾಗುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊ.

ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ! ಇನ್ನು ಅರ್ಧತಾಸಿನವರೆಗೂ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಬದುಕಲಾರ. ದೊಡ್ಡ ಜೀವ ಹಾರಿ ಹೋಗಿದೆ. ಸಂಕಟದಿಂದ ಹೋ ಎಂದು ಒರಲು ವ ಅವನ ಪ್ರಾಣಸತ್ವ ಆ ನರದಿಂದ ಈ ನರದ ಮೇಲೆ ಈ ನರದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ನರದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಚಿಯಾ ಪಿಯಾ ಎಂದು ಒರಲು ತ್ತ ದೇಹದ ಗೂಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾರಿ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈಗೋ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೋ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಮೊರಟು ಹೋಗಲಿದ್ದಾನೆ !

ಊರಿನ ಯಜಮಾನ. ಬಾಳಿಗೊಂದು ಮಿಂಗಾರವಾದವ. ಮಕ್ಕಳಿಗೊಂದು ಮುದ್ದಿನ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಮಲ್ಲಾರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಿದ್ದಾನೆ ! ಜನಕಿಯ ರಸಪೂರ್ಣ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಷ ಹೂಡಿ ಸಂತ ಸಂಚು ! ನಗೆ ನೋವು. ರಸ ವಿಷ, ಜನನ ಮರಣ....! ಅದೆಲ್ಲ ಬಾಳಿನ ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕಾರಿ ! ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ?

ಇನ್ನು ಬರೀ ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದವು ! ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಬದುಕಲಾರನೇನು ? ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ! ಇನ್ನೊಂದು ನಿಮಿಷವೂ ಬದುಕಲಾರ !

ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ! ನಾಡು ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದೆ ! ದುಃಖದ ಸೇತುಬಂಧನವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೇವಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದ ತಂದ ಜಾವವನ್ನೇ ನೋಡಲಾರದೆ ಹೋಗುವನೇ ? ಈಸುದಿನ ದುಃಖ ಪೂರ್ಣವಾದ ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ಬಾಳನ್ನು ನೀಗಿದವನು ಈ ಭರತದೇಶದ ದೀವಳಿಗೆಯ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಹೋಗುವನೇ ? ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ದೇವರಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೊ ! ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಿಂದೂ ದೇಶದ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸುವ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಬೇಡಿಕೊ !

ಕುಂಬಾರ ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಜನರಿಗೊಂದು ಚಿಂತೆ! ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವನ್ನು ಹಾರಿಸಲು ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿರುವ ಯುವಕರಿಗೊಂದು ಹಂಬಲ.

ಗಡಿಯಾರ ಟಿಕ್ ಟಿಕ್ ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು! ಗಾಳಿ ಸುಯ್ಯ ಎಂದು ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಬಿತ್ತರದ ಆಗಸ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದಿತು!

ಬಂದಿತು ಬಂದಿತು ಸುಮುಹೂರ್ಗ! ಏರಿಸಿ ಹಾರಿಸಿ ಭಾರತದ ಬಾವುಟ! ನಾಡಿನಲಿ ಮರಿಯಲಿ ಪಟ ಪಟ! ಗಾಳಿಯಲಿ ಹಾರಲಿ ಭಟ ಭಟ!

ದೇಗುಲದ ಗಂಟೆ ಜಾಗರೂಕಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ನಗಾರಿ ನೌಬತ್ತುಗಳು ಕೂಗಿದವು ಕಾಳಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ, ಗುಲಾಮಗಿರಿಯಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಡೆಗೆ, ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ಸಿರಿವಂತಿಕೆ ಯಿಡೆಗೆ, ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಅಮೃತತ್ವಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂದೇಶದ ಜನತೆ ಬಂದಿತೋ ಬಂದಿತು!

ದಿಲ್ಲಿಯ ಸರಕಾರೀ ಭುವನದಲ್ಲಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದರು, ಅವರ ಬಲಗಡೆ ನೆಹರು, ಈಚೆಗೆ ಸರದಾರ ವಲ್ಲಭರೂ, ನಮ್ಮ ನಾಯಕ ವರ್ಗವೆಲ್ಲ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಭರತದೇಶದ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂದೇಶ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು!

ಹಿರೇಮಲ್ಲಾರಿನ ಬಾಸಿನಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ ದಡಿಯಲ್ಲಿ ಯುವ ಜನಾಂಗ ಸೇರಿಸಿಂತು ಪಣ ತೊಡುತ್ತಲಿದ್ದರು! ಇದು ನಮ್ಮ ಬಾವುಟ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ; ಮಡಿಯುತ್ತೇವೆ!

ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಓ ಮಲ್ಲಪ್ಪ! ನೀನು ಹಿಂದೂದೇಶದ ಪ್ರಜೆಯಾದೆ; ನೊದಲ ಪ್ರಜೆಯಾದೆ!

ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ನಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನಾ

ಸಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಮಲ್ಲಪ್ಪನು ಎಡಗಡೆಯಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿದನು. ಗೋಣು ಕಳಚಿತು. ಅವನ ಮಡದಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಿಟ್ಟಳು!

ಅಳಬೇಡ ಮಲ್ಲಮ್ಮ! ಉತ್ತರಾಯಣದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ, ನಿನ್ನ ಗಂಡ! ಅವನು ಅಮರ ಪ್ರಜೆಯಾದ!

ಅಮರ ಪ್ರಜೆಯೇ! ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ? ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ. ಅವನು ಹಿಂದೂ ದೇಶದ ಮೊದಲ ಋಷಿ. ಋಷಿಯ ಶ್ರೇಯವನ್ನು ಮರಣದಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು! ಅಂತ ಮರಣ ಏನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಂದೀತು!

ಮಲ್ಲಪ್ಪನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡಲು ಬಂದ ಮಲ್ಲೂರ ಜನತೆ ಮಾತ ನಾಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳು ಮೌನದಿಂದ ಜನ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅಂದು ಮಲ್ಲೂರಿಗೇ ಮಲ್ಲೂರೇ ಎಚ್ಚತ್ತು ಋಷಿಯನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡಲು ಬಂದಿತ್ತು! ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ದಾರಿ ಋಷಿಯ ಮಾರ್ಗ. ನಮಗೆ ಆ ದಾರಿ ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಿಕ್ಕೀತು ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುತ್ತ ಮುಖ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಾದಿ ಹಳ್ಳ ದಾಟಿ ಮಸಣದೆಡೆಗೆ ನಡೆದವರ ಚಿತ್ರ ಮರೆಯಲಾಗದ ಚಿತ್ರ!

ಕಲ್ಪನಾ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆಯ ಯೋಜನೆ

ಸಂಪಾದಕರು

ಹಿರೇಮಲ್ಲಾರ ಈಶ್ವರನ್, ಎಂ. ಎ.

ನಾನು ಬೌದ್ಧಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಕಲ್ಪನಾ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆಯ ಗುರಿ. ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ-ರಂಜನೆ ಬೋಧನೆ, ಜನಮನದ ವಿಕಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಒದವಿಸಬೇಕೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿ ತಂದು 'ಕಲ್ಪನಾ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪವಿದೆ.

ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಲದ ಮಿರ್ಜಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯರು ಧಾರವಾಹ ಹಿಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಸೇಡಬಾಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಇನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಕಟನೆಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹೊಳವುಗಳನ್ನು ಹಾಕುವರು. ೫೦ ರೂ. ಸಹಾಯಕರಾಗಿ, ೧೫೦ ರೂ. ಪೋಷಕರಾಗಿ, ೨೫೦ ರೂ. ಆಶ್ರಯದಾತರಾಗಿ ಉದಾರಮತಿಗಳಾಹ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸುಂದರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಗೆ ನೆರವಾಗ ಬೇಕೆಂದು ಬನ್ನಹ.

ಹೊಸ ವರುಷದಿಂದ ಚಂದಾ ಹಣದ ಮಿತಿ ಮಿಕ್ಕಿ ಪ್ರಕಟನೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ವಂತಿಗೆ ಇಂದಿನಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಸಹಾಯಕರಿಗೆ ಐದು ವರುಷದವರೆಗಿನ ಪ್ರಕಟನೆಗಳನ್ನು, ಉಳಿದವರಿಗೆ ಮಾಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಟನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದು.

ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು ಜೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳು :

ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಹ

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರ, ಧಾರವಾಹ

ಎಫ್. ಜಿ. ನೀರಲಕಟ್ಟೆ, ಧಾರವಾಹ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಬೆಳಗಾವಿ

ಸತ್ಯ ಶೋಧನ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರ, ಕೋಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು

ವಿ. ಆರ್. ಪ್ರಭು, ಕ್ಯಾನರಾ ಬುಕ್ ಸೆಲರ್ಸ್, ಮುಂಬಯಿ

ಕಲ್ಪನಾ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

೧. ಹಾಲಾಹಲ ಬೆಲೆ ೧-೧೨-೦

ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ ಈಶ್ವರನ್ ಎಂ. ಎ ಅವರ ಹಸ್ತ ರಚಿತ ಕತೆಗಳ ಸಂಕಲನ. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನೋವಿದೆ, ನಗೆಯಿದೆ, ಸಾಸಿದೆ, ಸರಸವಿದೆ. 'ಹಾಲಾಹಲ'ವು ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳ ಬಾಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಆತ್ಮಕತೆ.

೨. ರಾಮಣ್ಣ ಮಾಸ್ತರು ಬೆಲೆ ೨-೦೦-೦

ಮಿರ್ಜೆ ಅಣ್ಣಾರಾಮರು ಬರೆದವರು. ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಯ ಮಾಸ್ತರರ ಬಂದು ಚಿಕ್ಕ 'ಮಹಾಕಾವ್ಯ'. ಇಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಬೆಡಗಿದೆ. ಉದಾತ್ತ ಜೀವನ ಪಥದ ದರ್ಶನವಿದೆ.

೩. ಫಲ ಸಂಚಯ ಬೆಲೆ ೧-೦೮-೦

ನರದರಾಜ ಸಾಯಿಲಗೋಳ ಎಂ. ಎ ಬರೆದವರು. ಬಡವರಿಗಾಗಿ ಮರುಕ, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಅವರ-ಕನಸು- ಇವು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಘನತೆಗೇರಿಸುತ್ತವೆ. ಕತೆಗಾರರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಮನನೋಹಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೪. ರಾಜಾರಾಣಿ ದೇಖೋ! ಬೆಲೆ ೧-೦೮-೦

ಬರೆದವರು ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ ಈಶ್ವರನ್. ಅಗಸ್ತ್ಯ, ೪೨ನೆಯ ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದುರಂತ ಚಿತ್ತಗಳು! ದ್ರಿಢಿಷ್ಠಿ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಸಾವು ನೋವುಗಳ ಕತೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

೫. ಶಿವನ ಬುಟ್ಟಿ ಬೆಲೆ ೧-೦೮-೦

ಈಶ್ವರನ್ ಜೀವನವನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿಯ ೨೬ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕಟುವಾಗಿ, ಸತ್ಯವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದು.

೬. ಮುಗಿಲ ಜೇನು ಬೆಲೆ ೧-೦೮-೦

ಸಿಂಪಿ ಲಿಂಗಣ್ಣ ನವರ ಸುಂದರ ಕವನ ಸಂಕಲನ. ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯದಿಂದ ರಸ ನಿರೂಪಣಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಗಿಲ ಜೇನು ಕಲಾಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.

೭. ಕನ್ನಡ ತಾಯ್ ನೋಟ ಬೆಲೆ ೧-೦೮-೦

ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ ಈಶ್ವರನ್ ಬರೆದ ಹದಿಮೂರು ಕಲ್ಪನಿತಿಯರ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಗಳ ಸಂಕಲನ. ಕನ್ನಡ ತಾಯ್ ಕುಲದ ಅದರ್ಶ ಪೂರ್ಣ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಕೂಲಂಕಸವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿ ಬರೆದ ಕೃತಿ.

